

Zorg voor Molukse ouderen komt maar moeilijk op gang. De kerk stelt het niet aan de orde, Molukse organisaties houden hun mond erover, uit angst ervan beschuldigd te worden de ouderen de wijk uit te willen jagen. Zo niet in Alphen aan den Rijn.

Stedelijk Kwaliteitspanel Rotterdam bestaat 10 jaar! Nico Janssens, wethouder te Rotterdam: "Ik vind de toetsuitkomsten niet altijd plezierig, maar het is niet verkeerd om geprikkeld te worden, het houdt je scherp."

Verslag van de Vakconferentie Opbouwwerk 2001: Pink Elephants love & live the Grassroots. De kern van de zaak.

A black and white photograph showing a group of women in a bar or restaurant setting. They are gathered around a large, ornate trophy, with several hands reaching up to touch it. The women are smiling and appear to be celebrating. In the background, there are circular signs on the wall, one of which reads 'ATHENE 5124 KM' and another 'WELLINGTON 1881 KM'. A blue triangle graphic points from the text above towards the trophy.

NOVEMBER
DECEMBER
2001

Ten geleide

Colofon

MO/Samenlevingsopbouw is een vakblad van, voor en over de samenlevings- en opbouwpraktijk. Het verschijnt tenminste acht maal per jaar.

Samenstelling en redactie: Fenny Gerrits (eindredactie), Ed Kooger, Wil van de Leur, Chris Veldhuysen en Kees Stuuroop. Administratieve ondersteuning: Patty Schellekens en John Struiken.

Cartoon pag.12: Marnix Rueb

Foto/illustratie omslag: LCO.

Vormgeving/DTP: John Struiken

Druk: Stimio Meteren.

Abonnementen:

De jaarabonnementsprijs bedraagt 40 euro voor het eerste en 37 euro voor het tweede en verdere abonnementen. Losse nummers kosten 7,50 euro (Prijzen exclusief portokosten.) Opzegging van abonnementen dient schriftelijk vóór 1 december te geschieden.

ISSN:0929-2187.

Redactie en administratie: Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag, Telefoon: 070-380 4431, faxnummer: 070-380 9973. E-mail Internet: info@opbouwwerk.nl

Advertentie tarieven zijn op aanvraag verkrijgbaar. Kopijsluitingsdatum volgende nummer: 1-2-'02 site: www.opbouwwerk.nl

Een uitgave van
Landelijk Centrum Opbouwwerk

In deze eindejaars(dubbel)editie vindt u het volledige verslag van de Vakconferentie Opbouwwerk 2001, onder het motto: Pink Elephants love & live the Grassroots!

De kern van de zaak.

Deze editie opent met een uitgebreid verslag van de derde Veldwerkexcursiedag van LAMIGO die op 10 oktober jl. werd gehouden. In zijn column vraagt Wil van de Leur zich (bijna) vertwijfeld af hoe het mogelijk is dat een stad als Eindhoven zijn welzijnsinstelling onder de 'lamledige' benaming Loket W. laat presenteren.

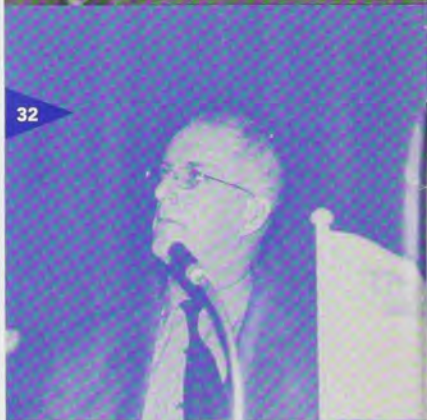
In Alphen aan den Rijn krijgt het hele veld rondom zorg, wonen en dienstverlening/welzijn voor Molukse ouderen aardig vorm te krijgen. De heren I.P. Reawaruw en A.C.

Verlaan schreven er een degelijk artikel over. Reint Meier schreef een inleiding onder de titel Eén kloppend hart? ten behoeve van een conferentie in Zwolle, waarin hij zich afvraagt in hoeverre verschillende werksoorten als CMV, MWD en SPH zich nu werkelijk verwant voelen.

Het Stedelijk Kwaliteitspanel bestaat 10 jaar! En dat werd gevierd met de uitgave van een jubileumboekje waarin u alles kunt lezen over het wel en wee van het afgelopen decennium. Stichting DOCK presenteert zich als moderne, (gemeente-)grens overschrijdende opbouwwerkinstelling. Vooralsnog blijft men zich hierbij beperken tot de Randstad.

In Even geen Den Haag vandaag wordt verslag gedaan van de presentatie van een nieuwe variant binnen de journalistiek: Civic of Public Journalism. Hebben we dat nu wel of niet nodig in Nederland?

Het verslag van Vakconferentie Opbouwwerk 2001 is afgedrukt vanaf pagina 30. De redactie wenst alle lezers prettige feestdagen toe en een gelukkig nieuwjaar!

Inhoudsopgave

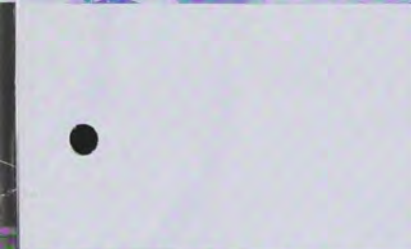
4

ÉÉN PINGUÏN MAA● NOG GEEN WINTER

VREDELIJK KWALITEITSPANEL ROTTERDAM

15

51

Opbouwwerk en milieu: duurzaam initiatief in buurten en wijken, Irene Hemels	4
Column: Loket W, Wil van de Leur	7
Samenlevingsopbouw rond Molukse ouderenzorg in Alphen aan den Rijn, Tjak Reawaruw en A.C. Verlaan	8
Cartoon: Steeds meer kinderen zorgwekkend zwaar, Marnix Rueb	10
Eén kloppend hart?, Reint Meier	12
Eén pinguin maakt nog geen winter, Stedelijk Kwaliteitspanel Rotterdam	13
Stichting DOCK: Opbouwwerk in de Randstad	15
KIOSK, Jos van Meeuwen	16
Bericht van de uitgever	18
Kleinschalige zelforganisatie, Wil van de Leur	20
Aankondiging: MO/Xtra	21
Advertentie	22
Even geen Den Haag vandaag, Fenny Gerrits	23
Kwartiermaken	24
Woonbond reikt prijzen uit	25
Rechtsherstel voor de Sinti- en Romagemeenschap	26
Stad en Land, Diana van Oort	27
Verslag van de vakconferentie Opbouwwerk 2001	
Krachtlijnen komen samen	
De nieuwe voorzitter stelt zich voor, Drs. Marja van der Werf	30
Schets van een theorie van de Derde Partij, Professor Dr Andries Baart	31
Co-referaat bij Schets van een theorie van de Derde Partij, Professor Dr Jan WillemDuyvendak	32
Welke kennis telt in het opbouwwerk?, Parallelsessie A, Fenny Gerrits	37
Opbouwwerk en het werkelijke contact met buurtbewoners, Parallelsessie B, Chris Veldhuysen	38
Opbouwwerk: organisatie met oog voor het verschil, Parallelsessie C, Kees Stuurop	40
Professionaliteit en presentie in het opbouwwerk, Parallelsessie D, Dick Meisterberends	43
Presentatie Beroepsvereniging Opbouwwerkers Nederland	45
Ideologie doet de afwas niet, impressie van een Conferentiebezoeker, Mr. Dr. Joyce Hes	46
Vader. Een eenakter uit het project SloopStories	47
De Werkplaats	49
Advertentie	50
	52

Opbouwwerk en milieu: *duurzaam initiatief in*

Bewoners in de buurt actief krijgen, is de gemeenschappelijke wens van natuur- en milieu educatie mensen en opbouwwerkers. Bewonersparticipatie is op veel verschillende manieren te bereiken. Een rondgang langs drie projecten in de stad Utrecht maakt de grote diversiteit in participatie zichtbaar. Tijdens de derde LAMIGO veldwerkk excursie op 10 oktober stonden enkele vragen centraal: hoe ziet duidelijke communicatie met bewoners eruit? En: hoe bereik je bewonersparticipatie? Opbouwwerkers en NME'ers waren samen op stap.

Zo'n twaalf NME'ers en tien opbouwwerkers ontmoeten elkaar op de eerste locatie: het milieupunt Griftsteede in het Griftpark. Opvallend aan het Griftpark is dat bewoners een grote rol spelen in de bestemming van het park. Heleen Claringboud van het milieupunt Noordoost, gevestigd in het Griftpark, legt uit dat bewoners samen met opbouwwerkers lang gestreden hebben voor 'hun' park. Die betrokkenheid van de bewoners is er nog steeds blijkt wel tijdens een wandeling door het park onder aanvoering van parkcoördinator Wim Horst van de gemeentelijke groendienst. "Het park is er gekomen dankzij de bewoners en in het beheer wordt die participatie doorgezet," begint Horst zijn vlammend betoog, terwijl de deelnemers kennismaken met een bloemen- en medicinale kruidentuin, een paddenpoel en een ravotplek voor kinderen. Horst: "Wanneer mensen ergens over klagen, proberen we daar een participatieproject van te maken. Ik zeg altijd van een klacht moet je een kans maken. Ons streven is om in elk hoek van het park bewoners actief te krijgen. Bij de jongerenhangplek in het park hebben we in overleg met jongeren in de wijk zitplekken geplaatst. Als tegenprestatie gaan we samen met hen schoonmaken. Het gaat steeds om de wisselwerking van wij leveren wat, in dit geval zitplaatsen, en zij doen iets terug. Wil je mensen betrokken houden dan moet er een bepaalde meerwaarde zijn. Zo wordt het gewone groenonderhoud door de gemeentelijke groenvoorziening gedaan en doen de bewoners extra dingen." En passant klinkt in zijn verhaal door dat een park dat door de bewoners wordt ingevuld en schoongehouden ook een veilig park is. "Mensen spreken

wijken en buurten

elkaar meer aan en er wordt minder vernield."

Nieuwbouwwijk

Het tweede project is een kennismaking met Leidsche Rijn, de grootste VINEX-locatie van Nederland waarop den duur zo'n honderdduizend mensen wonen.

Programmamanager Duurzame

Ontwikkeling Leidsche Rijn Theo Kuijpers:

"De wijk heeft hele hoge duurzaamheidsambities. Aan mij is gevraagd om een programma op te stellen om mensen in Leidsche Rijn duurzaam te laten leven.

Naast het realiseren van beleidsdoelen, moeten mensen ook tot gewenst gedrag komen als het gaat om duurzaam leven en moeten bewoners in Leidsche Rijn betrokken en kundige burgers worden.

Kuijpers benadrukt dat het belangrijk is om het handelingsperspectief van mensen als uitgangspunt bij communicatie te nemen.

"Mensen moeten er beter van worden. Pas dan kun je resultaat boeken." Eerst kennisoverdracht en daarna leren over leefbaarheid zoals afvalscheiding. "Het gaat vaak om kleine, leuke dingen, denk aan de autowasplaats. Door dat soort concrete dingen in de wijk kunnen we duurzaamheid zichtbaar maken in hele basale dingen. Mensen moeten trots zijn, want dan gaan ze er ook voor zorgen. Je kunt veel dingen afdwingen bij mensen met ge- en verboden, maar dat werkt niet."

Duurzaamheidscommunicatie

Kuijpers heeft zijn projecttijd vooral besteed aan het neerleggen van de theoretische bouwstenen voor de duurzaamheidscommunicatie in Leidsche Rijn. Het communiceren over duurzaamheid met de nieuwe bewoners staat eigenlijk nog in de kinderschoenen. Van folders moet Kuijpers niet zoveel hebben 'die verdwijnen ongelezen in de prullenbak'. Hij heeft een Milieuoverleg Leidsche Rijn op poten gezet waarin bewoners samen met projectleiders om de tafel zitten. Ook heeft hij een zogenaamd bewonershandboek gemaakt waarin de verschillende duurzaamheidsaspecten van het wonen in Leidsche Rijn staan uitgelgd. Daarnaast is Kuijpers onlangs gestart met een beginnerscursus van twee avon-

den voor nieuwe bewoners. "Hierin krijgen zij een stukje historie over de Leidsche Rijn, maar ook uitleg over de verschillende ecologische systemen van Leidsche Rijn." Het bezoek aan Leidsche Rijn wordt besloten met een rondrit per touringcar door de wijk.

Allochtonenparticipatie

Inge Pastoors, projectleidster binnentuinen Kanaleneiland, ontvangt de groep midden in Kanaleneiland-Zuid voor een kennismaking met het derde project. Pastoors werkt bij het wijkbureau en begeleidt een drijarige project waarbij samen met de, voornamelijk allochtone, bewoners de wijk weer leefbaar en leuk wordt gemaakt. Er is twee miljoen beschikbaar voor het opknappen van 28 slecht onderhouden en weinig aantrekkelijke binnenpleintjes rond grauwe portiekflats. Pastoors legt uit hoe te werk wordt gegaan. "We werken samen met vier opbouwwerkers, waarvan twee van allochtone en twee van autochtone afkomst. Het liefst benaderen we de mensen mondeling. De opbouwwerkers bellen bij de mensen aan, maken een praatje en nodigen hen uit voor een informatieavond, een zogenaamde schouw, die nog dezelfde avond wordt gehouden. De opbouwwerkers hebben ter ondersteuning een brief in drie talen bij zich. In deze brief kunnen de mensen nalezen over de bedoeling van de schouw." Tijdens een schouw wordt ter plekke bekeken hoe een binnenplein en de omgeving er uitziet. Inge Pastoors: "Directer kan haast niet. We komen heel dichtbij mensen. Bewoners kunnen aanwijzen wat ze wel en niet goed vinden, waardoor de taalbarrière ook heel klein is."

Evaluatie

Aan het einde van de middag wordt nagepraat over de veldwerkexcursiedag. Het is de deelnemers opgevallen dat wanneer er in een wijk helemaal niets is aan participatie en betrokkenheid, zoals in Kanaleneiland-Zuid, het langer duurt om tot, enige, bewonersparticipatie te komen, ook worden meer inspanningen verwacht van professionals. Een opbouwwerker uit Rotterdam wil de participatie in Kanaleneiland overigens niet bagatelliseren. "Als je bedenkt dat dit

heel groot is, het gaat tenslotte om 28 portiekflats, dan is er toch heel wat uit voortgekomen. Er is veel verbeterd. Het Grietpark is daarentegen vele malen kleiner en overzichtelijker dan is het logisch dat je daar sneller mensen op de been krijgt."

Een belangrijk gespreksonderwerp is nog de vraag; wat opbouwwerkers en NME'ers aan elkaar kunnen hebben. Communiceren en organiseren blijken belangrijke componenten in het werk van opbouwwerkers.

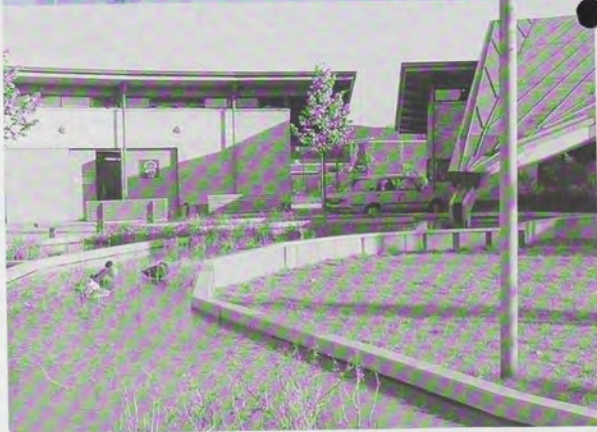
"Opbouwwerkers kunnen hun methodieken om mensen te benaderen en mobiliseren inzetten, daar zijn zij sterk in. Terwijl zij bijvoorbeeld bij educatie gebruik kunnen maken van de expertise van NME"; verwoordt een deelnemer. Geconstateerd wordt dat milieu pas een onderwerp in een wijk kan zijn wanneer sprake is van veiligheid in de buurt; een thema waar bij uitstek opbouwwerkers goed in zijn. "Dan kom je als NME'er in een gespreid bedje."

Irene Hemels, hemels@schrijfbedrijf.nl

Een uitgebreider verslag is te bestellen bij Lamigo secretariaat, pa LCO Postbus 1004, 8001 BA Zwolle Telefoonnummer: 038 4232112, lamigo@lco.demon.nl. Daar is nog steeds het handboek Duurzaam Wijken voor Milieu te verkrijgen.

Voor meer informatie en kennis op het gebied van duurzaamheid en bewonersparticipatie, kunt u verkrijgen door deel te nemen aan het Ervaringsnetwerk Duurzaamheid in Praktijk in de Wijk, ervaringsnetwerk@sme.nl.

□

Loket W

In de editie van mei '98 schreef Jan Willem Duyvendak onder de kop *Nomen est Omen, of hoe veelzeggend zijn nietszeggende namen* op deze plaats een licht cynisch en toch opwekkend vertoog over de benamingen waaronder 1e lijns maatschappelijke instellingen zich toenemend zijn gaan verhullen. Hij stelde vast dat sommige instellingen (zoals Steunfunctie Sociaal-cultureel werk en Opbouwwerk Flevoland) qua naamgeving klare wijn schenken, maar dat het merendeel inmiddels gekozen heeft voor *iets onbestemds*. Want, zo vroeg de hoogleraar zich vertwijfeld af, wat valt er te denken van Spectrum?, of Spil?, Impuls?, Osmose?, Meander? Of Multiple Choise? En hij speculeerde dat de modale lezer namen als Spectrum en Prisma eerder zou associëren met *opticiens* en *taxeerd* dat namen als Osmose en Symbiose vooral in de milieuvadvisiehoek zouden kasseren, terwijl Palet en Meander met name verwantschap met de wereld van schildersopleidingen oproepen. Zijn conclusie was: de onbestemde namen verraden de laatste restjes verlegenheid de markt op ... maar nog steeds bang om klare wijn te schenken ... beter mist dan heldere, maar wellicht historisch belaste benaming ... wie wil wat horen ... Duyvendak probeert vervolgens: waar is de trots van de sector, is geen enkele naam een geuzennaam? En sloot zijn column af met de opwekking de niets zeggende namen af te leggen: weg niet het vluchten in niets zeggendheid en het vluchten in markttermen: *verschiet van schaamte van kleur en echt van naam!*

Achteraf bezien had Prof. Dr. J.W. Duyvendak dit hoogst serieuze onderwerp niet compact en gratis in deze column aan de orde moeten stellen, maar tegen maximaal tarief hier een handel van moeten maken. Want in 2001 blijkt niet alleen dat alle voornoemde *fancy benamingen* ook steeds opgeld doen, maar ook dat het nog *veel erger* kan. In Eindhoven, eens toch de *lichtstad* vindt een giga-operatie plaats waarbij alsnog -in andere steden is inmiddels al weer de volgende verdien-fase voor de consultancy-wereld ingetreden- een enkel kolossaal welzijnsmonopolie-instituut wordt geïnstalleerd. Een operatie waarbij, afgezien van andere mérites, uiteraard ook de te naamstelling van de nieuwe grootstedelijke gigant aan de orde is. Uiteraard wordt eerst de *prijsvraagvariant* uitgezet, omdat -waarschijnlijk conform Boer & Croonadvies- hier een niet te verwaarlozen proces-identificatie-modaliteit in zit voor het personeel van alle te unificeren instellingen en organisaties. Maar het mag duidelijk zijn dat in de context van een dergelijke gigaoperatie uiteindelijk niet de uitkomst van een boerenlullige amateurcontest decisief kan zijn. Bij een *untouchable procedure* op niveau, gedirigeerd door de Oud-Burgemeester van Amsterdam (tsjajka!) op hoofdlijn, past uiteraard een profes-

neel hoogwaardige naams- en imago-selectie door een even professioneel en hoogwaardig bureau.

Het eindresultaat (noodzakelijk product van marktverwarring) is er naar. In Eindhoven zal de grootstedelijke welzijnsmonopolie-instelling zich gaan presenteren met de welluidende benaming: **Loket W**. De onderliggende argumentatieve prietpraat kan een ieder dromen. **Loket W**. Je gaat bijna huilend terug verlangen naar de door Duyvendak als verhullend gekwalificeerde namen als Spectrum en Palet.

Loket W. Welk een afschuwelijke **ommuting** voor organisaties en instellingen die hun trots als 1e lijns sociale professie halen uit het drempelloze directe contact met mensen, burgers. Loket W. Welk een zielloze annoncering van de verwachting die mensen, burgers kunnen hebben van dit giga-instituut: werkers achter het schuifje dat op ondoordringelijke motieven open en dicht kan gaan.

Loket W. Welk een kloterige referentie aan andere loketten (als A. en X) die ook hun eigen gang gaan en qua beschikbaarheid en dienstbaarheid eveneens de **factor nul** uitstralen "**Loket W**. Naar verluidt heeft de per 01-01-2001 aantredende algemeen directeur van dit loket, Drs. Dinie van der Linden, nog indringend gevraagd of er toch nog niet iets met die naam kon. Maar nee, the magic of big investment wil uiteraard dat wat duur betaald is, goed is.

Loket W. Lamplenderig kan het niet, contra-productiever kan het niet.

Er is een flauwe troost: Eindhoven loopt helemaal achteraan in de estafette. Omdat de consultancy-wereld de markt van het ontwikkelen van 'giga-instellingen' al helemaal afgegraasd heeft, is daar inmiddels de belangstelling voor de omgekeerde toer enorm groot. Hett selectiever denken over schaal en maatvoering, veralgemenisering versus specificatie wint ruim baan. Voor Eindhoven is dat wat wrang omdat de Lichtstad iets langer nadenkend voorop had kunnen lopen met de introductie van *intelligente differentiatie in samenhang*.

Maar een stad die anno 2002 **Loket W** introduceert, verdient ook dat lot. Wellicht is er ook hoop, want Eindhoven is ook een van de steden waar op experimentele basis het Asset Based Community Development van start gegaan is. En mensen, burgers die vanuit dié optiek aan de slag gaan, weten selectief om te gaan met loketten. Maar het blijft erg, heel erg.

SAMENLEVINGSOPBOUW OUDERENZORG IN ALPHEN

door I.P. (Tjak) Reawaruw en A.C. Verlaan

Nog in 1989 werd in een publicatie vastgesteld, dat de openbare discussie over zorg voor bejaarde Molukkers maar moeilijk op gang komt. De kerk stelt het niet aan de orde, Molukse organisaties houden hun mond daarover, uit angst ervan beschuldigd te worden de ouderen de wijk uit te willen jagen of in een bejaardenhuis te willen stoppen ("zoals Nederlanders doen"). Door er niet over te praten, zo werd gesteld, hoopt men dat elk gezin zelf voor een oplossing zorgt, door een (klein)dochter bij de 'oudjes' in te laten trekken of door een bezoekprogramma op te stellen.

Intussen is het beeld, dat kinderen en kleinkinderen voor hun (groot)ouders moeten zorgen, duidelijk aan het verschuiven. Het traditionele systeem waarmee ouderen in de Molukken zijn opgegroeid, werkt goed in een gemeenschap van landbouwers, verzamelaars, jagers en vissers. Maar in een hoog geïndustrialiseerde samenleving als de Nederlandse kan hier moeilijk aan worden vastgehouden. Als man en vrouw samen werken om het gezinsinkomen nog enigszins op niveau te krijgen, dan is er weinig tijd meer over om voor vader of moeder te zorgen. Dit komt ook door toenemend individualisme, wat door ouderen ook wordt erkend ("Ik mag het niet meer van mijn kin-

deren eisen want ze hebben ook hun eigen leven")

Men kan niet van Molukse ouderen verwachten, dat zij zonder meer gebruik maken van het algemene systeem van ouderenzorg. Voor deze opstelling is de volgende argumentatie aan te voeren. Deze komt erop neer, dat de Molukse minderheid erkenning wenst van haar groepsrechten. Het zou onrechtvaardig zijn om slechts één identiteit (die van de dominante cultuur) als uitgangspunt en norm te nemen bij de inrichting van de maatschappij in het algemeen en de ouderenzorg in het bijzonder. Minderheden worden in deze visie noch benaderd als economisch achtergestelde noch als gediscrimineerde tweederangsburgers maar als groepen burgers die een eigen (culturele) identiteit hebben die beschermwaardig is. Het culturele moet zichtbaar zijn in het minderhedenbeleid. Niet door cultuurverschillen (negatief) te 'gedogen' maar (positief) te waarderen en groeps culturen trots te doen zijn op hun anders zijn. Juist door het erkennen en waarderen in het anders zijn voelen andersoortige groepen zich geaccepteerd en is er een grote bereidheid om samen met andere groepen op te trekken.

Derhalve zijn er twee kanten aan het verhaal. Enerzijds de traditionele wijze van Moluks ouderenzorg, die meer en meer aan betekenis verliest en anderzijds de behoefte aan erkenning van het recht tot het groepsgevoels beleven van het oud zijn en oud worden in de Nederlandse context. Naast de traditioneel Molukse wijze en het algemeen Nederlandse zorgsysteem voor ouderen, moet er derhalve sprake zijn van een derde weg, gericht op een zorgsysteem dat voldoet aan de wensen en behoeften van de Molukse groep.

Dit artikel rapporteert over de derde weg, zoals die in Alphen aan den Rijn is ontwikkeld. Een ontwikkeling, die tot stand is gekomen vanuit een bepaalde visie, gebaseerd op een procesmatige aanpak. Een aanpak,

dat typerend is voor samenlevingsopbouw als werksort.

Moluks ouderenwerk

In de loop van 1951 kwamen ruim 4.000 Molukse militairen op dienstbevel samen met hun gezinnen naar Nederland. In totaal ging het om ongeveer 12.500 mensen. Thans wordt het aantal Molukkers op ca. 45.000 geschat. Het merendeel woont verspreid over 60 gemeenten in eigen, Molukse wijken. Molukkers wonen graag bij elkaar, niet alleen vanwege de onderlinge steun aan elkaar, maar ook omdat ze meer dan Nederlanders gehecht zijn aan een sterk gemeenschapsleven. Die Molukse wijken zijn in de zestig jaren in de plaats gekomen van de zogenaamde woonoorden, kampen waarin de Molukkers in 1951 werden opgevangen.

Alphen aan den Rijn is één van deze 60 zogeheten Molukkersgemeenten, die ongeveer 1.000 personen van Molukse origine herbergt. Er zetelt dan ook een Molukse gemeenschap van betekenis. Wat blijkt uit het bestaan van typisch Molukse instituties, zoals een eigen wijk, een eigen kerkelijk leven, een soort van wijkraad en (sport)verenigingen. Van de Molukse groep woont

ROND MOLUKSE AAN DEN RIJN

ongeveer een derde deel in de Molukse wijk en de rest woont verspreid over de stad. Ook bestaat er in Alphen aan den Rijn een stichting voor sociaal-cultureel werk. Deze stichting ("Kaju Putih" (een eucalyptussoort)) is in de beginjaren zeventig ontstaan met een subsidie van de rijksoverheid. In eerste aanleg was de stichting vooral op jongeren gericht, aangezien ouderen zich verre hielden van contact met Nederlandse instellingen, met name omdat zij de deskundigheid daartoe ontbeerden.

Sedert de jaren tachtig is de problematiek van het ouder worden van de eerste generatie Molukkers meer en meer zichtbaar geworden. Dit resulteerde in de opzet van activiteiten specifiek gericht op oudere Molukkers in de sfeer van ontmoeting, ontspanning, voorlichting en advies. Begin jaren negentig was er sprake van een organisatorische crisis en bestuurlijk dysfunctioneren binnen *Kaju Putih*. Het stichtingsgebouw ging dicht, waardoor activiteiten voor ouderen abrupt werden beëindigd.

Niet lang daarna werd de werkgroep Molukse ouderen nieuw leven ingeblazen en ontstond het idee om bij de provincie een subsidie aan te vragen voor een Moluks dagopvangproject bij het algemene verzorgingshuis "Rijnzate". In 1994 ging dit project ("Bunga Larat" (naam van een Molukse orchidee)) van start. Het is bestemd voor thuiswonende Molukse ouderen van 55 jaar en ouder, die naast de aanwezige hulp in de woning en vanuit de Molukse wijk, ondersteuning behoeven in de vorm van een zinvolle dagbesteding. Het project biedt daartoe de mogelijkheid om gedurende twee dagen in de week, onder leiding van een Molukse activiteitenbegeleider, samen met andere Molukse ouderen de dag door te brengen. In een eigen ruimte, die als huiskamer is ingericht, worden daartoe activiteiten opgezet, afgestemd op eigen wensen en behoeften aan zorgondersteuning. Op een geschat aantal van in totaal ongeveer 100 ouderen, hebben ruim 30 deel genomen

aan de Molukse dagopvang. Gemiddeld nemen 10 personen hieraan deel, waarbij de volgende activiteiten worden gedaan: nieuwtjes uitwisselen; herinneringen en verhalen van vroeger ophalen (die inmiddels in de vorm van het tweetalig boekje "Dagelijkse vertellingen" zijn opgetekend); bezigheden zoals bereiden van Molukse hapjes, koek bakken, papier vouwen (origami), videofilms en vakantiefoto's bekijken; bijbel lezen, naar muziek luisteren en liedjes zingen; voorlichting krijgen over gezondheid en (zorg bij) oud worden, alsmede het samen praten over gevoelige zaken zoals het homo zijn, AIDS en dergelijke. Bij dit alles wordt rekening gehouden met leefgewoonten en omgangsvormen, zoals ouderen die beleven. *Bunga Larat* is derhalve gericht op verbetering of behoud van zelfstandigheid, stimuleren van zelfredzaamheid en het blijven wonen in de eigen omgeving, woonwijk. Overigens benadrukte de betrokken Alphense wethouder in een toespraak in november 1998 nog dat *Bunga Larat* één van de drie Molukse dagopvangvoorzieningen in Nederland is. Onderwijl begon eind 1995 een reactiveringproces op gang te komen van de Molukse stichting "Kaju Putih". Geconfronteerd met het bestaan van Bunga

Larat ontwikkelde *Kaju Putih* beleid gericht op het tot stand komen van een compleet pakket aan activiteiten voor een zinvolle dagbesteding van ouderen, waarbij nieuwe activiteiten ingepast worden naast en aanvullend zijn op reeds bestaande activiteiten. Tevens maakte *Kaju Putih* zich sterk voor een betere participatie van Molukse ouderen aan het geheel van voorzieningen in de sfeer van hulp en dienstverlening en ondersteunde daartoe volledig het werk van de Molukse activiteitenbegeleider bij Rijnzate. Dit gebeurde onder andere in de vorm van deelname door de Molukse opbouwwerker bij *Kaju Putih* aan de stuurgroep van *Bunga Larat*.

Een andere belangrijke ontwikkeling voor *Bunga Larat* als project betrof haar continuïteit. Van de kant van de Gemeente als subsidiegever waren er twijfels gerezen rondom het draagvlak voor dit project binnen de Molukse gemeenschap. Om dit te toetsen werd in september 1997 een bovenverwachting druk bezochte avond belegd voor deelnemers en hun familieleden. Aan de hand van een aantal stellingen werd in kleine groepjes gediscussieerd over het bestaansrecht van het project, maar ook over de toekomst van Moluks ouderenzorg. De resultaten van deze familieavond gaf de Gemeente aanleiding om door te gaan met de financiering van de Molukse dagopvang. Bovendien werd uit deze behoeftepeiling duidelijk dat er beleid moet worden gemaakt ten aanzien van de zorg van Molukse ouderen ingeval ze niet langer zelfstandig thuis kunnen wonen. Het niet aflatende streven naar structurele financiering werd uiteindelijk beloofd toen per 1 januari 2001 *Bunga Larat* onder het financieringsregiem viel van de AWBZ.

Bestaande zorg voor Molukse ouderen De boven beschreven traditionele vorm van Moluks ouderenzorg vindt steeds minder navolging. Dit blijkt uit de dagelijkse praktijk. En daar waar het nog gebeurt, is meest-

al sprake van bijzondere omstandigheden. De kinderen wonen bij elkaar in dezelfde Molukse wijk en delen de zorgtaken. Of, er is een ongetrouwde inwonende zoon of dochter. Of, een kleinkind wordt in huis genomen, bijvoorbeeld omdat het moeilijk met zijn eigen ouders kan opschieten of ook wel vanuit het verantwoordelijkheidsbesef dat de zorg voor grootouders min of meer een plicht is.

De thans veel voorkomende vorm is die waarbij een bejaarde of bejaard echtpaar alleen woont met een stuk(je) mantelzorg. Meestal wonen kinderen niet in de directe buurt, maar wel in dezelfde plaats. Op gezette tijden nemen zij een deel van de zorgtaken (schoonmaak, koken, klussen, boodschappen doen, etc.) op zich, soms aangevuld door professionele inbreng van buiten, bijvoorbeeld van een thuiszorgorganisatie. Trouwens, bij Molukse ouderen spelen kinderen een grotere rol dan bij Nederlandse. Dit geldt zowel bij het doen van belangrijke keuzes als in de dagelijkse gang van zaken ("Als mijn kinderen het goed vinden, dan doe ik mee of dan vind ik het ook goed").

Wat betreft de dagelijkse contacten zijn ouderen op bureu en op andere ouderen in de directe leefomgeving aangewezen. Niettemin gaat het individualiseringsproces steeds verder en neemt het sociale isolement van ouderen toe. Zolang er geen sprake is van lichamelijke en/of geestelijke achteruitgang gaat het veelal goed. Er ontstaat een probleem, wanneer de oudere in het dagelijks bestaan voortdurend hulp nodig heeft. De opname in een instelling wordt echter zo lang mogelijk uitgesteld. Een verzorgingshuis als een adequate vorm van voorziening komt daarbij praktisch niet in beeld. Tot op heden ziet men daarom het verschijnsel dat er geen enkele Molukse oudere in één van de verzorgingshuizen is opgenomen. Kennelijk is de drempel naar een dergelijke algemene instelling nog te hoog en wordt de opname zo lang mogelijk gered, totdat met hulp van buitenaf het ook niet meer gaat en uiteindelijk de gang naar het verpleeghuis overblijft.

Naar een zorgvoorziening op maat Gesteld kan worden, dat er een duidelijke behoefte is aan een zorgvoorziening, die toegespitst is op de eigen groep. Dit spreekt uit de resultaten van de eerder genoemde

familieavond, die in het kader van *Bunga Larat* is gehouden. Deze wijzen uit, dat men niet op alle mogelijke manieren kan voorkomen, dat ouderen opgenomen moeten worden in een verzorgingshuis of een verpleeghuis. Men is niet van mening, dat ouders tegen elke prijs thuis verzorgd worden. Wanneer een opname noodzakelijk geworden is, dan moet dat dan maar. Kinderen kunnen niet de verplichting opgelegd krijgen een dergelijk zware vorm van verzorging op zich te nemen. Ongetwijfeld zullen de ouderen van de eerste generatie het hier moeilijk mee hebben, wanneer het zover komt.

Welke vorm dit precies zou kunnen krijgen is afhankelijk van de lokale situatie. Zo kent men in de Molukse wijk van Assen de beschutte woonvorm met beperkte zorgverlening aan huis, als mogelijke opstap later naar een Nederlands verzorgingshuis. Of, Tabadila een Moluks zorgcentrum geplaatst in de Molukse wijk van Middelburg, waarbij de zorgfunctie voor rekening komt van een lokale algemene zorginstelling. Of, een soortgelijke opzet in Hoogeveen genaamd Ama Ina. Tenslotte is er de optie van Tilburg van een complex van seniorenwoningen in de Molukse wijk zonder een uitgesproken zorgvariant. Op de door FORUM, het landelijk instituut voor multiculturele ontwikkeling, georganiseerde studiedag in mei 1998 passeerden de vier voornoemde voorzieningen ten behoeve van Molukse ouderen de revue. Na voltooiing van deze faciliteiten kregen vijf veel ouderen tweede gedachten bij het verzoek om hun inschrijving gestand te doen. Voor hen bleek de overgang toch te groot te zijn om redenen van te hoge huursom in vergelijking met hun huidige huurniveau. Of, men had te veel binding met het ouderlijk huis. Of, men boog voor de sociale controle in de gemeenschap die zegt, dat het "gewoonweg niet mag, dat kinderen de zorg voor hun ouder(s) uit handen geven aan een zakelijke instelling, zelfs al is het een specifieke voorziening voor Molukkers" en "schande dat je kinderen niet voor je wilt zorgen". Diegenen die de stap wel hebben gewaagd en de sociale controle hebben weerstaan, zijn de individuen, die in dat opzicht aan de eigen gemeenschap hebben weten te ontsnappen, terwijl zij er verder wel deel van blijven uitmaken. Bijgevolg is er in de vier voornoemde plaat

sen sprake van een onderbezetting van de faciliteit, waardoor Assen, Hoogeveen en Tilburg hun deuren (tijdelijk?) voor Nederlandse ouderen hebben geopend en Middelburg de werving van Molukse ouderen heeft geopend van de regionale naar de landelijke schaal.

Wat betreft de Alphense situatie merkten men op de voornoemde familieavond op, dat een eigen verzorgingshuis in Alphen niet haalbaar is, omdat de Molukse gemeenschap daarvoor te klein is. Het idee te moeten verhuizen naar een verzorgingshuis elders is ook niet aantrekkelijk, aangezien de banden met de gemeenschap en de kinderen worden verbroken. Want de rol van kinderen blijft belangrijk; ook al zou er bij wijze van spreken in Alphen aan den Rijn een verzorgingshuis voor Molukse ouderen zijn, dan nog ontslaat het de kinderen niet van de plicht naar hun ouders om te kijken en voor hen te zorgen.

Juist vanwege de centrale rol van kinderen is men geporteerd voor een soort woongroep voor ouderen als mogelijkheid om bij elkaar te wonen in een complex woningen waar activiteiten worden georganiseerd en met goede regelingen voor hulp en zorg aan huis.

Naar aanleiding van deze behoeftepeiling is een oriënterend gesprek gehouden met de directie van Rijnzate. Met als doel te bezien welke mogelijkheden er zijn voor de groepsgewijze behuizing van Molukse ouderen binnen haar muren. De keuze voor Rijnzate moge uit het voorgaande duidelijk zijn:

- Bekendheid bij de Molukse doelgroep door het lopende opvangproject *Bunga Larat*.
- Situering van Rijnzate dichtbij de Molukse wijk (op ongeveer een halve kilometer er vandaan).
- De protestants-christelijke signatuur van Rijnzate wat van belang is voor ouderen die voor bijna 100 % uit de Midden-Molukken afkomstig zijn.
- De cultuur van de organisatie, die ruimte laat voor ouderen uit een andere cultuur om "anders" te zijn, zowel in de uitvoering alsook in het maken van beleid; tevens wordt er een actief personeelsbeleid gevoerd om de multiculturalisering van het verzorgingshuis in goede banen te leiden.

- Bereidheid om *Bunga Larat* te koppelen aan en open te stellen voor een eventuele Molukse bewonersgroep. Dit lijkt niet zo voor de hand te liggen, daar in principe een voorziening als *Bunga Larat* bedoeld is voor Molukse ouderen die nog zelfstandig thuis wonen.

De directie sprak bij die gelegenheid haar intentie uit om het groepsgewijze wonen van Molukse ouderen binnen Rijnzate mogelijk te maken. Inmiddels is de afspraak gemaakt om een speciale Molukse vleugel te creëren, opdat ouderen van de eerste generatie een stuk geborgenheid en herkenbaarheid in een eigen groep kunnen vinden, alsook rekening wordt gehouden met het taalprobleem. Bij een eerste min of meer gelijktijdige aanmelding van twee of drie ouderen zal hiermee een begin worden gemaakt.

In Assen, Hoogeveen, Middelburg en Tilburg is er sprake van een nieuwe mengvorm waarbij "Nederlanders te gast zijn binnen een Molukse instelling" als uiting van de ontwikkeling van specifiek naar algemeen. In het geval van de Rijnzatevariant is er sprake van "Molukkers, die te gast zijn binnen een algemene instelling" (van algemeen naar specifiek). Het gevoel voor verschil kan echter dermate wezenlijk zijn, dat men het waard vindt om hiervoor te strijden. Voor de wellicht beperkte groep Alphense Molukse ouderen die dat per se wensen, valt te denken aan een voorziening binnen een eigen instelling. Waarom deze specifieke optie? Het gaat daarbij om personen voor wie Moluks zijn hun primaire identiteit is en blijft (de "echte" Molukse bejaarde gaat terug om in het thuisland te sterven) of die zelf geen kinderen of familie hebben om voor hen te zorgen.

Vanwege de beperkte behoefte om Molukse ouderen per afzonderlijke Molukkersgemeente in een eigen zelfstandige zorgvoorziening onder te brengen, valt wellicht te denken aan een specifiek Moluks zorgcentrum met een regionale functie, die gesitueerd is - bijvoorbeeld - in de gemeente Moordrecht. Dit centrum zou als verzorgingsgebied de omliggende Molukkersgemeenten Alphen aan den Rijn, Moordrecht, Capelle aan de IJssel, Krimpen aan de IJssel, Ridderkerk, Dordrecht en Woerden kunnen bestrijken. Het idee hierover bevindt zich echter nog in een oriëntierend stadium.

De mogelijkheid om een eigen verzorgingshuis gezamenlijk op te zetten voor de eerste generatie Indische Nederlanders en Indonesiers heeft weinig kans van slagen. Ten eerste wensen (oudere) Molukkers niet op één hoop te worden gegooid met andere groepen uit Indonesië, omdat men niet bewust gekozen heeft voor komst naar Nederland. Verder is men trots op een stuk eigen levensgeschiedenis van gedeelde ervaringen in sterke verbondenheid sinds bijna 50 jaar aanwezigheid in Nederland, eerst in kampen of woonoordern en later in woonwijken. Tenslotte, is er het streven naar behoud van een stuk eigen identiteit, gevoed door een blijvend gevoel van heimwee naar het land van geboorte.

Al met al valt te verwachten, dat het overgrote deel van Molukse ouderen zo lang mogelijk zelfstandig thuis zal blijven wonen. Indien daarbij hulp nodig is, zal deze geboden worden door de mantelzorg en/of professionele thuiszorg.

Wat dit laatste betreft is de recente extramurale verzorgingshuiszorg oftewel verzorgingshuiszorg "thuis" met Rijnzate als één van de spilorganisaties een welkome variant in het veld van zorgvoorzieningen. Daardoor wordt een eventuele stap naar het groepsgewijze onderbrengen van Molukse ouderen binnen de muren van Rijnzate vergemakkelijkt. Inmiddels is in de loop van 2001 hiermee een begin gemaakt, nadat de eerste twee Molukse ouderen in Rijnzate zijn komen wonen. Uiteraard bestaat ook de mogelijkheid voor de Molukse oudere, die als individu en niet zozeer als groepslid binnen Rijnzate wenst te worden behandeld om "buiten de groep" om te worden opgenomen. Of, zelfs van de vrijheid gebruik te maken om in één van de twee andere lokale residentiële voorzieningen voor ouderen verzorgd te worden. Hiermede lijkt het beeld van integraal Moluks ouderenzorg zijn actuele vorm te hebben gekregen. Voeg daarbij:

- het ouderenwerk, dat de eerder genoemde Molukse welzijnsstichting *Kaju Putih* voor haar rekening neemt,
- de geestelijke zorg aan ouderen door de plaatselijke Molukse kerkgenootschappen, alsmede
- het werk van Stichting Wegwijs (een algemene welzijnsorganisatie voor ouderen), die een begin maakte met seniorenbezoeken met als doel ook Molukse ouderen te

informereren over diverse financiële regelingen en voorzieningen.....

En, het hele veld rondom zorg, wonen en dienstverlening/welzijn voor Molukse ouderen in Alphen aan den Rijn begint aardig vorm te krijgen. Hierdoor krijgt het streven naar "zorg op maat" ten behoeve van deze groep ouderen een belangrijke impuls.

I.P. (Tjak) Reawaruw is functionaris samenlevingsopbouw bij Stichting Welzijn te Alphen aan den Rijn. Dit artikel is gebaseerd op zijn werkstuk "Toekomst van residentiële ouderenzorg voor Molukkers. De case van Alphen aan den Rijn", juni 1998. Dit, in het kader van het werkcollege "Sociale cohesie en Multiculturaliteit" aan de Erasmusuniversiteit, verzorgd door prof. Dr. J.W. Duyvendak. De geraadpleegde literatuur is in dat werkstuk vermeld. A. C. Verlaan is directeur van Stichting Dienstverlening te Leiden en lid van de voormalige stuurgroep van *Bunga Larat*.

□

Steeds meer kinderen zorgwekkend zwaar

Een glas cola bij het ontbijt, met een zak chips op de bank en drie Big Mac's als tussendoortje: 'dikke kinderen eten soms onmenselijke hoeveelheden om hun verdriet te vergeten', weet kinderarts Olga van der Baan.

De specialiste van astmacentrum De Heideheuvel in Hilversum behandelt ongezond zware kinderen en noemt het sterk stijgende aantal jongens en meisjes dat kampt met overgewicht zeer zorgwekkend. 'Een dik kind wordt vaak ook een dikke volwassene, met een verhoogd risico op allerlei ziekten', aldus Van der Baan.

Minister van volksgezondheid Borst kondigde onlangs in een brief aan de Tweede Kamer aan dat ze overgewicht bij kinderen wil aanpakken. Uit onderzoek is gebleken dat de groep jonge zwaarlijvigen de afgelopen jaren zo sterk is toegenomen, dat wordt gesproken van een epidemie. 'Ik vrees dat wij de Amerikaanse trend volgen', zegt Van der Baan.

De toegenomen vetzucht heeft volgens de kinderarts verschillende oorzaken. Zij wijst er met nadruk op dat er een genetische basis voor is. 'Daar wordt vaak aan voorbij gegaan. Daarnaast kun je altijd en overal eten en hebben we een voorkeur voor ongezond voedsel.

Onze eetgewoonten zijn veranderd. Het gangbare ritme van ontbijt, lunch en avondeten is niet meer zo vanzelfsprekend. Lang niet alle kinderen nemen een broodtrommel mee naar school. En als dat wel het geval is, zul je daar vaak een reep of een gevulde koek in aantreffen. Ten slotte spelen kinderen minder buiten en zitten ze vaker op de achterbank van een auto dan op de fiets.'

□

Eén kloppend hart?

door Reint Meijer, LCO

Onder deze titel werd op 15 november jongstleden een congres gehouden ter gelegenheid van het 25-jarige jubileum van de opleidingen CMV, MWD en SPH van de Christelijke Hogeschool Windesheim te Zwolle.

Het thema van dit congres was de vraag of opleidingen voor sociaal-agogische beroepen breed en algemeen dienen te zijn of is er plaats voor specialisaties, waar het werkveld om vraagt. Deze vraag wordt extra actueel nu de ontwikkeling van het hoger onderwijs gaat in de richting van het Angelsaksische bachelor-master model. In een dergelijk systeem zouden de agogische opleidingen een algemene studierichting "Social Work" in de bachelorfase aanbieden, met specialisatie in de master-fase, uitgesplitst naar beroepsgerichtheid en wetenschapsbeoefening.

In de middagssessie mochten vertegenwoordigers van drie vakgebieden een korte stellingname presenteren in reactie op geschetste ontwikkeling.

Uitgenodigd waren het maatschappelijk werk, de sociaal-pedagogische hulpverlening en de CMV werd gerepresenteerd door het opbouwwerk.

Dat het opbouwwerk deze eer te beurt valt zegt iets over de herwaardering van deze werkvorm. Namens het Landelijk Centrum Opbouwwerk heeft Reint Meijer de inleiding verzorgd. Onderstaand een bewerking van zijn betoog:

Een kloppend hart:

De discussie over eenheid en differentiatie, van generalisme en specialisme zou ik in een ruimer kader willen plaatsen. De historie van de agogische beroepen in Nederland, maar ook in het buitenland laat een bepaalde samenhang en differentiatie zien die door de tijd heen een constante is geweest: Kennelijk omvat het een logica die vanuit agogische arbeid zelf voortkomt en in het volgende schema is samengevat: Ik gebruik hier de benamingen zoals die doorgaans in het internationale verkeer

worden gebruikt, met de restrictie dat ieder land er zijn eigen invulling aan geeft. Met name community work wordt in veel landen veel breder ingevuld dan in ons land met zijn verfijnde netwerk van voorzieningen en organisaties.

Deze drie werksoorten hebben gemeenschappelijk:

- Het zijn normatief gestuurde beroepen, ze hebben een taakstelling die uitgaat boven het lenigen van acute nood of oplossen van een actueel probleem: Er ligt een emancipatorische missie aan ten grondslag. De in het handvest van de Verenigde Naties neergelegde verklaring van de rechten van de mens worden wereldwijd erkend als een grondslag voor agogisch handelen.
- De drie werkvormen zijn voortgekomen uit de sociale bewegingen in de negentiende en begin twintigste eeuw en zijn geprofessionaliseerd vanuit vrijwilligerswerk in de volkshuizen en buurtcentra. Ook de kerken hebben een aanzienlijke rol gespeeld in de ontwikkeling van social work zowel vanuit hun traditionele rol van armenzorger als vanuit de emancipatie binnen hun ziele.

De werksoorten hebben een elkaar overlappende ontstaansgeschiedenis en een normatieve basis in religie of maatschappijbeeld die nauw aan elkaar verwant zijn. Maar ervaren zij zich in de praktijk van alle dag ook aan elkaar verwant? Zoeken ze elkaar op om eendrachtige problemen te

tackelen? En hoe zit het met hun verbondenheid met lokale gemeenschappen?

De afgelopen vijftig jaar is het maatschappelijk werk in de wijk steeds minder zichtbaar geworden. Het heeft zich voorgeprofileerd als de psychiater van de gewone man, mede onder druk van huisartsen die vaak geen raad wisten met niet somatische klachten van hun patiënten.

In de jaren tachtig en negentig is veel opbouwwerk van z'n territoriale wortels losgemaakt c.q. geraakt met het opgaan in algemene welzijnsinstellingen. Opbouwwerkers trachten in deze periode van no nonsens- en marktdenken te overleven door zich het jargon van de organisatieadviseur aan te meten. Ze stapten op de projectencarrousel aangejaagd door een management die prestatieafspraken had gemaakt met de subsidiërende overheid. Zo verloren ze het zicht op wat in de wijken echt leefde. Opbouwwerkers kregen van wijkbewoners te horen: "Hé, we zien je haast niet meer in de wijk!" Velen zijn in die periode overgestapt naar de woningbouwcorporaties en de gemeentelijke diensten, die doorgaans een beter salaris en beroepsprofiel boden.

Het maatschappelijk werk had zich al wat langer uit de buurt teruggetrokken. Na de ontzuiling en het opheffen van de OBS-projecten heeft het AMW zich sterk op de medische en juridische wereld georiënteerd. Huisartsen werden de belangrijkste leverancier van de klanten van het AMW. De enigen die in de buurt achterbleven

waren doorgaans de cultureel werkers, die het buurthuis runden, de wegbezuinigde jongerenwerkers vervingen en hand- en spandiensten verrichten aan de bewonerskaders.

Een standbeeld voor deze, vaak ondergeëvalueerde collega's zou niet misplaatst zijn!

In deze ontwikkeling is ongeveer zeven jaar geleden een kentering gekomen.

Beleidsmatig is er weer belangstelling voor de lokale gemeenschappen ontstaan. De wijk werd herontdekt en opbouwwerk mocht weer worden genoemd. Ook binnen het AMW werden experimenten rond buurtmaatschappelijk werk in gang gezet.

De politie ging wijkgericht werken en zocht samenwerking met andere, buurtgebonden disciplines. Persoonlijk mocht ik de afgelopen jaren dicht op de uitvoeringspraktijk in een aantal Nederlandse steden staan in mijn rol van coach, van koppels bestaande uit een opbouwwerker en een wijkagent, in het experiment sociale veiligheid door sociale zelfredzaamheid.

De eerste vraag die we (ik werkte samen met een collega uit de politiewereld) stelden was: wanneer sprak je voor het laatst met bewoners, buiten de geïnstitutionaliseerde kaders om? Hierna volgde vaak enige stilte. Veel opbouwwerkers die geregeld samen met de wijkagenten op pad gingen moesten constateren dat ze dachten de wijk te kennen, maar ontdekten dat ze nog veel te leren hadden.

Na verloop van tijd ontdekten vrijwel alle koppels dat er groepswerk, vooral jeugd- en jongerenwerk en maatschappelijk werk in de buurt moest kunnen echter onder één voorwaarde: ze moesten "community based" kunnen werken. Binnen de uitgangspunten van sociale zelfredzaamheid: dat wil zeggen dat ze binnen het vertrouwenskader van het koppel en de buurtbewoners moeten kunnen opereren en uitgaan van het eigen probleemoplossend vermogen van individu en gemeenschap.

Wij hebben onze coaching naderhand op een aantal locaties opnieuw ingevuld. Nu met naast het koppel opbouwwerker en wijkagent ook de jongeren (opbouw)werker en de maatschappelijk werker. Met deze teams is in de buurten, met veel gezinnen die maatschappelijk kwetsbaar zijn, zeer veel gerealiseerd in onderling vertrouwen en een gezamenlijke regie binnen het team en vertrouwdheid met de buurt of het dorp. In deze teams was geen sprake van vervinging in professe, in tegendeel ieder werd op zijn/haar deskundigheid aangesproken. Gemeenschappelijk was echter een analyse

van de problematiek, een gezamenlijke strategie en een gedeeld netwerk.

In de coaching hebben we ook gezien dat de werkvormen in taal en perceptie niet vanzelfsprekend op een lijn zitten.

Bij voorbeeld: jongerenwerkers kunnen zich vreselijk ergeren aan opbouwwerkers die meegaan met de beelden van de buurt over jongeren, die vaak alleen in termen van overlast en bron van onveiligheidsgevoelens zijn geformuleerd. Maatschappelijk werkers hebben nog al eens moeite met hun beroepsodes rond geheimhouding en privacy, en de opbouwwerkers kunnen het lastig vinden om zich in te laten met individuele problematiek.

In bovenstaande benadering ligt een extra uitdaging voor het opbouwwerk: het zichtbaar en transparant houden van de samenhang van het werken van de buurtprofessionals en de buurt of het dorp. Het leggen van verbindingen tussen de bewonersinitiatieven en de bijdrage die een team daaraan kan leveren. Juist dan is de samenwerking tussen buurtprofessionals productief: samen doen. In het gezamenlijk handelen ligt het (her)ontdekken van elkaars mogelijkheden en die van de bewoners. Een bekende valkuil is dat het een praatclub wordt, waar problemen op elkaars bordje worden gelegd. Of dat rivaliserende facties in buurt of dorp de professionals onderling tegen elkaar uitspelen. Ook kan het opbouwwerk bevorderen dat de werkvormen niet te zeer weggezoegen worden in de systeemwereld.

Zoals aan het opbouwwerk wordt getrokken door woningbouwcorporaties en stadsvernieuwers inzake herstructurering zo gebeurt dat ook met het maatschappelijk werk dat permanent onder druk staat van de (gezondheids-)zorg en het cultureel werk dat ingezogen dreigt te worden door het onderwijs.

Het is een opgaaft voor een team om bij beleidsmakers in beeld te houden wat er in het geding is en wat het oplevert in termen van sociaal kapitaal. Het onlangs verschenen Statuut Opbouwwerk is een goede agenda voor een dergelijke operatie, vooral als het naast het concrete werk wordt gelegd.

Klopt het hart nog wel?

Met bovenstaande in gedachten kijken we naar onze startvraag: moeten we toe naar een breed curriculum "social work"?

Mijn antwoord is: dat lijkt me geen goed plan. De drie onderscheiden werkvormen hebben een eigen ratio. Niemand zit te

springen om werkers die van alles een beetje kunnen, maar niets echt goed. We hebben dat in het verleden kunnen zien met de cultureel werkers, die het opbouwwerk het er even bij moesten doen: dat verzandde doorgaans in hand- en spandiensten aan bewonersorganisaties.

Als het initieel onderwijs op HBO-nivo opnieuw wordt ingericht zou ik willen pleiten voor een opbouw conform het door mij geïntroduceerde schema:

Er is een gemeenschappelijke kern: alle studenten krijgen les in de gemeenschappelijke grondslagen van het agogische en de bijzondere verbinding met strevende individuen en groepen in de samenleving. Ik zou de toevoeging van Jan Willem Duyvendak voor de hele sector geldig willen verklaren: met voorrang voor het zwakste belang en het minst erkende verlangen. Ik zou het begrip "samenlevingsopbouw" in haar brede context van Social Work weer willen actualiseren:

Als gezamenlijke opgaaft en uitdaging: een warm kloppend hart.

Daar omheen zouden de drie werksorten zich afzonderlijk kunnen profileren.

Daarbij zouden de studenten delen van elkaars curriculum moeten kunnen volgen. Ik wil bescheiden zijn over uitspraken aangaande groeps- en maatschappelijk werk, maar een opbouwwerker moet in staat zijn tot individuele probleemoplossende gespreksvoering en kan absoluut niet zonder een flinke bagage aan groepswerkmethoden.

Ik denk dat ook de beide andere werksorten hun voordeel kunnen doen met ingrediënten uit twee andere domeinen.

Tot slot denk ik dat een zekere mate van wetenschappelijke kennis voor het opbouwwerk niet verkeerd is. Op stevige theoretische basis kan in de werkpraktijk goed worden doorgelopen in de masterfase. En met master bedoel ik het meesterschap, de senior opbouwwerker. Daar is vraag naar!

ÉÉN PINGUÏN MAAKT NOG GEEN WINTER

10 JAAR STEDELIJK KWALITEITSPANEL ROTTERDAM

Samenlevingsbouw

Een Pinguïn maakt nog geen winter

10 jaar Stedelijk Kwaliteitspanel Rotterdam

Op 7 december 2001 heeft burgemeester Opstelten de 'Pluimpenning' uitgereikt gekregen wegens de positieve instelling van het Rotterdamse gemeentebestuur jegens het Stedelijk Kwaliteitspanel. De burgemeester kreeg bij deze gelegenheid tevens het eerste exemplaar van de bundel 'Eén pinguïn maakt nog geen winter' aangeboden met een overzicht van 10 jaar Kwaliteitspanel.

"Het Kwaliteitspanel is wat mij betreft een van de beste instrumenten van de stad Rotterdam waarbij burgers iets doen waar de politiek wat aan heeft." (Maddy Knol, vice-fractievoorzitter PvdA Rotterdam).
"Ik vind de toetsuitkomsten niet altijd plezierig, maar het is niet verkeerd om geprikkeld te worden, het houdt je scherp." (Nico Janssens, wethouder VVSR te Rotterdam).
"In die discussie over bestuurlijke vernieuwing is het Stedelijk Kwaliteitspanel Rotterdam steeds een opvallend initiatief geweest. Al vanaf het begin was het iets

waarvan je dacht: "wat goed verzonnen." (Pieter Tops, hoogleraar bestuurskunde Katholieke Universiteit Brabant).

Hoe schoon zijn de liften op de metrostations? Hoe behulpzaam is het baliepersoneel bij de Dienst Burgerzaken, is er een koffieautomaat om het wachten aangenamer te maken? Staan er (genoeg) drinkfontein-tjes en prullenbakken in de parken, valt er voor de jeugd nog te voetballen op de voetbalpleintjes en trapveldjes in de binnenstad? Allemaal zaken die het dagelijks leven in de stad kunnen veraangenamen of tot kleine ergernissen aanleiding geven, maar waar de burger weinig invloed op heeft. Het Stedelijk Kwaliteitspanel Rotterdam onderwerpt dergelijke zaken aan een uitgebreide controle: het toetst gemeentelijke diensten en (semi-)overheidsinstellingen op de kwaliteit van hun dienstverlening. Het deelt kritieken uit waar nodig, en geeft een pluim als dat op zijn plaats is. Het gaat er om de stad nog leefbaarder te maken, niet om gal te spuwen. Als er punten van kritiek zijn, betekent dat niet dat er niks deugt. Immers: één pinguïn maakt nog geen winter. Knelpunten moeten signaleerd en uit de weg geruimd, daar gaat het om. Volgens het Kwaliteitspanel heeft het Rotterdamse gemeentebestuur voor zijn positieve grondhouding jegens deze 'luis in de pels' de Pluimpenning ruimschoots verdiend.

De bundel 'Eén pinguïn maakt nog geen winter' geeft een overzicht van tien jaar Stedelijk Kwaliteitspanel Rotterdam, met een knipoog naar de volgende tien jaar. De geïnterviewden variëren van panelleden tot bestuurders en beleidsmakers, van vertegenwoordigers van belangenorganisaties tot directeuren van dienstverlenende instanties. Over één ding is iedereen het eens: door de vruchtbare wisselwerking tussen Kwaliteitspanel en gemeente zijn er heel wat verbeteringen tot stand gebracht, zoals de invoering van de gemeentelijke klachten- en suggestiekaart, 8 ton subsidie voor achterstalig onderhoud aan de beelden in de buitenruimte, structurele verbeteringen aan de toegankelijkheid van stemlokalen, etc.

Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot:

Gerard Nijssen, projectleider Stedelijk Kwaliteitspanel Rotterdam,
tel. 06.254.25.648.

'Eén pinguïn maakt nog geen winter' kunt u bestellen bij:

LCO, tel. 070 - 380.44.31
of email info@opbouwwerk.nl
Prijs: 10 Euro (ex. portokosten)

Opbouwwerk in

Stichting DOCK is een welzijnsorganisatie in de Rotterdamse deelgemeente Kralingen – Crooswijk. Eén van de onderdelen van de organisatie is de afdeling opbouwwerk. Aanvankelijk opereerde het opbouwwerk alleen in Kralingen – Crooswijk. Sinds 1998 hebben we het werkterrein verlegd naar in eerste instantie Rotterdam en Omstreken en later naar de gehele Randstad.

De reden om het werkgebied uit te breiden was simpelweg dat er van buiten de deelgemeente vraag was naar onze dienstverlening. Dit is gestart met de stichting Opzoomer mee, gevolgd door andere deelgemeenten in Rotterdam en heeft ertoe geleid dat DOCK momenteel actief is in o.a. Dordrecht, Den Haag en Amsterdam.

De dienstverlening buiten de deelgemeente hebben wij ondergebracht in een aparte afdeling: bureau DOCK-Projecten (bDP) De vraag naar diensten van het bureau en daarmee de omzet van het bureau zijn tot nu toe jaarlijks verdubbeld. De opdrachtgevers van het eerste uur zijn dit tot op heden gebleven. Zij zijn blijkaar tevreden.

bDP is een kind van zijn tijd. Het welzijnswerk krijgt steeds meer te maken met overheden die werkzaamheden willen aanbesteden op "de markt". Men wil niet meer alleen afhankelijk zijn van de "eigen" welzijnsorganisatie. Ook worden werkzaamheden gefinancierd op projectbasis. Voor welzijnsorganisaties speelt het probleem van het personeelstekort. Om deze redenen is er een grote vraag naar kwalitatief goed personeel dat voor bepaalde tijd inzetbaar is. Een ander punt is dat overheden heldere afspraken willen kunnen maken met een organisatie over te leveren diensten. Met bureau DOCK – Projecten spelen we in op deze ontwikkelingen. bDP heeft een twintigtal medewerkers in dienst die op offertebasis op projecten, maar ook voor enkele jaren op één plek, worden ingezet. Met de oprichting van bDP heeft DOCK ervoor gekozen om

wel de markt op te gaan, maar tegelijkertijd een not-for-profit organisatie te blijven met een maatschappelijke doelstelling. Niets winst en niets aandeelhouders. Voor DOCK heeft het werken buiten de deelgemeente een aantal voordelen opgeleverd. Het is een belangrijk middel gebleken in de strijd om de gunst van schaars personeel. In die zin heeft het een positief effect op de gehele organisatie. Het levert DOCK een budget op voor productontwikkeling, middelen die vrij schaars zijn in het welzijnswerk. Voor de leiding en medewerkers is het een stimulans in het werk. Het heeft een groot effect op de cultuur in de organisatie. Om met het laatste te beginnen. Voor het werken op "de markt" is een tevreden opdrachtgever van wezensbelang. Alleen als je het in zijn ogen goed gedaan hebt, is hij

bereid om je nog een keer in te huren. Dit vraagt een andere houding dan gebruikelijk is bij een continue subsidierelatie. Je moet helderder, in de offerte fase, afspreken wat je gaat leveren. Je moet meer dan in een gesubsidieerde situatie, doen wat je zegt en zeggen wat je doet. Je wordt er namelijk op afgerekend. Over het algemeen zit een opdrachtgever, of dat nu een collega instelling is of een overheid je dichter op de huid. Het vraagt om die reden een grotere alertheid in het werk en de bereidheid je te allen tijde te verantwoorden voor het werk dat je doet. Het vraagt van medewerkers een grote mate van flexibiliteit. Het ene jaar werk je in Rotterdam, het volgende in Dordrecht. Daarbij kun je ook voor meerdere opdrachtgevers tegelijk werken. Aan de hierboven beschreven relatie met de opdrachtgever hebben we veel aandacht geschonken. Zowel in de werkoverleggen als op speciaal georganiseerde trainingen over opdracht geven en opdracht nemen en het maken van offertes. Dat de noodzakelijke omslag in het denken niet eenvoudig was blijkt uit de tijd die het heeft gekost om de omslag te maken; ca. twee jaar. We hebben het idee dat we het nu redelijk onder de knie hebben.

Door medewerkers wordt als voordeel genoemd dat het werk afwisselend is. Dat het helder is wat er van je gevraagd wordt. Dat het werk spannend is. We gaan werkzaamheden aan waarmee bij de organisatie geen ervaring is opgedaan over hoe een en ander het beste georganiseerd kan worden. Medewerkers noemen ook als voordeel dat je (dat geldt overigens niet voor alle opdrachten) als je bij een andere instelling een opdracht uitvoert weinig te maken hebt met de interne organisatiepolitiek. Het werken met bureau DOCK – Projecten heeft binnen de organisatie aanvankelijk ook voor spanningen gezorgd. Even dreigde er een situatie te ontstaan waarbij er in de beeldvorming sprake was van eerste- en tweederangs opbouwwerkers. De werkelijkheid was een andere. Opbouwwerkers van

de Randstad

BDP gingen binnen de deelgemeente Kralingen – Crooswijk werken en andersom. Zoals gezegd is en blijft DOCK een not-for-profit organisatie. Niemand wordt er financieel wijzer van als we meer opdrachten verwerven. We hanteren gewoon de CAO-welzijn. De marge die we maken op de opdrachten komt in de eerste plaats ten goede aan een reservecorrelatie, voor barre tijden. Daar moet niet te licht over gedacht worden. In de tweede plaats willen we geld overhouden voor productontwikkeling. Tot op heden hebben we producten ontwikkeld zoals: Een draaiboek met video instructie voor de opzet van een nieuwe bewonerscommissie; een intergenerationeel project Close Encounters. Een participatietraject Noord aan de Rotte, interactieve planvorming met behulp van digitale technieken en vooral gericht op het betrekken van allochtonen bij het planvormingsproces. De armslag voor productontwikkeling is nog beperkt, o.a. vanwege het feit dat eerst aan reservevorming gedaan moest worden. Naar verwachting zal die echter het komende jaar fors toenemen.

Over de manier van werken van bureau DOCK-projecten hebben anderen, (maar ook wijzelf) aan ons de volgende vragen gesteld:

1. Is het wel mogelijk om opbouwwerk te doen zonder te beschikken over een vast bewoners netwerk?
2. Hoe kun je als opbouwwerker onafhankelijk van je opdrachtgever bewoners ondersteunen?
3. Opbouwwerk investeert in processen, die vergen meer tijd dan een projectje van bijvoorbeeld een halfjaar.

Ad.1

Is langdurige aanwezigheid in een buurt een vereiste? Onze ervaring toont aan dat het niet noodzakelijk is om lang in een buurt aanwezig te zijn om toch op korte termijn te kunnen beschikken over een netwerk. Juist interessant is dat in veel gevallen nieuwe netwerken worden aangeboden. Daarnaast is samenwerking een sleutel-

woord. Wij vinden het weinig zinvol om als concurrent in een wijk aan de slag te gaan. Dit snijdt samenwerking met andere in de buurt aanwezige personen en organisaties af. Wij maken in die zin natuurlijk gebruik van bestaande netwerken.

Ad.2 De onafhankelijkheid is goed te waarborgen als je daar met je opdrachtgever maar heldere afspraken over gemaakt hebt. Het is zonnig onderdeel van de offerte die we uitbrengen. Daarnaast werk je in hetzelfde spanningsveld als waar iedere opbouwwerker mee te maken heeft, met dat verschil dat wij wellicht sneller worden afgerekend op wat we doen.

Ad.3

Ook opbouwwerkers van bureau DOCK – Projecten investeren in processen. In onze offerte maken we duidelijk hoe wij onze procesmatige inzet denken te realiseren. Juist het feit dat wij niet zomaar een projectje willen draaien, maar in de offerte ingaan op het proces schrikte sommige opdrachtgevers af. Investeren in een proces is namelijk een stuk duurder dan het draaien van een project, maar ook een stuk effectiever.

Tot slot een voorbeeld van onze werkwijze. In het stadsdeel Amsterdam Oud – West heeft de deelraad vorig jaar besloten tot het aanbesteden van het opbouwwerk. BDP heeft op de aanbesteding geoffereerd. Duidelijk was dat er het een en ander misgelopen was bij het opbouwwerk in het stadsdeel. Men wilde nu een nieuwe start maken met een nieuwe organisatie, die ver van de zaken uit het verleden stond. Nadat wij de aanbesteding gegund kregen, werden we geconfronteerd in de contacten met actieve bewoners, met het verleden. Al vrij snel bleek dat iedereen bereid en in staat was het verleden achter zich te laten en met een schone lei een nieuwe start te maken. We zijn begonnen met het maken van een beleidsplan op basis van een buurtanalyse. De buurtanalyse bestond uit een statische quick scan van het gebied en een

inventarisatie van het bestaande beleid op alle terreinen van samenlevingsopbouw. Op basis van de buurtanalyse is met bewoners en professionals gesproken over de punten waaraan gewerkt moet gaan worden. Op basis van de buurtanalyse is een beleidsplan gemaakt dat met grote instemming ontvangen is op een avond waar politici, bewoners en welzijnsorganisaties aanwezig waren. Er was derhalve een groot draagvlak gecreëerd voor hetgeen wij de komende vier jaar willen gaan doen in het stadsdeel. In een werkplan is dat verder uitgewerkt. Momenteel zijn drie opbouwwerkers en een administratieve kracht het werkplan aan het uitvoeren. Vanuit het hoofdkantoor verzorgen wij de begeleiding van het team.

Tot slot onze ambitie. Wij willen kwalitatief goed opbouwwerk leveren in de Randstad. Daarvoor is nodig dat we zekere omvang hebben en dat we kunnen beschikken over voldoende middelen voor productontwikkeling en deskundigheidsbevordering. Met BDP denken wij dat te kunnen realiseren.

□

Kiosk

door Jos van Meeuwen

Het glazen plafond

De stichting Opportunity in Bedrijf maakte onlangs ophef over de afname van het aantal vrouwen in de top van het bedrijfsleven. Met een aandeel van 4% in topposities binnen het bedrijfsleven scoren de Nederlandse vrouwen het laagst van West-Europa (in Turkije bijvoorbeeld bedraagt het aandeel 6%).

Op 21 november j.l. werd een aantal mannelijke topmanagers hiervoor ter verantwoording geroepen door 'enkele honderden keurige carrièrevrouwen' in Amsterdam ("Velen boven de dertig, met korte of opgestoken haren en een aardappel in de keel. Maar ook één met een hoofddoek en één met een donkere huid"). Cees van der Hoeven, bestuursvoorzitter van Ahold - nul vrouwen in de raad van bestuur - legde de schuld vooral bij de vrouwen zelf. Tot hun dertigste zijn zij uiterst ambitieus maar daarna kiezen zij toch vaak voor gezinsvorming: "Er zal wel een glazen plafond bestaan. Maar dat is heel ongrijpbaar, dat kun je niet zo goed aanpakken".

Daar was G. Cerfontaine, bestuursvoorzitter van Schiphol, -de grootste Nederlandse onderneming met een vrouw in de raad van bestuur- het niet mee eens. Volgens hem benoemen mannelijke topmanagers bij voorkeur klonen van zichzelf. Vrouwen komen in hun ogen niet in aanmerking voor topfuncties omdat zij bepaalde onmisbare geachte mannelijke eigenschappen (zouden) missen. De klacht dat goede topvrouwen niet te vinden zouden zijn, noemde Cerfontaine onzin. Onderzoeksbureau Elite Research, dat jaarlijks een top-

100 van vrouwelijke directeuren samenstelt, bestreed de bevindingen van Opportunity in Bedrijf. De terugloop van het aantal topvrouwen zou vooral plaatsvinden bij de grote, beursgenoteerde bedrijven. De recessie kost hen volgens het lifo-principe (last-in-first-out) als eersten de kop. Volgens onderzoeker Jos van Hezewijk zitten in deze grote ondernemingen de 'old boys networks' topcarrières van vrouwen nog steeds in de weg. In de niet-beursgenoteerde ondernemingen zou het aantal vrouwelijke directeuren het afgelopen jaar juist zijn toegenomen. **(de Volkskrant, 21 en 22 november 2001).**

Vrouwen zijn in alles beter
In Avanta (november 2001) getuigt arbeidsmarktadviseur Koos van Leeuwen van zijn rotsvast geloof in het vrouwelijk kunnen. Hij was vijf jaar (van 1989-1994) werkzaam bij KPN als hoofd Werving en Selectie. Trots vertelt hij dat het aantal sollicitaties van vrouwen bij het bedrijf in die tijd dankzij zijn toedoen toenam van 18 tot 42%.
Van Leeuwen acht hoogopgeleide vrouwelijke werknemers in elk opzicht hoger dan hun mannelijke collega's. Dat vrouwen niet doorstoten naar de top is volgens hem te wijten aan falend personeelsbeleid, vrouwonvriendelijke imago's, halfhartige bestuurders en het 'parttime-misverstand' (de onjuiste veronderstelling dat je voor een functie in de top per se fulltime aanwezig moet zijn: "Je kunt een bedrijf gemakkelijk runnen in drie dagen per week").
Om te laten zien hoe het ook kan biedt **Avanta** een voorpublicatie van de biografie van

'Nederlands bekendste zakenvrouw', Sylvia Tóth (*Het zakenleven van Sylvia Tóth*). Daarin beschrijft zij hoe zij er in 1985 in slaagde om uitzendorganisatie Content weg te kapen voor de neus van een Britse beleggingsgroep, volgens haar de 'beste management-buy-out ooit'. Ook in het decemberrnummer van **Avanta** komen succesvolle vrouwen aan het woord.
Trix van Bakergem vertelt over de moeizame, maar broodnodige cultuuromslag bij het Amsterdamse Gemeente Vervoerbedrijf (GVB). De werksfeer wordt gekenmerkt door blokvorming en een diep wantrouwen jegens de directie. Als hoofd van de interne managementschool heeft Van Bakergem de opdracht leidinggevenden (het middenmanagement) nieuwe mores te leren. Dat blijkt een kwestie van lange adem: "Zelfs na anderhalf jaar kun je nog niet verwachten dat mensen echt wezenlijk veranderd zijn".
Verandermanager Ronel Dielisen vertelt over haar succesvolle invoering van teamorganisatie en taakverrijking bij Verkade. Toen zij twee jaar geleden begon, stond de Engelse eigenaar United Biscuits op het punt de tent te sluiten. Na de omwenteling werken de werknemers niet meer als deegmaker aan de 'warme kant' of als inpakker aan de 'koude kant' maar zijn zij als team verantwoordelijk voor de productie van de Sultana's of de Café Noirs. Er wordt nu gebruik gemaakt van wat mensen kunnen: "Er zitten bij die mensen veel meer mogelijkheden dan wij benutten. Ze zijn in staat een gezin te onderhouden. Ze kopen huizen en denken na over het soort hypotheek dat ze willen. In

hun vrije tijd zitten ze misschien in het bestuur van de sportclub".
Dankzij een spectaculaire toename van de productie is de koekjesfabriek inmiddels uit de gevaarzone. United Biscuits investeert weer in de fabriek en de nieuwe organisatiestructuur in Zaandam staat nu model voor de andere 23 fabrieken van UB.

In HRD Magazine (november 2001) vertelt Peggy Viewegher over haar veranderaanpak bij Akzo Nobel. De Amerikaanse is sinds 1988 werkzaam bij het bedrijf als marketing- en general manager bij verschillende onderdelen. In januari 2000 werd zij benoemd tot president van Functional Chemicals, een business unit met 1800 werknemers in acht landen (waaronder de VS, China, Japan, Duitsland en Denemarken).

Moeten ze gewoon niks hebben van de nerdy bedrijfscultuur, de onvermijdelijke tachtig-urige werkweek, die hele techno-wereld vol kille bliepjes, klikjes, bits en bytes?

Ook in de ICT-sector is het aantal vrouwen dat een directiefunctie vervult op een enkele hand te tellen. **Career**, supplement bij **Intermediar & Computable van 23 november 2001**, praat met drie van deze zeldzame leading ladies over het glazen plafond in de ICT. Daarnaast bevat het supplement een artikel over *Goudzoekers in de IT*, Wat is er gebeurd met de huisvrouwen, werkloze alfa's en kanslozen op de arbeidsmarkt die zich de laatste jaren massaal om hebben laten scholen voor een baan in de IT?

Mijn vader wilde dat ik het beter zou doen
Fast Forward (9 oktober 2001) heeft een interview met Nurten Albayrak, concerndirecteur Personeel en Organisatie van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) in Rijswijk. Verder laat 'het blad voor nieuwe Nederlanders met ambitie' onder de titel 'Niets gedaan en toch ver-

dacht ' jonge moslims uit Nederland aan het woord over de gevolgen van 11 september. Zij maken zich zorgen om de reacties op de enquêtes naar aanleiding van de aanslagen. Er dreigt een tweedeling. Het is zaak is om met elkaar te blijven praten en niet mee te gaan in een angstspiraal.

Verbeter de wereld met behoud van salaris

Intermediair (8 november

2001) portretteert de zgn. *Nieuwe Provo's*, kinderen van de jaren zestig die de gevestigde orde willen verslaan op eigen terrein, in designkieren en tegen goede betaling. Een van hen is (Japanse Naomi Klein. Zij werd wereldberoemd door haar boek *No Logo*. *Time Magazine* noemde haar 's werelds meest invloedrijke persoon onder de 35 jaar.

De Engelse Noreen Hertz is een van de belangrijkste woordvoerders van de antiglobaliseringsbeweging en schrijfter van het boek *The silent takeover*. Op 21 november ging zij in Amsterdam op de conferentie *Handelskansen voor armen* in debat met minister Herfkens van

Ontwikkelingssamenwerking. Ze studeerde aan een Amerikaanse top-business-school, doceert economie in Cambridge en heeft de allure van een filmster. Als functionaris van de Wereldbank werden haar ogen in Rusland geopend voor de desastreuze gevolgen van het blind vertrouwen in de vrije markt. Volgens haar hebben de gearriveerde politici alleen oog voor de belangen van het bedrijfsleven. De rijke landen belijden weliswaar in theorie hun geloof in vrijhandel maar in de praktijk staan zij vrijhandel alleen toe als het hen goed uitkomt. In feite frustreren juist de rijke landen de vrijhandel door hoge tariefmuren op te werpen tegen producten uit de arme landen. Om paal en perk te stellen aan de misstanden in de arme landen als gevolg van de

globalisering pleit Hertz voor de oprichting van een World Social Organisation als tegenwicht voor de World Trade Organisation.

En ... lekker gewerkt?

In Intermediair (22 november

2001) worden de uitkomsten besproken van de *Intermediair Loopbaanenquête* over de relatie tussen managementstijlen en de arbeidssatisfactie van hooggeleide werknemers in Nederland. Daarin worden vier type bedrijfsculturen onderscheiden: veeleisend, autoritair, zorgzaam en informeel. De hooggeleiden gedijen het best in een informele cultuur (*'waarin iedereen doet wat-ie leuk vindt, maar ondertussen weinig gedaan krijgt'*). De meeste respondenten werken –hoe kan het ook anders in een verzorgingsstaat aldus **Intermediair**– in een zorgzame bedrijfscultuur, waarin het heel gewoon wordt gevonden als je je ziek meldt met een koutje. Medewerkers, die werken in een zorgzame bedrijfscultuur zijn bijna net zo tevreden met de sfeer in hun bedrijf als de informelen. Ook de hooggeleide werknemers, die werkzaam zijn onder veeleisend management, zijn best tevreden. Niet zozeer met de bedrijfscultuur (41% geeft hiervoor een onvoldoende) maar vooral met hun beloning. De meest ontevreden hooggeleide werknemers werken in autoritair geleide bedrijven. *"We zijn eeuwen bezig geweest ons te ontwikkelen tot individualisten met een vrije keuze. Dat hebben we nu bereikt. Zo'n autoritair bedrijf leeft op gespannen voet met het maatschappelijk decor. De moderne mens bepaalt zelf"*, verklaart Elisabeth Dobbinga die onlangs promoveerde op een proefschrift over *Weerbarstigheid van organisatiecultuur*. Autoritair geleide bedrijven zijn vooral nog te vinden in de vervoerssector en onder familiebedrijven. Ook buitenlandse bedrijven zijn vaak een stuk hiërarchischer en autoritairder dan

Nederlandse. Nee zeggen tegen je baas is er daar niet bij. Voorlopig blijven hooggeleide werknemers overigens in hoge mate in staat om zelf te kiezen waar ze willen werken. Hun arbeidsmarktoorzichten blijven onverminderd gunstig (**Intermediair, 29 november 2001**).

Goedkope leverworst en goedkoop werkgeverschap Bij de van oorsprong Duitse supermarktketen Aldi is volgens **PW, vakblad voor personeelsmanagement (24 november 2001)** geen sprake meer van autoritair management maar van een waar schrikbewind. De succesformule van Aldi –besparen waar het maar kan– heeft de oprichters, Theo en Karl Albrecht, geen windeieren gelegd. Met een vermogen van 25 miljard nemen zij als eerste Europeanen de vijfde plaats in van de Forbeslijst van 'rijkste rijken ter wereld'.

Het bedrijf zoekt consequent de rand op van de CAO. Er wordt gewerkt met wurgcontracten. Het personeel wordt bedreigd. Sociaal beleid ontbreekt. De Nederlandse directie staat onder curatele van het Duitse moederbedrijf. CNV Dienstenbond is een procedure begonnen tegen Aldi omdat de directie de filiaalhouders op een bijeenkomst in een chic restaurant zwaar preste om een contract voor meer dan 45 uur te tekenen, terwijl de CAO 37 uur voorschrijft. Wie tekende mocht aanschuiven aan het buffet. Wie weigerde moest persoonlijk verantwoording afleggen aan de directie. Wie bij zijn weigering bleef, moest met een lege maag naar huis.

Een andere supermarktketen, die krenterigheid hoog in het vaandel heeft staan, is het Amerikaanse Wal-Mart dat voet aan de grond heeft gekregen in Europa door grote overnames in Engeland en Duitsland. In **Intermediair (8 november 2001)** praat voormalig topvrouw Jan Mauldin openhartig

over de bedrijfscultuur van Wal-Mart: *"We zijn bij Wal-Mart natuurlijk een stelletje arrogante witte christelijke jongens en meisjes die de rest van de wereld wel even komen vertellen hoe retail werkt. We really pissed off the Germans"*.

De verbeelding aan de macht Daarvoor pleit Helga Salemon in **Intermediair (15 november 2001)**. Als bedrijven en managers echt willen presteren, moeten zij volgens haar niet alleen naar de feiten kijken, maar hun intuïtie laten spreken. Is haar pleidooi tegelijk een roep om meer vrouwen in de top?

In de nieuwe economie was de verbeelding bij een aantal bedrijven daadwerkelijk aan de macht. Maar de hype is voorbij. **Intermediair (29 november 2001)** laat drie 'gekke' internetondernemers aan het woord. Volgens Eric Bartels, directeur van MagicMinds dat zetelt in het oude Oibibio, zijn bedrijven als het zijne niet in de financiële problemen gekomen omdat ze verkeerd georganiseerd zijn –volgens het principe van de 'paraplu-onderneming'– maar omdat ze verkeerd zijn gefinancierd. Banken en *venture capitalists* zijn volgens Bartels de onbetrouwbaarste partners, die je als ondernemer kunt hebben: *"Zelfs als je de doelstellingen haalt die je hebt afgesproken, kunnen ze, puur omdat de beurs, die internationale gokkast, nerveus is, zo maar van gedachten veranderen"*.

Preventief ruimen Diezelfde beurs is één van de oorzaken waarom werknemers momenteel bij bosjes worden ontslagen, terwijl er nog behoorlijke winsten worden gemaakt. Nooit eerder saneerden bedrijven zo vroeg in de economische cyclus, aldus **Intermediair (8 november)**. *"Vroeger stortte eerst de markt in en daarna namen de bedrijven pas maatregelen"*, aldus KPMG-er Rien Wiegerraad. Tegenwoordig

moeten allereerst de aandeelhouders gunstig gestemd worden (shareholder's value). Het management van beursgenoteerde bedrijven moet laten zien dat het slagvaardig optreedt en niet aarzelt om maatregelen te nemen – saneren om de kosten te verlagen – als dat nodig is.

Toen KPN eind oktober het ontslag van 4800 werknemers aankondigde, ging de aandelenkoers onmiddellijk enkele procenten omhoog. "Nog maar een paar jaar geleden was zulk cynisme –aandeelhouders worden opgetogen bij het horen van de term 'massaontslag', waarna de koers automatisch stijgt– een voornamelijk Amerikaans verschijnsel, maar nu heeft het ook onze streken bereikt."

Andere oorzaken, die worden genoemd, zijn het vaak negatieve effect van fusies en overnames, het groot aantal consultants in Nederland (na de VS is er geen land met zo'n grote 'adviesdichtheid'), het groot aantal flexwerkers in Nederland ("Dat betekent dat hoe groter het aandeel van uitzendkrachten,

freelancers en andere medewerkers zonder of met een beperkte rechtspositie, des te heftiger bedrijven op economische tegenslag reageren")

en de technologische vooruitgang, die het grote, multinationale ondernemingen mogelijk maakt om sneller in te grijpen. Ook hoogopgeleide werknemers baart deze ontwikkeling ondanks hun gunstige arbeidsmarktpositie zorgen. 70% van de respondenten was het eens met de (wекelijks) stelling in **Intermediair** dat werkgevers in vette tijden reserves aan moeten leggen voor magere tijden, zodat ze dan niemand hoeven te ontslaan. Het weekblad brengt werktijdverkorting (voor 70% op kosten van de WW) in herinnering als effectief middel om alle medewerkers van bedrijven binnenboord te houden in schrale tijden.

Cursus inburgeren: een lachertje?

De omslag van HP De Tijd (23 november 2001) doet geen recht aan de inhoud van het spraakmakende artikel. Er is

niets op tegen om nieuwkomers in de verplichte inburgeringscursus te leren hoe ze een strippenkaart af moeten stempelen. Of sociale redzaamheid het enige doel moet zijn, wordt terecht in *Vraag gesteld*: "Niemand wordt verliefd op een land van huursubsidies en urgentieverklaringen".

Leefbaar Nederland?

HP De Tijd biedt tevens een profiel van Prins' Pim Fortuyn. In **Zeggenschap (oktober 2001)** mag deze xenofobe querulant uitleggen dat arbeidsmigratie voor hem onacceptabel is om personeelstekorten op te vangen zolang Nederland nog kampt met het WAO-schandaal. Als Fortuyn premier wordt –en waarom niet: niemand kent Nederland zo goed als hij vindt zichzelf– gaat het poldermodel op de schop en ontfermt hij zich persoonlijk over de emancipatie van de islamitische vrouwen in Nederland ("Is toch mooi, een flicker als voorhoede in de emancipatie van de islamitische vrouw"). **PW (24 november 2001)**, neemt aan de hand van cam-

pagneleider Kay van der Linde een kijkje achter de schermen van de partijorganisatie van Leefbaar Nederland. **FNV Magazine (15 november 2001)** bespreekt het boek Het geheim van Oss van Kees Slager over het ontstaan van de Socialistische Partij. **Intermediair (8 november 2001)** schetst een beeld van 'één minderheidsgroep die consequent over het hoofd wordt gezien: de kansarme autochtonen' in een reportage over de Utrechtse wijk Pijlsweerd.

Bericht van de uitgever

Voor het komende jaar staan nogal wat veranderingen op stapel bij MO/Samenlevingsopbouw. Mede op basis van de uitkomsten van het recent gehouden lezersonderzoek en een kosten-batenanalyse zal het blad een nieuwe opmaak krijgen en worden ook inhoudelijk/redactionele verbeteringen doorgevoerd. En om logistieke en efficiencyredenen zal het blad met ingang van 2002 niet zeven maar zes maal per jaar verschijnen. Dat betekent niet dat de lezer minder 'content' gaat ontvangen: het aantal redactioneel-inhoudelijke pagina's druks blijft op jaarbasis gelijk. Maar het onderbrengen van die informatie in zes edities is aanmerkelijk doelmatiger qua redactionele arbeid, drukwerk en verzendkosten.

Mede daarom kan de verhoging van de abonnementsprijs voor het komende jaar bescheiden blijven. De jaarabonnementsprijs gaat 40 Euro (Fl. 88,15) bedragen. Tweede en volgende abonnementen zijn verkrijgbaar tegen 37 Euro.

Een verandering van geheel andere orde is dat in 2002 naast MO/Samenlevingsopbouw een nieuw periodiek uitgebracht zal worden: opbouwWERKschrift.

Dit in cahievorm uit te brengen periodiek verschijnt drie maal per jaar en is een coproductie van het Landelijk Centrum Opbouwwerk en de recent opgerichte Beroepsvereniging Opbouwwerkers Nederland. Waar MO/Samenlevingsopbouw een brede vakinformatieve en publieksfunctie vervult, zal opbouwWERKschrift de diepte in gaan: de cahiers zullen met name gedetailleerde casebeschrijvingen uit de opbouwwerkpraktijk bevatten, alsmede vakmatige analyse daarvan. Tevens zal het blad fungeren als verenigingsorgaan van de beroepsvereniging. Het opbouwWERKschrift zal voor de eerste maal verschijnen in de maand maart 2002.

Graag wensen wij alle lezers van MO/Samenlevingsopbouw een bijzonder gezond en opbouwend nieuw jaar toe!
De uitgever

Kleinschalige zelforganisatie en coöperatie als prioritair belang voor de samenlevingsopbouw

*start van een meerjarig, stevig én precies
stimuleringstraject*

Zonder veel toeters en bellen is onlangs het startsein gegeven voor een landelijk stimuleringstraject dat het opbouwwerk hart hevinger moet doen kloppen. Een traject waarin langs diverse, maar nauw samenhangende lijnen de spotlights gericht zijn op de (ook juridisch) eigenstandige zelf-organisatie van mensen, burgers in associaties van baat en nut, waarbij mensen de zaak in eigen hand houden.

contraproductieve condities en regels

Al te vaak komt het voor dat initiatieven van mensen rond eigen activiteiten, zaken en belangen – na een eerste fase van (correct) professioneel advies & support – op enig volgend moment getransformeerd worden tot 'product van de welzijnsinstelling'.

Deze vorm van onteigening heeft primair tot gevolg dat zich (terecht) actor en producent wanende mensen, burgers, zichzelf onverhoeds gede-valueerd zien (en voelen) tot 'vrijwilliger van de instelling x', terwijl dat niet de noemer van hun initiatief én werkinzet daarin was.

Bekend is dat tal van opbouwwerkers zich uiterst ongemakkelijk voelen, wanneer zij deel zijn van dergelijke overtakes, uitgevoerd door de eigen werkgever.

Minstens zo beroerd is evenwel dat door de systematische 'opzuiging' van kleinschalig initiatief en zelforganisatie door instituuts-

stofzuigers uiterst relevante maatschappelijke doelen niet meer bereikt kunnen worden. Zo is het uit oogpunt van community building, c.q. horizontale samenlevingsopbouw essentieel dat eigen verwikkeling, zelforganisatie en samenspraak van mensen in zelfgestuurde verbanden gestimuleerd wordt. Immers alleen daardoor ontstaan vitaal werkzame knooppunten van interactie en transactie, die eigen waarde, zelfrespect en uitvals-bases tot verdere maatschappelijke integratie en ontwikkeling als betrouwbaar uitgangspunt hebben. Het is tevens de onmisbare werklijn waarlangs 'horizontaal sociaal weven aan samen leven' tot stand kan komen.

Door (achterliggende) meet-, regel- en afreken-constructies en afspraken daarover tussen gemeenten en instellingen zijn op dit front tal van contraproductieve inzetten ingebakken geraakt.

tweede kamer-support

Het initiatief om deze zaak eens op te schudden en de producent-positie van mensen, burgers weer helder te krijgen, is door de Tweede Kamer breed opgepakt, uitmondend in het Amendement Middel (e.a.). Het is die politiek-bestuurlijke aansturing die het stimulerings-traject mogelijk maakt.

kleine coöperatie en vereniging

In het stimuleringstraject wordt tot uitgangspunt genomen dat op een heel breed front (sociaal, fysiek, economisch) kleinschalige zelforganisatie in de vorm van associaties van baat & nut van uitnemend belang kunnen zijn. Tevens wordt er van uit gegaan dat het stimuleren van het aannemen van een eigen rechtspersoon (coöperatie of vereniging) evenzeer essentieel is. Dat immers onderlijnt eigenstandigheid, maar

het markeert en relateert evenzeer positie en rol van ondersteunend opbouwwerk en de (daarachter gelegen) welzijns-instituten.

uitwerking

Het door de Tweede Kamer gewilde en door het Ministerie van VWS overgenomen initiatief op dit front omvat drie eenmalige producties en één meerjarig stimulerings-traject. De eenmalige producties betreffen:

a. een management-filosofisch en -theoretisch discours, gericht op vernieuwende beleidsvorming (en bieden van bottom-up ruimte) door het management van gemeenten en instellingen;

b. een publicatie onder het motto 'dragers en schragers', onder meer omvattend een portretgalerij van mensen, burgers die zich in-zetten in kleinschalig maatschappelijk initiatief en daarin de 'hitte van de dag' dragen, brede schouders hebben, stress trotseren, wat is hun drive en karakteristiek; welke institutionele factoren en actoren stimuleren en remmen hen;

c. een breed opgezette 'kleinschalige kansen-atlas', waarin tal van voorbeelden op sociaal, fysiek en economisch terrein worden uitgewerkt van (juridisch zelfstandige) vormen van bewoners-coöperatie en -vereniging; alsmede de juridische, organisatorische en exploitatie aspecten daarvan.

Het meerjarig stimulerings-traject levert know-how en support toe aan een drietal (in omvang bescheiden) invalshoeken:

1. kleinschalige juridisch geborgde zelforganisatie in stedelijke settingen
2. idem, in de plattelands-setting
3. een thematische invalshoek.

Voor elk van de drie invalshoeken geldt dat wederzijdsheid gewaarborgd dient te zijn

alleen lokaties die zelf actief op dit front willen investeren, kunnen deel uitmaken van de respectieve (deel-)netwerken. Overwogen wordt om bij voldoende interesse bij elk van de drie netwerken ruime participatie toe te staan, zodat naast de overeen-gekomen kern-pilots ook spontane projecten/trajecten aansluiting kunnen krijgen en deelnemen aan de kruisbestuivings- en uitwisselings-para-graaf van het stimulerings-traject.

Voor informatie:
Landelijk Centrum Opbouwwerk
Wil van de Leur (070 3804431)

In voorbereiding:

MO/Xtra over: PRESENTIEBENADERING EN OPBOUWWERK

Professor dr Andries Baart zal aan de inleiding die hij tijdens de Vakconferentie Opbouwwerk 2001 gehouden heeft een verdere uitwerking geven. Daarbij wordt ook het artikel betrokken dat hij voor de septembereditie van MO/Samenlevingsopbouw schreef. MO/Samenlevingsopbouw zal in samenwerking met Actioma deze tekst uitbrengen als een MO/Xtra boekje dat de abonnees gratis toegezonden krijgen bij de juni-editie van het vakblad in 2002.

Programma JEUFG van de Europese Unie

Subsidie voor het plaatselijke jeugdwerkzorg, de jeugdzorg en het vrijwilligers jongerenwerk

EURO'S voor internationale groepsuitwisselingen met jongeren

Utrecht, december 2001 - Er is véél geld beschikbaar bij het Programma JEUFG van de Europese Unie! Wil je rond de zomer van 2002 nog een groepsuitwisseling starten? Dan kun je tot 1 februari 2002(daarvoor subsidie aanvragen! Buitenschoolse uitwisselingsprojecten met jongeren van 15 tot en met 25 jaar komen voor financiering in aanmerking als ze met één of meerdere van de dertig landen uit West-, Midden- of Oost-Europa worden georganiseerd.

De projecten moeten starten tussen 1 mei en 30 september 2002. Subsidies kunnen in Nederland bij het nederlandse Agentschap JEUFG (in Utrecht) worden aangevraagd. Ook kunnen lokale jongerengroepen en jeugdwerkzorg- en jeugdzorginstellingen daar terecht voor advies en ondersteuning. Kijk op <http://www.agentschapjeugd.nl> om een beeld te krijgen van het soort activiteiten en subsidies van het Programma JEUFG en bel voor meer informatie of een afspraak om je kansen te verkennen.

Informatie

Informatie over het Programma JEUFG is verkrijgbaar bij het Agentschap bij NIZW / International Centre. Bel naar (030) 230 65 50 of mail naar europa@nizw.nl. Meer informatie over de groepsuitwisselingen met jongeren, andere subsidiemogelijkheden en aanvraagformulieren staan ook op de website: www.agentschapjeugd.nl.

Even geen Den Haag vandaag

Vlak voor de zomer (op 7 juni) vond er een interessante conferentie plaats in Zwolle. Ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan organiseerde de opleiding Journalistiek van de Christelijke Hogeschool Windesheim in samenwerking met het Bedrijfsfonds voor de Pers een symposium over de relatie tussen pers, politiek en publiek en de noodzaak die kritisch onder de loep te nemen en over verbetering met elkaar van gedachten te wisselen.

Even geen Den Haag vandaag: naar een andere relatie tussen pers, politiek en publiek

Democratie en journalistiek gaan hand in hand. Zonder democratie geen journalistiek en zonder journalistiek geen democratie. Deze innige verhouding wordt echter in toenemende mate als problematisch ervaren. Dat hangt samen met maatschappelijke ontwikkelingen die voor een vitale democratische samenleving – en daarmee voor de journalistiek – niet gunstig zijn: ondermijning van het publiek domein, afkeer van de politiek, verzwakking van burgerzin, individualisering en een verheerlijking van de private leefstijl. Hierdoor is het vertrouwen in zowel de parlementaire democratie als de journalistiek onder burgers in Westerse landen flink teruggelopen.

Over wat de politiek zou moeten doen om de burger weer betrokken te krijgen wordt al jaren gediscussieerd door politieke partijen en het heeft tot nu toe bitter weinig opgeleverd. Veel minder is concreet gediscussieerd over wat de parlementaire pers zou kunnen doen om de burgers meer bij de politiek te betrekken en de kwaliteit van de democratie te verbeteren. Kan de pers bijvoorbeeld niet van haar invloed gebruik maken om de politiek te dwingen meer rekening te houden met burgers?

Onder noemer van Public Journalism zijn in de VS voorstellen geformuleerd die aankno-

pingspunten bieden voor een journalistiek die het bevorderen van publieke betrokkenheid hoog in het vaandel heeft staan. De betrokkenheid van burgers bij de publieke zaak kan verbeterd worden door onder meer het bevorderen van interactiviteit tussen media burgers, door meer aandacht te geven aan wat er onder burgers leeft, door te rapporteren over de gevolgen van politieke besluiten voor de burgers en door feitelijke informatie in een pragmatische context te plaatsen. Daarnaast beschouwen pleitbezorgers van Public Journalism het wenselijk dat de journalistiek niet alleen maatschappelijke problemen signaleert, maar ook laat zien welke oplossingen en alternatieven mogelijk zijn.

De situatie in Nederland verschilt op belangrijke punten van die in de Verenigde Staten. Toch is de vraag relevant wat de vaderlandse journalistiek kan en wil doen om een door burgers gedragen democratie te bevorderen. Voelt de Nederlandse journalistiek zich medeverantwoordelijk voor de kwaliteit van democratie en samenleving? Zien Nederlandse media de zin van een meer open relatie met het publiek? Is men geneigd tot een bottom-up benadering? Welke mogelijkheden zijn er om het publieke debat te verbreden en te verbeteren? Kan de aandacht voor mislukkingen en extremen worden bijgebogen ten gunste van aandacht voor oplossingen en alternatieven? Bestaat de bereidheid te investeren in een agenda van het publiek?

Op het symposium werd het eerste exemplaar van de bundel 'Even geen Den Haag vandaag: naar een Nederlandse civiele journalistiek' uitgereikt. In deze publicatie wordt de theorie van de civiele journalistiek behandeld en wordt ingegaan op actuele ontwikkelingen in de Nederlandse journalistiek die grote verwantschap vertonen met het civiele gedachtegoed.

Op het symposium waar diverse journalisten zich roerden over deze kritische vragen (o.a. Marc Kranenburg, NRC) werd al snel duidelijk dat de meederheid van de aanwezigen de term civiele journalistiek niet 'pruimden'. Journalistiek is per definitie maatschappelijk en 'civiel' leidt teveel tot associaties met het recht of het leger. Volgens mij is het dan ook beter de term onvertaald te laten. Verder geloof ik dat het maatschappelijke gehalte van de journalis-

tiek kwalitatief erg is afgezakkt ten opzichte van vroeger, dus is er wel degelijk ruimte voor zo'n tegenbeweging die meer nadruk legt op maatschappelijk onderzoek en dito betrokkenheid. In Amerika zijn ook veel 'community-development workers' betrokken bij deze beweging. Volgens professor Jay Rosen, hoogleraar Public Journalism te New York, die ook aanwezig was op het symposium, liggen hier interessante mogelijkheden voor opbouwwerkers. De beweging van het Public Journalism is in Amerika ontstaan uit het ongenoegen over de dalende oplagecijfers. Bij een deel van de professionele journalisten leidde dit gegeven tot zelfonderzoek: wat doen wij verkeerd? Na vele discussies en andersoortige uitwisselingen is toen Public Journalism ontstaan als een professionele onderstroom die streeft naar een meer actieve, participatieve journalistiek. Volgens het motto voor de journalist van professor Jay Rosen: "Start where the citizens start, but don't stop where citizens stop."

Hieronder volgt een samenvatting van de inleiding die Jay Rosen hield op de conferentie. In deze inleiding probeert hij zich enigermate te verplaatsen in de Nederlandse situatie. Ook schreef hij het voorwoord in 'Vandaag even geen Den Haag', waarin hij vrij uitgebreid uiteenzet wat voor hem Public Journalism betekent.

Public Journalism in Nederland?

Om tot een vertaalslag van Public Journalism in de Nederlandse situatie te kunnen komen moet Rosen even iets meer weten over de Nederlandse context. Bijvoorbeeld: welke consequenties heeft de deconfectionisering gehad voor de Nederlandse samenleving? Zijn er nieuwe zuilen gekomen? Hebben er vernieuwingen plaatsgehad ten aanzien van burgerschap en zijn die ook traceerbaar in de journalistiek? Een andere vraag is hoe je consumen-tisme kunt vermijden. Is dit in Nederland geregeld op enigerlei wijze?

Als Den Haag voor negen maanden gesloten wordt, waar gaan de journalisten dan heen? Gaan ze dan naar de mensen? En komen ze na die negen maanden weer terug?

Wie bewaakt de kwaliteit en de onafhankelijkheid van de pers? Krijgen we wat we verdienen, gezien wat we erin leggen?

Het in Amerika gevormde Public of Civic Journalism kun je niet zomaar importeren in Nederland, het moet worden vertaald. In Amerika ontstond het door een professionele vertrouwenscrisis van de journalisten ten aanzien van het eigen werk en de eigen rol. Er bestond meer aandacht voor 'het spelletje' (de politiek), minder voor de burger. En verder werd de Amerikaanse journalistiek geteïsterd door incidentenjournalistiek. Het aantal lezers nam af. In de ogen van de mensen behoorde de journalist tot het

establishment en dit versterkte de 'disconnection' tussen mensen en democratie. Om tot een ommekeer te kunnen komen werden een aantal aanbevelingen geformuleerd door de onderstroom in de beroeps-groep die zich met Public Journalism bezig-hield. Uit de debatten kwam een consensus bovendien omtrent de volgende ideeën:

- Mensen zijn burgers, geen consumenten. Hoe de media (bedrijven) hier ook over mogen denken, voor de journalist is de mens in de eerste plaats burger en geen klant.
- Marketing is geen journalistiek.
- Er moet veel aandacht zijn in de pers voor goede oplossingen voor problemen in plaats van alleen maar voor problemen.
- Mensen moeten meer worden betrokken.
- Het debat over allerlei maatschappelijke onderwerpen kan worden verbeterd door ook zgn. 'outside-views' in de journalistieke verslaggeving te betrekken.
- De pers kan initiatieven ontplooiën in plaats van alleen maar te rapporteren.
- Waarom kiezen we voor cynisme?
- Journalisten zijn ook spelers, evenals de burgers. Waarom je als journalist 'objectief' opstellen in het absurde en je beperken tot de rol van toeschouwer?

Deze en nog veel meer noties staan opgetekend en worden uitgewerkt in het boek van Jay Rosen: *What are Journalists for?* Rosen

vraagt zich af of het verschijnsel 'disconnection' zich ook in Nederland voordoet en of de journalisten intussen niet ook te maken hebben met een vertrouwenscrisis. Na het overhandigen van het eerste exemplaar van het boekje 'Even geen Den Haag vandaag' aan Hans Wiegel door Nico Drok werd er gediscussieerd door het publiek met een journalistenpanel. Die discussie werd gekenmerkt door grote verwarring over de term 'civiele journalistiek' enerzijds, en door een absolute onwil van de aanwezige journalisten (met een enkele uitzondering) om te erkennen dat Public Journalism ook in Nederland wellicht bestaansrecht zou kunnen hebben, anderzijds. Dit doet niets af aan het boekje 'Even geen Den Haag vandaag' van Nico Drok en Thijs Jansen, uitgegeven door Sdu Uitgevers en het bedrijfsfonds voor de pers. ISBN 90-1209-042-3. Prijs: f 35,- of 35 Euro. Het bevat veel literatuurverwijzingen en is in het algemeen genomen een uitstekende inleiding tot het verschijnsel Public Journalism, ook ten aanzien van de Nederlandse setting. De vertaling naar 'civiele journalistiek' is echter mijns inziens een 'blooper'; het schrikt waarschijnlijk lezers af en is als zodanig geen adequate vertaling van Public of Civic Journalism. (Fenny Gerrits)

Kwartiermaken

werken aan ruimte voor mensen met een psychiatrische achtergrond

Met het beleid van vermaatschappelijking zoals dat de afgelopen decennia is ingezet, wordt beoogd maatschappelijke uitsluiting van mensen met een psychiatrische achtergrond tegen te gaan. Zorg dicht bij huis en 'maatschappelijke steunsystemen' moeten een proces van patiënt naar burger mogelijk maken. Tot nog toe is weinig aandacht uitgegaan naar wat sociale integratie van 'mensen die anders zijn' vergt van instituties en burgers.

In dit boek is gezocht naar theorieën die kunnen helpen het 'ruimte maken voor de vreemde ander' - Kwartiermaken - te door-

denken. Het Franse differentiatiedenken, de hermeneutiek, de 'theorie van de presentie' en de 'ethiek van de zorg' blijken bronnen van zowel (maatschappij)kritiek als inspiratie. De centrale vraag is hoe gewerkt kan worden aan een gastvrij onthaal in buurtcentra en vrijwilligerswerk, in het denken over anders zijn, in de verhouding tussen uiteenlopende professionals en cliënten en in vriendschap en burgerschap.

Het boek is heel geschikt voor iedereen die betrokken is bij het proces van vermaatschappelijking, voor HBO-opleidingen en

nascholingsactiviteiten op het terrein van de GGZ, maar uitdrukkelijk ook daarbuiten.

Doortje Kal, *Kwartiermaken. Werken aan ruimte voor mensen met een psychiatrische achtergrond*, BOOM Amsterdam, 2001, Prijs: (19,90/ Fl. 43,84.

Kijk op www.boomuitgeverij.nl.

Woonbond reikte prijzen uit

Kombinatie '86 uit Zeist en Stienstra Beleggingen BV uit Heerlen zijn gekozen tot de beste verhuurders van 2001. De slechtste verhuurders van dit jaar zijn Portaal Leiden en Poelwijck Sweers Vastgoedmanagement uit Amsterdam. De prijzen werden op 6 december jl. uitgereikt.

Brede ondersteuning voor Stienstra Stienstra Beleggingen BV haalt de prijs van beste particuliere verhuurder van het jaar voor de derde keer op rij binnen. Maar liefst dertien huurderorganisaties uit het hele land vonden dat Stienstra zich opnieuw voorbeeldig heeft gedragen. Vorig jaar waren dat er tien. Ook een aantal individuele huurders meldde Stienstra aan als beste. De tevredenheid over de dienstverlening, het huurbeleid, het onderhoud en het overleg (de vier criteria waarop de verhuurders worden beoordeeld) is groot. Stienstra blijkt zijn huurders serieus te nemen. Een huurderorganisatie uit Den Haag peilde voorafgaand aan de voordracht via een enquête de mening van de achterban. Ook onder deze reacties was geen wanklank te ontdekken.

Kombinatie '86, een prachtige verhuurder Combinatie '86 uit Zeist is momenteel de beste woningcorporatie. De jury spreekt van 'een prachtige verhuurder'. Het overleg met de huurders is van uitstekende kwaliteit, maatschappelijk vervult Combinatie '86 een voortrekkersrol. Men heeft de instelling van onderhoudsteams gestimuleerd om de woonomgeving netjes te houden. De teamleden hebben een Melkertbaan en staan bij Combinatie '86 op de loonlijst. Combinatie '86 schroomt niet om maatschappelijke problemen aan te pakken. Drugs- en criminaliteitsproblemen worden aangepakt. De huurders hebben echt invloed op het beleid en beheer. Niet alleen overlegt de corporatie met een seniorenkerngroep en een jeugdbewonerscommissie over hun specifieke wensen en belangen, men probeert ook actief de participatie van allochtonen te vergroten. Er is een wijkwinkel in het leven geroepen met één loket voor wonen en welzijn. Dit initiatief slaat zo goed aan, dat het in andere wijken navolging krijgt. Overigens ontving Combinatie '86 die onderscheiding ook al in 1999.

Portaal Leiden laat het afweten in de Condorhorst
Huurders van de woningen aan de Condorhorst in Leiden vinden bij hun verhuurder, Portaal Leiden al jaren geen of nauwelijks gehoor voor hun klachten: onderhoud blijft uit, vindt niet volgens afspraak plaats, of blijft steken bij lap- en plakwerk. Serieus overleg komt er niet van

de grond, ondanks alle pogingen daartoe van de bewonerscommissie. Vandaar dat deze Portaal hebben voorgedragen als slechtste sociale verhuurder. Verder zijn de huurders ontevreden over de dienstverlening (de bereikbaarheid is slecht en klachten raken na melding zoek) en over het huurbeleid.

Poelwijck Sweers, rechtlijnig en slecht Helemaal kwalijk is het optreden van Poelwijck Sweers Vastgoedmanagement, de slechtste particuliere verhuurder, tegenover zijn huurders in de wijk Cronenburg/Eggenburg. Van dienstverlening, onderhoud of overleg met de huurders is geen sprake. In het huurbeleid is deze verhuurder zeer rechtlijnig: iedereen betaalt minstens het wettelijk maximum. De huurcommissie en de kantonrechter stellen protesterende huurders bijna altijd in het gelijk, maar tot overleg met de verhuurder leiden deze succesjes helaas niet. Wie eigenlijk de eigenaar van de woningen is weten de huurders evenmin, want die verschuilt zich achter een wirwar van namen, letterlijk een brievenbusconstructie. Kortom, een dikke onvoldoende op alle punten.

De jury
De jury bestond dit jaar uit mr. C.G.P. Goudriaan (advocaat huurrecht te Amsterdam), A. van Heeringen (juridisch medewerker Stichting De Ombudsman), mr. J.T. Peters (juridisch medewerker Consumentenbond), C.A. Kerling-Simons (huurder in de particuliere huursector), T. Knaapen, (huurder in de sociale huursector) en M.P. van Veen (directeur Woonbond).

Voor nader informatie kunt u zich wenden tot Hans Roseboom,
Woonbond, tel. 020-551 77 16
of 06-22465543.

□

Stichting Rechtsherstel voor de Sinti- en Romagemeenschap

Tijdens de Duitse bezetting van Nederland in de Tweede Wereldoorlog is de Sinti- en Romagemeenschap zwaar getroffen. Alleen al tijdens de razzia op de Sinti en Roma op 16 mei 1944 werden honderden mensen gedeporteerd. De regering erkent achteraf tekortkomingen in het rechtsherstel van de Sinti- en Romagemeenschap. Bovendien zijn de Sinti en Roma na het einde van de Tweede Wereldoorlog in de maatschappij met grote kilte bejegend. Ruim 50 jaar na het einde van de oorlog heeft de regering daarom besloten gelden beschikbaar te stellen om het gebrekkige rechtsherstel te compenseren. Het totale bedrag is 30 miljoen gulden, waarvan 26,25 miljoen beschikbaar komt voor individuele uitkeringen en 3,75 miljoen voor het verlenen van subsidies aan projecten die ten goede komen aan de Sinti- en Romagemeenschap in Nederland.

Minister Borst van VWS heeft op 25 oktober 2000 de Stichting Rechtsherstel Sinti en Roma geïnstalleerd. Aan deze stichting is het beheer en de verdeling van de gelden toevertrouwd. In het bestuur van de stichting zitten twee vertegenwoordigers van de Sinti- en één van de Romagemeenschap. Het bestuur wordt geadviseerd over het toekennen van individuele uitkeringen en projectsubsidies door een Raadkamer Individuele Uitkeringen en een Raadkamer Projecten.

Wie komen er in aanmerking voor een projectsubsidie?

Een ieder kan bij de Stichting Rechtsherstel Sinti en Roma een aanvraag indienen voor een projectsubsidie. Uitsluitend projecten ten behoeve van de Sinti- en

Romagemeenschap in Nederland komen voor subsidie in aanmerking. Meer in het bijzonder dienen de projecten in beginsel één of meer van de navolgende doelen na te streven:

- het instandhouden of stimuleren van de Sinti- en Romacultuur, waarbij uitdrukkelijk wordt gekeken naar de toekomst van de gemeenschap;
- het nastreven van een positief effect op de maatschappelijke erkenning van de Sinti- en Romagemeenschap;
- educatie of scholing in de ruimste zin van het woord, zowel onderwijs voor jongeren als voor vervolgonderwijs en volwasseneneducatie;
- het bevorderen van specialistisch onderwijs voor traditionele beroepen van Sinti en Roma;
- het beheren en/of toegankelijk maken van informatie en documentatie over de Sinti- en Romagemeenschap.

Zowel grote en kleinere projecten kunnen in aanmerking komen voor een projectsubsidie. De subsidie kan alleen uitbetaald worden aan een rechtspersoon (stichting of vereniging). Een projectsubsidie wordt voor maximaal 4 jaar verstrekt. De aanvraag moet binnen zijn voor 1 april 2002.

Voor nadere informatie: 0499-379 471. Kijk ook op www.sintiroma.nl.

door Diana van Oort

en

Met Stad en Land biedt MO/Samenlevingsopbouw een rubriek waarin de lezer geïnformeerd wordt over samenlevingsopbouw-relevante nieuwsfeiten uit met name de regionale en plaatselijke (dagblad-)pers. Attendingen voor deze rubriek zijn welkom: stuur het betreffende (kranten-)knipsel onder vermelding van de naam van het blad en de datum in aan de redactie van MO/Samenlevingsopbouw, Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag, of zet het op de fax: 070-380 9973.

Den Haag

Nachtpreventie wint Hein Roethofprijs 2001 "We hebben ons vijf jaar lang moeten bewijzen? Ze hadden er niet op gerekend. Toch heeft nachtpreventie Schilderswijk-West de Hein Roethofprijs 2001 in de wacht gesleept. In het pand van Nachtpreventie aan de Terwestenstraat staan overals bossen bloemen en kaarten. Elly Houweling en Janny Lispet, de initiatiefnemers van het project staan volop in de belangstelling, aldus de **Schilderswijk van november 2001**. Ontbijt TV, Hart van Nederland, de ontvangst van Prins Willem-Alexander en Maxima in theater De Regentes en binnenkort misschien ook in het Lagerhuis.

Het ging slecht met de wijk, er moest nodig iets gebeuren. Verpaupering, overlast en criminaliteit trokken een zware wissel op de wijk. Samen met wijkagent Hans Rasenberg hebben de vrouwen het project acht jaar geleden opgezet. "Hij verdient een pluim, want hij is de bedenker van het concept", aldus de dames. Ze mochten een avondje mee op surveillance en besloten om zelf te zien hoe de politie zijn best deed. Dat maakte indruk en ze besloten de politie te helpen. Sindsdien surveilleren ze regelmatig in de buurt. Inmiddels is het team van vier personen uitgegroeid tot een groep van 120 buurtbewoners, autochtoon en allochtoon, die eens in de twee weken surveilleren. Het is een goed recept gebleken. De sociale structuur is versterkt, het contact met de politie verbeterd en de veiligheid is erbij gebaat. Zeven jaar nachtpreventie heeft 136 arrestaties opgeleverd, onder andere van inbrekers en geweldplegers. In sommige maanden blijft de teller van het aantal auto-kraken en woninginbraken op nul steken,

tegenover eertijds 1.250 per maand. De prijs ter waarde van fl. 40.000,- dient te worden besteed aan nieuwe projecten. De vrouwen hebben daar uiteraard al ideeën over, maar willen daar nog niet zoveel over kwijt. "Je kunt denken in de richting van een pleinwacht, maar dan ook overdag." Hun wens is dat in elk deelgebied van de Schilderswijk een nachtpreventieproject wordt opgestart. Maar ze raden de bewoners aan om eerst een keer bij hen te komen kijken. "Waarom zou je het wiel opnieuw uitvinden. Ons project biedt handvatten. Dat is gemakkelijker als je nog iets op moet zetten. Het is allemaal niet zo eenvoudig als het lijkt. Heel veel mensen staren zich blind op dit pand dat we nu hebben, maar pas na vijf jaar kregen we subsidie uit het URBAN project. In het begin hadden we helemaal geen geld. We hielden kantoor bij mij en we verzamelden bij Elly. We werden gesponsord door slaggers en bouwbedrijven. Papier kregen we van de woningbouwvereniging cadeau. We kregen niet eens portofoons van de politie. We hebben ons vijf jaar lang eerst moeten bewijzen."

Leeuwarden

Opvanghuis voor jonge prostituees blijft open
Asja, het Leeuwarder opvanghuis voor jong prostituees, waarover wij u eerder berichtten, blijft open. Minister Gerrit Zalm van Financien heeft Asja een jaarlijkse subsidie van fl. 1,1 miljoen toegekend, aldus de **Leeuwarder Courant van 12 oktober 2001**. Projectleidster Grietje de Vries is uitgelaten over de subsidie. "Het is zelfs meer dan we gevraagd hadden. Tot gisteren dacht ik dat we geen geld zouden krijgen.

We waren al een tijdje aan het lobbyen in Den Haag. Gisteren kreeg ik een telefoontje van Tweede Kamerlid Annet van der Hoek dat de subsidie was toegekend. Zij heeft zich met wethouder Hermien de Haan en gemeentelijke en provinciale vertegenwoordigers sterk gemaakt voor Asja." De meisjes die hun toevlucht tot Asja nemen, worden geronseld door zogenoemde 'loverboys'. Deze jongens knopen eerst een liefdesrelatie aan met de meisjes en dwingen hen daarna tot prostitutie. Asja biedt meisjes een veilig thuis en probeert ze uit de prostitutie te halen. De toekomst van het opvanghuis was lange tijd onzeker. Er kunnen momenteel vier meisjes opgevangen worden. Door de subsidie kan de opvang tot tien meisjes worden uitgebreid. Er zijn plannen om naar een groter pand te verhuizen. Volgens De Vries kan er nu ook voorlichting op scholen worden gegeven.

Frederiksoord

Zorg en arbeid 'blinde vlek' bij nieuwbouw
Bij nieuwbouwplannen wordt veel te weinig aandacht besteed aan de combinatie van arbeid en zorgtaken. Dat vindt professor Riek Bakker van het architectenbureau BVR. "Dat is nog een blinde vlek. Niet alleen bij ons, maar ook bij de opdrachtgevers. Het ontbreekt aan duidelijke richtlijnen op dit terrein", aldus Bakker. De architecte zei dit gisteren tijdens het in Park Frederiksoord gehouden symposium 'Ruimtelijke oplossingen voor arbeid en zorg' dat door emancipatiebureau Equa en de Grontmij was georganiseerd. Om onze kostbare tijd zo effectief mogelijk in te richten, zouden de woon- en werkomgeving daaraan moeten worden

aangepast, aldus de **Leeuwarder Courant van 13 oktober 2001**. Onderzoeken die in opdracht van Equa werden gehouden, tonen echter aan dat dit niet het geval is. Bij de invulling van bedrijvenparken en woonwijken wordt nog te veel uitgegaan van de traditionele verhouding van de werkende man en de vrouw die thuis blijft en tijd genoeg heeft voor de kinderen en het huishouden. Met de zorgtaken van werkende ouders wordt volgens onderzoekers Marjan Hidding, Sonja Schuurman en Theo Matton te weinig rekening gehouden. Scholen, gezondheidscentra en winkels zouden geconcentreerd moeten worden, zodat werkende ouders tijd kunnen besparen.

Arnhem

Vertrek postkantoren en banken na aanslag op wijken

Het vertrek van bankfilialen en postkantoren uit wijken vormt een aanslag op buurten. Die ontwikkeling staat haaks op het beleid om de economische bedrijvigheid op buurtniveau te stimuleren, aldus de **Gelderlander van 3 november 2001**.

De Arnhemse wethouder J. van Hensbergen (economie) spreekt daarom de komende weken de Arnhemse banken aan op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Van Hensbergen heeft zich tevens namens de G21, de 21 grotere gemeenten in Nederland, tot minister R. van Boxtel van Grotesteden en Integratiebeleid gewend met het verzoek het Postvestigingsplan te repareren. Dat plan van Postkantoren voorziet in de sluiting van honderden postagentschappen. Zij maken plaats voor post-servicepunten waar geen geld kan worden opgenomen of gestort. De Arnhemse wethouder benadrukt dat het bedrijfsleven, de banken inbegrepen, nog niet zo lang geleden heeft meegewerkt aan verbetering van menige wijk- en buurtwinkelvoorziening. "Daar zit het nodige maatschappelijk kapitaal in." Wanneer Van Hensbergen bot vangt bij het bedrijfsleven en het Rijk wil hij met de Arnhemse politiek in discussie over de vraag of instandhouding van een geldloket in bepaalde achterstandswijken een overheidstaak is. "Zo ver ben ik nog niet hoor," zegt Van Hensbergen. "Het kunnen beschikken over contant geld om te kunnen voorzien in de dagelijkse levensbehoeften is een gemeenschappelijke taak. Misschien dat banken geldautomaten bij andere ondernemers kunnen onderbrengen."

De Arnhemse wethouder opperde begin

deze maand het idee van een door de banken gezamenlijk te exploiteren geldbalie of geldautomaat in wijken. De Nederlandse vereniging van Banken liet daarop weten niet veel te voelen voor gezamenlijke exploitatie van filialen door verschillende banken.

Ankeveen

Gebrek aan voorzieningen op het platteland jaagt ouderen zorgcentra in. "Geld halen doen we bij de benzinepomp". Koken, koffiezetten en het huishouden gaan nog redelijk, hoewel de jaren beginnen te tellen. Vijf minuten lopen naar de bakker lukt ook nog, net als een brief posten. Maar dan moeten er wel winkels in de buurt zijn. Steeds meer voorzieningen op het platteland verhuizen echter naar de stad. Gevolgd door de ouderen, omdat die zich niet meer kunnen redden, aldus de **Leeuwarder Courant van 4 oktober 2001**. "Ik ken de streek op mijn duimpje", zegt oud-postbode Jaap Hilhorst (73 jaar) met een licht haperende stem. Een aandenken aan zijn herseninfarct. "Ik wil niet weg uit Ankeveen. Maar dat is moeilijk zonder voorzieningen in de buurt. Ouderen in mijn omgeving trekken noodgedwongen naar bejaardenhuizen in de stad. Hun vrouwde omgeving laten ze met pijn in het hart achter." Propvolle bejaardenhuizen en wachtlijsten. Niet voor niets wil de overheid dat ouderen langer zelfstandig wonen. Zeker met het oog op de vergrijzing, die over een jaar of tien een hoogtepunt bereikt. Ankeveen, een prachtig dorpje in de prachtige natuur van het Gooi, staat symbool voor de honderden dorpen in Nederland waar supermarkt, bakker en postkantoor hun deuren gesloten hebben. Over bank en bushalte praten ze al niet eens meer. "Of hier een pinautomaat is? Nee, voor geld gaan we naar de benzinepomp", vertelt een oudere vrouw op straat. Het echtpaar Gons wil wel vertellen over de verschralling in het dorp. "De supermarkt staat een dikke vijf kilometer verderop. Gelukkig hebben we nog een autootje." Sinds februari is het plaatselijke winkeltje er niet meer. Daarmee verdween ook het postkantoor. "Veel tweeverdieners die in de nieuwbouw wonen doen de wekelijkse boodschappen in de grote stad. De eigenaar van het winkeltje hier moest leven van een vergeten pak suiker. Een onhoudbare situatie. De bakker en de slager gingen deze winkel van 'vergeten boodschappen' voor. Inleveren is het sleutelwoord. Het echtpaar Gons kent genoeg ouderen die tegen wil en dank verhuizen naar een gro-

tere plaats. Van harte gaat het allemaal niet. "De meesten komen met een busje elke dinsdag middag terug naar Ankeveen voor de ouderensoos. Dan wisselen ze de laatste nieuws uit." De situatie voor de achterblijvers is eveneens minder rooskleurig geworden. Het rijke verenigingsleven houdt de sociale contacten nog een beetje op peil, maar in de winkel informeren naar de gezondheid van je buurman is er niet meer bij. De sociale contacten worden er niet beter op. Dat erkent ook het Steunpunt Mantelzorg, dat toevallig tijdelijk een vestiging in Ankeveen heeft. Volgens Leontien Baan van het Steunpunt doet de overheid er goed aan een kostenbatenanalyse te maken. "Wat kost meer, een kleine subsidie en maatregelen die de plaatselijke kruidenier in stand houden of de kosten voor eerdere opname voor ouderen?" Bij de meldingsactie Platteland van de Unie KBO stromen tientallen reacties vanuit heel Nederland binnen. De katholieke ouderenbond, die ruim een kwart miljoen leden telt, inventariseert hoe het is gesteld met de voorzieningen op het platteland. Met de resultaten van de meldingsactie wil de KBO een overzicht van probleemregio's opstellen. De uitkomsten worden vervolgens in gesprekken met lokale gemeenten gebruikt. "Kunnen we wat druk uitoefenen", zegt een woordvoester. Naarder-Vesting, dat even buiten Naarden ligt, bewijst dat een beetje druk kan helpen. Ruim vier jaar geleden verdween daar de laatste supermarkt, hetgeen tot grote onvrede in het stadje leidde. Pleitbezorgster voor een nieuwe buurt-super, de toen 80-jarige Piet de Roos, zamelde 350 handtekeningen in. Twee jaar later was de kleinste winkel van Albert Heijn een feit. Vele plaatselijke actiegroepen ontlenen hoop aan dit voorbeeld.

Arnhem

Steeds meer zwervende jonge meisjes. Het aantal zwervende jonge meisjes neemt toe. Onder hen zijn tienermoeders, maar ook meisjes die in een crimineel circuit terecht zijn gekomen, aldus de **Leeuwarder Courant van 9 oktober 2001**. Gericht onderzoek naar deze nog vrij onbekende groep kinderen is dringend nodig. Dat blijkt uit onderzoek van de provincie Gelderland. De onderzoekers schatten dat er in die provincie ruim 400 zwerfjongeren zijn. Slechts 176 van hen zijn bekend bij de reguliere hulpverlening. De rest is verdwenen in een 'grijs circuit'. De onderzoekers constateren dat er steeds meer jonge kinderen gaan zwerven. Ook

zien zij een toename van het aantal zwervingen met psychiatrische problematiek en licht verstandelijke gehandicapten. Ondanks alle maatregelen neemt het aantal zwerfende alleenstaande minderjarige asielzoekers ook nog steeds toe. Veel van hen verdwijnen in de illegaliteit zodra zij uitgezet dreigen te worden. Volgens de onderzoekers is zwervingdrag te voorkomen of weer in goede banen te leiden als de juiste hulp voorhanden is. De meeste jongeren hebben voordat zij werkelijk gingen zwerven duidelijke signalen afgegeven. Basisscholen spelen een belangrijke rol: omdat de zwervingen steeds jonger worden moeten deze scholen de problematiek beter leren kennen. Structurele samenwerking tussen jeugdzorg en onderwijs is noodzakelijk.

Jerwort

Bevolking blijft enthousiast over de biblio-bus
De biblio-bus heeft het de afgelopen jaren zwaar gehad. De dienst zou te duur zijn en op onhandige tijden stoppen. Hierdoor schrapt men steeds meer bibliotheken de bus. Maar met een nieuw dienstrooster en contracten met de bibliotheken van vier jaar, hoopt CBD Fryslân dat er betere tijden aanbreken voor de rijdende bibliotheek. Een speciaal opgerichte commissie deed onderzoek naar de toekomst van de biblio-bus. Kees Jansen, hoofd afdeling bibliotheekzaken bij de CBD Fryslân, legt uit dat duidelijk werd dat de bus vooral voor de 'minder mobiele' jongeren en ouderen moest blijven rijden. "Voor de volwassen gebruikers moest een andere oplossing worden gevonden. Daarom hebben we nu met een werkgroep een proefproject opgezet. Mensen kunnen binnenkort via internet hun boeken bestellen. Ze kunnen die dan in dorpshuizen en scholen ophalen. Kollumerland, Wûseradiel en Boarnsterhim nemen deel aan het project. We wachten nu nog op goedkeuring van de nodige subsidies", aldus de Leeuwarder Courant van 6 oktober 2001. Een gemiddelde biblio-bus kan zo'n 3500 titels meenemen. Daarnaast zijn er uitgeleende boeken en boeken die zijn opgeslagen bij het CBD Fryslân en kunnen worden besteld. In totaal beschikt een bus over ruim 10.000 boeken. De zes boekenwagens bezoeken in Friesland 232 haltes en 170 dorpen. Ruim 15.000 leden lenen per jaar ongeveer 660.000 boeken bij de bussen. De komende jaren wordt er alles aan gedaan om de bibliobussen te verbeteren. Het wat verouderde wagenpark wordt met

twee nieuwe bibliobussen opgekrikt. Zij zullen bovendien worden aangepast, zodat zij ook Cd-rom's en DVD's kunnen uitleenen. De tekeningen die kinderen bij een nog niet te schrijven tekenwedstrijd zullen maken, gaan de bussen aan de buitenkant wat verlevendigen.

Wanroij

"Boer is langzamerhand moe gebeukt"
Steeds vaker zien boeren geen toekomst meer in hun bedrijf. Sinds 1 oktober hebben 1.400 veehouders zich ingetekend voor de opkoopregeling van de overheid. "Ze zijn moe gebeukt", aldus Jan Douwe van der Ploeg, hoogleraar rurale sociologie in Wageningen. Twaalf jaar lang werkte varkenshouder Hans Egelmeers soms wel zestien uur per dag op zijn bedrijf. Maar sinds augustus staan de stallen waar ooit ruim 220 zeugen en 750 vleesvarkens stonden helemaal stil. In de stallen, aan de rand van het Brabantse Wanroij, hangt nog altijd de geur van de varkens. Verder is het doodstil. De familie Egelmeers heeft in de vorige opkoopronde in mei vorig jaar na lang wikken en wegen besloten gebruik te maken van de beëindigingregeling van de overheid. Nu duurt het nog slechts een paar weken voordat hun bedrijf tegen de vlakte ligt, aldus de **Leeuwarder Courant van 11 oktober 2001**. "Het was een hele moeilijke overweging, maar wij zagen het op deze basis niet meer zitten", legt Hans Egelmeers hun keuze uit. "Er zijn zoveel regels en er komen steeds nieuwe bij, zoals bijvoorbeeld de mestafzetcontracten die een veehouder vanaf 1 januari moet hebben. En je blijft ook steeds maar grote bedragen in je bedrijf investeren. Vergelijken met de rest van Europa en de wereld lopen we voorop als het gaat om zaken als het milieu. Maar het verslechtert de concurrentiepositie van de Nederlandse boeren aanzienlijk." Een veehouder die gebruik maakt van de opkoopregeling krijgt 40% van de taxatiewaarde van het bedrijf. Maar rijk is Egelmeers er zeker niet van geworden. "Ik heb geluk dat ik in mijn huis kan blijven wonen. Maar verder houd ik er geen rooie cent aan over. Opgespaarde vakantiedagen? Pensioenopbouw? Niets van dat alles. Mensen die nog met een maximale hypotheek zitten, kunnen niet eens gebruik maken van de regeling. Dan blijven ze met een enorme schuld zitten en dan moet je wel door blijven gaan, ook al zie je het niet meer zitten." Het verhaal van Egelmeers is zeker niet uniek. Dierziekten zoals de varkenspest en vooral de recente mond- en klauwzeercri-

sis, hebben onlangs de discussie over hoe het verder moet met de landbouw in Nederland in alle hevigheid aangewakkerd. Tal van deskundigen, onder wie landbouweconomen en sociologen, zijn het er over eens dat vooral de toekomst van de veehouderij niet rooskleurig is. "De Nederlandse veehouderij heeft moeite zich staande te houden in het geweld van de internationalisering van de landbouw", aldus Jan Douwe van der Ploeg. Concurrenieren op de wereldmarkt wordt steeds lastiger. "We kunnen niet tippen aan de schaalgrootte in veel andere landen", aldus Van der Ploeg. "En ook op prijs kunnen we niet concurreren, omdat alles hier duur is: grond, quota en arbeid." Neem daar bovenop de steeds strengere regelgeving op het gebied van milieu, mestafzet en dierenwelzijn en het is logisch dat veel boeren er geen brood meer in zien en gebruik maken van de opkoopregeling, meent Van der Ploeg. Maar volgens hem is er zeker nog toekomst voor de Nederlandse boeren. "De sector zal zich waarschijnlijk meer lokaal gaan richten dan internationaal. In de toekomst staat de landbouw meer voor streekproducten en voor toegevoegde waarde en kwaliteit. Daar kunnen we ons nog wel onderscheiden. De overheid stimuleert dat nog te weinig." Voor Hans Egelmeers was op een andere manier verder gaan in ieder geval geen optie. Hij heeft ondertussen werk gevonden als bedrijfsadviseur bij Deloitte en Touche, zijn vrouw volgt een opleiding tot schoonheidsspecialiste. "Veel boeren zien het als een afgang als je besluit om te stoppen. Maar je moet ook keuzen durven maken", aldus Ellie Egelmeers. "En ik verwacht echt dat wij de goede keuze hebben gemaakt."

Vakconferentie 2001:

Krachtlijnen komen samen

De jaarlijkse landelijke toogdagen van het Nederlandse opbouwwerk, steevast belegd in de derde week van november kennen steeds zo hun verrassingen. Maar de Vakconferentie Opbouwwerk 2001 kan zonder meer als uniek in de annalen bijgeschreven worden.

Want op woensdag 21 november convergeerden een aantal krachtlijnen op bijzondere wijze: 'key-note-speaker' professor Dr Andries Baart hield (met digitaal-visuele onderlijning) een glashelder verhoog over de grondslagen van het opbouwwerk gerelateerd aan de essenties van de methode van de **presentie-benadering**, waarin welgekozen partijdigheid en loyale, gedurige betrokkenheid op en waardering van de geleefde werkelijkheid essentieel zijn. De aansluitende **premiere van de Beroepsvereniging Opbouwwerkers Nederland** sloot daar in de grondnaadloos op aan, waar de vereniging integriteit en kwaliteit van de beroepsuitoefening tot centraal ada-

gium verheven heeft en het recentelijk uitgebrachte Statuur tot toetssteen neemt. Maar ook langs een derde lijn werd benadrukt dat het ambacht van de opbouwwerker een krachtig normatief en strevend gehalte heeft: onder het motto '**Praten met Piet**' was bij de boekenmarkt een aparte kraam ingericht waar de Bossche opbouwwerker Piet Willems zijn recente boekwerkje '**Radicaal kiezen voor opbouwwerk**' aan de man en de vrouw bracht. Een publicatie waarin de zo broodnodige menging van ideaal, idee en vakmattigheid op aansprekende wijze vertolkt wordt.

In onderlinge samenhang deden deze drie krachtlijnen een nadrukkelijk appel op de meer dan vierhonderd conferentiegangers om het hernieuwd te voelen, weten en overwegen van de eigen beroepsmatige presentie in ogenschouw te nemen. Verrassend maar evident was ook dat de **nieuwe SBO-voorzitter, Drs. Marja**

van der Werf volstrekt probleemloos de (afwezige) voorzittershamer overnam van Dr. Gerard de Kleijn. Nadat zij zichzelf in losse vrije stijl voorgesteld had aan de volle grote zaal van het Congrescentrum Engels, liep de zaak op rolletjes. En bij de **presentatie van de jury-uitkomsten** rond de beoordeling van de Werkplaats-producties bleken de eigen stijl en directheid van marja van der Werf enorm aan te spreken.

Vast staat dat deze vakconferentie, veel meer dan die van voorgaande jaren, een appel gedaan heeft op elk van de beroepsgenoten zelf. En dat is ronduit positief, omdat daarmee het opbouwwerk als 'sociale professie' in de eerste lijn voluit benadrukt wordt. En tegelijkertijd het verlangen gewekt is om elk en samen aan die essenties van het vak vorm en inhoud te geven. De Vakconferentie Opbouwwerk 2001 is in elk geval een stuwijng gebleken richting 'good practice' van het opbouwwerk.

De nieuwe voorzitter van het SBO stelt zich voor

Drs. Marja van der Werf

Het is een eer en genoeg om deze vakconferentie te mogen openen, als dagvoorzitter en als voorzitter van het SBO. Ik wil van de gelegenheid gebruik maken om mij kort aan u voor te stellen. Opdat u weet wat voor vlees u in de kuip heeft gehaald.

Het programma introduceert mij als oud-opbouwwerk-docent, onderzoeker en ontwikkelaar. Dat is allemaal waar alhoewel de opsomming de associatie met 13 ongelukken oproept. Ik was -in een grijs verleden- opbouwwerkdocent aan de Katholieke Sociale Academie (KSA) in Den Haag en de Vervolgopleiding (VO) in Rotterdam terwijl ik -eerlijk gezegd- voor die tijd nog nooit van zoiets als opbouwwerk had gehoord. Maar soms zag Tino Metzemaekers -die de afdeling opbouwwerk van de KSA leidde- potenties in iemand die de persoon zelf nog amper had ontdekt. Dat las ik ook terug in het mooie boekje van en over Piet Willems dat hier vandaag ongetwijfeld te verkrijgen is.

Buiten de academiemeesters -in mijn praktijk als activist- heette het opbouwwerk in die tijd "sociale politiek" welke aanduiding gedaald is geraakt, nu de politiek het sociale heeft geabsorbeerd. Maar laat ik u verzekeren: het was zeker niet positief bedoeld en de aanduiding impliceerde kritiek op de praktijk van "rustig houden" in situaties die juist vroegen om nee-zeggen en onrust. De term "onderzoeker" uit mijn mini-CV verwijst naar mijn jaren aan de AU in Amsterdam, de faculteit Andragologie (inmiddels opgeheven) en aan de TU Delft, het RIW (inmiddels ook opgeheven). Ontwikkelaar tot slot lijkt mij iedereen te zijn die zich niet tot beheren beperkt.

Belangrijker dan de opsomming opbouwwerk-docent tot en met ontwikkelaar lijkt me de rode draad die de beroepsrollen verbindt. Wat mij betreft zijn dat de positie, belangen en drijfveren van bewoners. Dat

die bewoners 25 jaar geleden arbeiders heetten, vervolgens "gewone mensen" werden en dat zij nu zijn geneutraliseerd tot bewoners en soms zelfs tot klanten, laat overigens zien dat een rode draad zelf ook mee- verandert.

Maar hoe dan ook, het blijft wat mij betreft gaan om emancipatoire processen. Die ik -in mijn geval- vorm probeer te geven in het grensverkeer tussen instituties en bewoners. Want hoe mild het taalgebruik ook mag zijn geworden, de praktijk kan in nieuwe gedaanten even verstikkend zijn voor hun ontplooiingskansen als in de tijd van de kapitalist-met-de-dikke sigaar. De stadsvernieuwing is inmiddels getransformeerd tot stedelijke vernieuwing en herstructurering; de centrale bewonerscomitees losten op in een wereld van verschillen; het opbouwwerk verdween en werd opnieuw ontdekt maar in die veranderde context blijft het worstelen met de relatie tussen het fysieke en het sociale en blijft het begrip "proces" vooral een plastic woord. Zoiets als het milieu of communicatie. Je kunt er niet tegen wezen maar veel inhoud heeft het nu ook weer niet.

Het lijkt me dan ook een pracht van een opgave om steeds opnieuw inhoud te geven aan maatschappelijke tegendraadsheid. En ik ben onder de indruk van alle initiatieven die daartoe in uw kring aan wor-

den genomen. Er verschijnen interessante publicaties, er wordt aandacht besteed aan kwaliteitsmanagement, er is een sociaal statuut en het meest heugelijk feit: recent werd de Beroepsvereniging Opbouwwerkers Nederland (BON) opgericht.

Alleen al daarom moet u mij -als voorzitter- vooral zien als een tussenpaus voor een nadrukkelijk beperkte periode. Het lijkt mij voor de hand te liggen dat de fakkel in eigen kring wordt overgenomen.

Ook het programma van vandaag lijkt me te gaan over zaken waar het over hoort te gaan. De kwaliteit van het werk en de integriteit van de beroepsuitoefening behoren immers tot "De kern van de zaak" zoals de titel van deze vakconferentie luidt.

Andries Baart presenteert zijn presentiebenedering en hij pleit voor het verbinden van basale bevindingen met de grondslagen van het opbouwwerk. Jan Willem Duyvendak zal hem vervolgens van repliek dienen en naar mijn inschatting zult u vervolgens stof te over hebben voor uw discussie in parallelsessies.

Ik geef als eerste graag het woord aan de heer Andries Baart en ik wens u een geïnspireerde en collegiale vakconferentie toe.

Schets van een theorie

Met hulp van de presentietheorie

Op de Vakconferentie Opbouwwerk hield Professor Dr Andries Baart een gloedvol betoog over de presentiebenadering. De bijbehorende uitgewerkte tekst was op het moment van ter perse gaan van deze editie van MO/Samenlevingsopbouw nog niet beschikbaar. Bovendien zal deze tekst, zoals professor Baart zelf ter conferentie opmerkte, 'minstens dertig pagina's' beslaan. En dat is voor MO/Samenlevingsopbouw veel te omvangrijk. Vandaar dat deze tekst in een later stadium in een speciale editie van MO/Xtra zal worden uitgegeven. Dan zal de door Andries Baart zelf uitgewerkte tekst beschikbaar komen voor onze abonnees.

Omdat de redactie u toch graag iets van een verslaglegging wil aanbieden, worden hieronder enige cruciale schema's weergegeven uit de powerpoint-presentatie van de heer Baart, voorzien van een 'toegeleiding' die is ontleend aan de concept-tekst van Andries Baart zelf.

Deze verhandeling gaat in op de vraag wat de presentiebenadering en theorie (zie mijn Een theorie van de presentie; voortaan TP) voor het opbouwwerk zou kunnen betekenen. Die vraag kan methodisch opvat worden; in dat geval beperkt men zich in de beantwoording van de vraag tot het aanwijzen en ophelderen van werkprincipes, methoden en technieken die in de presentiebenadering worden gebruikt en die nuttig lijken voor het opbouwwerk. Mij is nadrukkelijk gevraagd niet die weg te gaan. Er ligt een tweede, eveneens niet ingeslagen weg open: die betreft niet zozeer de methodiek maar eerder het soort vragen waarop de een en waarop de ander ingaat, en daarbij gaat het onvermijdelijk ook over de onderliggende professionaliteit. Dit soort beantwoording van de vraag is minder praktisch en misschien ook al spannender, omdat de eigen reikwijdte van elk bezien wordt en dus daarmee de onderlinge verhouding van opbouwwerk en presentie. Mijn grootste bezwaar is echter dat er op deze manier stilzwijgend complementariteit wordt verondersteld, als zou presentie iets buiten of tegenover het opbouwwerk zijn. En dat lijkt me beslist niet het geval.

De derde manier om op de opgeworpen vraag in te gaan, betreft de grondslagen van het opbouwwerk, zijn identiteit en zelfverstaan en de (recente) profilering in termen van beroepsprofiel, statuut, theorievorming, leerstoel, handboeken, beroepsvereniging etc.

De idee daarbij is deze: we zijn in het opbouwwerk druk doende onze koers te bepalen en kan het zijn dat we daarbij iets over het hoofd zien en een goede impuls zouden kunnen krijgen vanuit de presentietheorie? Startpunt ligt dan dus bij een eigen behoefte aan verdieping en fundering van het opbouwwerk. Mij is gevraagd om in deze lijn op de gestelde vraag in te gaan. Ik doe dat graag en meen ook dat de presentietheorie—mits goed begrepen en in zijn volle omvang voor ogen genomen—inder-

Professor Dr Andries Baart

daad het opbouwwerk in zijn profilerings- en grondslagenbesprekingen van dienst kan zijn. Maar tegelijk is een bescheiden waarschuwing op zijn plek: deze manier van ingaan op de vraag is een theoretische, een theoretisch en zakelijk-argumentatief redeneren. Wie dus zit te wachten op methodische suggesties, op aansprekende praktijkvoorbeelden, op 'best practices', op effectmetingen of kant-en-klare suggesties aan beroepskrachten, komt bedrogen uit. Niet dat de presentiebenadering zulke zaken niet in huis zou hebben (TP staat er vol van!), ook niet dat ik er weinig interesse in zou hebben (integendeel zelfs) maar hier is domweg wat anders aan de orde: een fundamentele kwestie op het niveau van de theorie en grondslagen van het vak 'opbouwwerk'. Het probleem nader verkend Eerder schreef ik ten behoeve van de Vakconferentie Opbouwwerk het artikel "De kunst van het aansluiten". (Zie MO/Samenlevingsopbouw, nr. 182, september 2001, pp. 40-46.) De strekking ervan kan als volgt worden samengevat. In onze samenleving sluiten Van Onderen en Van Boven niet vanzelf goed op elkaar aan. Er gaapt een gat tussen hen of dat gat dreigt te ontstaan. Bestaat het eenmaal, dan betekent het dat beleid en hulp niet goed 'aankomen' en dat Van Onderen onvoldoende gebruik kan maken van zijn rechten en parti-

van de Derde Partij

Samenvattend wezen we op de volgende mismatches:

Mismatch (op het terrein van...)	Uitwerking	Toelichting
1 facilitair (geen geschikte middelen)	volume	ontbrekende middelen
	allocatie	middelen en voorzieningen anders bestemd
	inventiviteit	ongedurige, haastige methodiek- en projectencarroussels
2 methodisch (Ingebouwde beperkingen aan de aanpak)	tijd en ruimte	onafgestemdheid op beleving van tijd en plaats van de geadresseerden
	logica en dynamiek	onbegrip voor de eigen redelijkheid van de geadresseerden
	persoon als instrument	voorrang aan methodiek boven het aanbod van de persoon van de werker
	verschil	onvoldoende oog en ruimte om recht te doen aan het bijzondere, afwijkende, het verschil
	professioneel	restrictieve invulling van wat een goede beroepskracht is en doet
3 cultureel (botsende werelden)	bureaucratisch	formalistsche en afstandelijke bejegening
	ontmoetingen	gebrek aan mogelijkheden 'met elkaar te verkeren' draagt bij aan slechte aansluiting
	zeggenschap	onderzochten worden niet gehoord
4 conceptueel (welke inzicht in de werkelijkheid telt?)	definiëtmacht	informele en alledaagse kennis van onderzochten weegt niet zwaar
	onderzoekssturing	onderzochten hebben weinig invloed op onderzoeksinrichting
	chaos	de ordelijkheid van professionele interventies kan weinig met de chaos van de geadresseerden
5 coördinatie (afstemmingsproblemen)	vrijheid	professionals hebben te weinig vrijheid om flexibel te kunnen reageren
	vrijwilligheid	vrijwilligers worden vooral als hulpje van professionals ingeschakeld en niet vanwege hun eigen, bijzondere kwaliteiten

capatiemogelijkheden. Opgeteld leidt dat ertoe dat Van Onderen dus geleidelijk 'afhaakt', niet aangestuurd of bereikt kan worden en dat er spanningsvolle verhoudingen tussen beide groeien. Om begrijpelijke redenen is het hoogst ongewenst dat dit hiaat blijft bestaan en staat de werker permanent onder druk te mislukken. Dat is eigen aan de positie en geen ongelukkige

bijkomstigheid. Mismatches noemden we een bepaald soort mislukte afstemming nl. van de Derde Partij op Van Onderen. De andere falende afstemming (nl. van de Derde Partij op Van Boven) kan benoemd worden als ontregeling. Uit deze verkenningen en beschrijvingen komt de meer toegespitste vraagstelling van deze bijdrage voort. Volgens sommigen,

zoals Jan Willem Duyvendak, zou de positie van Derde Partij het theoretische fundament van het opbouwwerk behoren te zijn, het kernstuk van de grondslagen (discussie). Ik ben het daarmee eens, in elk geval waar het om het Nederlandse opbouwwerk gaat. Overigens mag men aannemen dat een deugdelijke theorie van de Derde Partij een veel bredere maatschappelijke relevantie

bezit. De tussenpositie van de Derde Partij wordt gekenmerkt door een labiel evenwicht van verleidingen en verlokkingen (meegaan in hetzij populistische ideologieën van Van Onderen hetzij in een betweterig en straf no nonsense beleid van Van Boven) en van interne en externe druk (vanuit de overheid, vanuit de beroepsgroep, vanuit buurtbewoners, vanuit maatschappelijke organisaties etc.).

Kort en goed: de positie van de Derde Partij is inherent verbonden met het risico om te bezwijken onder tegenstrijdige krachten en de eigen identiteit hetzij te sterk en eenzijdig, hetzij te zwak en plooibaar te formuleren. Of beide tegelijk—dat blijkt ook te kunnen. De theoretische doordenking van de positie van de Derde Partij is tegelijk een theoretische doordenking van de werksoor-

telijke identiteit die spanning als een kernstuk van de identiteit accepteert. Precies in dat 'spanning als kernstuk van de identiteit' schuilt de moeilijkheid die ik zal trachten aan te pakken. Ik zal daarbij een ruim gebruik maken van inzichten uit de presentietheorie, zoals neergelegd in Een theorie van de presentie.

Men zou overigens kunnen denken dat de bedoelde moeilijkheid allang is opgelost. Ik ben niet onbekend met de protocollen van (inter)mediatoren of mediators, die conflicterende partijen—scheidende huwelijkspartners, buurtbewoners, burgers-overheden, leden van een maatschap, consumentenproducenten—helpen om hun problemen te overwinnen en tot een gezamenlijk en dragelijk 'bestand' te komen. De theoretische onderbouwing van die nuttige praktijken is

over het algemeen echter belabberd of ontbreekt domweg en wordt 'opgevangen' in een flinterdunne 'filosofie' (over decentrerende en afkoeling, communicatiebewaking en geleide indirectheid) maar vooral in een gedetailleerd, agogisch aandoend protocol van gespreks-, bejegening- en besluitvormende regels. Daar zullen we nauwelijks hulp kunnen vinden voor een verdere ontwikkeling van een theorie van de Derde Partij. De presentie-benadering echter, biedt in deze wel de nodige verdieping en systematisering.

□

Opbouwwerk en presentie

Het goed van een Derde Partij

Inleiding Vakconferentie Opbouwwerk 2001

Prof. dr Andries Baart

De presentiebenadering (1)

Presentie-onderzoek

- buurtpastores
- achterstandsbuurten
- praktijken
- betekenissen
- theorie

De presentiebenadering (15)

Kenmerk	Strekking
1 beweging, plaats en tijd	de ander volgend
2 ruimte en begrenzing	uit één stuk werken
3 aansluiting zoekend	bij het geleefde leven zijn
4 zich afstemmen	het goed van de ander centraal
5 betekenis	minstens voor één in tel zijn

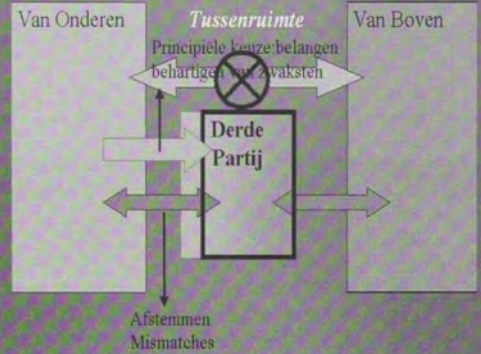

Deze inleiding

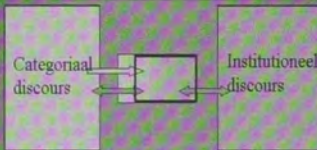
Presentie		Opbouwwerk
Methodiek		
Sociale problemen		
Inzicht in aansluiten	Grondslagen met name de tussenpositie	Mismatches van de Derde Partij
De Derde Partij		

De Kloof (1)

Theorie van Derde Partij

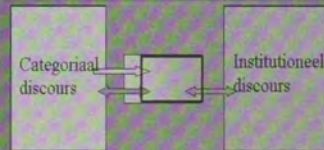

Vorm theorie 3e Partij:

1. Partijdig voor zwaksten
2. Tweezijdig open
3. Geënt op heen en weer
4. Gevuld en met kwaliteitsmaten
5. Operationaliseerbaar

Theorie van Derde Partij

Componenten theorie 3e Partij:

1. Inhoudelijke kader: oriëntatie
2. Positionele ethiek: onzekerheid
3. Handelingsgericht: hoe?

Inhoudelijk kader

Menselijke waardigheid als referentiepunt van aansluiten	
1 Naakte bestaan	Tatsaaklijk kunnen leven, je talenten bewerken
2 Pub	in sociaal weefsel omte hebben
3 Beje	behandeld magt zijn
4 Innerlijk stem	zijn voor, om niet gevold zijn
5 Beeld	Gezien worden als waardevol, historisch en sociaal

Tot slot

Presentiegehalte in opbouwwerk verhogen

- *Presentiegehalte in opbouwwerk verhogen*
- *Statuut te operationaliseren*
- *Oriëntatie en stevigheid aan professionalisering*
- *Niveaus van werken en discoursen te verbinden*
- *Inhoudelijk houvast: waar gaat het eigenlijk om?*
- *Keuze van positie en relatie te onderbouwen*
- *Effectiever zijn als Derde Partij*

Tot slot

Enkele conclusies:

- 1 Ingang: niet slagen in aansluiten bij de zwaksten
- 2 Antwoord: geen methoden maar grondslagen
- 3 Opbouwwerk en presentie zijn familieleden
- 4 Theorie van Derde Partij helpt op essentiële punten
- 5 En resteren onbeantwoorde vragen
- 6 Een goede Derde Partij is een groot goed.

Co-referaat bij Schets van een theorie van de Derde Partij van Andries Baart

door Professor Jan Willem Duyvendak

Ik neem aan dat ik uit ieders naam spreek wanneer ik Andries Baart dank voor zijn buitengewoon inspirerende en opbouwende verhaal. Natuurlijk is het stevige kost maar waardevolle praktijken als de opbouwwerk-
 • aktijk verdienen doordenking, verdienen serieuze reflectie. Iedereen die het dikke boek van Baart gaat lezen zal merken dat de zorgvuldige manier waarop een opbouw-
 werker volgens Baart moet werken, ook kenmerkend is voor zijn wijze van onderzoeken. Hij en zijn medewerkers hebben in de mod-
 der gestaan, hij heeft met door hem onderzochte presentie-beoefenaars en bewoners
 geleefd, de praktijk doorleefd. Ook dat is een compliment waard.

Toen ik in mijn oratie –bijna vijf jaar geleden– argumenten en elementen aandroeg om aan het 'Belang van Derden' de wetenschappelijke én praktische aandacht te geven, toen wist ik weinig van het maatschappelijk activeringswerk, het veld van Andries Baart en de reflecties in die kringen over de Derde Partij in termen van de pre-
 • ntiebenadering. Ik ben daarvan diep onder de indruk en blij verrast. Het gezamenlijk doordenken van de rol van de Derde Partij –een derde partij gericht op het zwakste belang– is immers broodnodig want maar al te vaak komen we in teksten van overheden, corporaties en zelfs van opbouwwerkinstellingen nog lege begrippen tegen van opbouwwerkers als waren zij min of meer neutrale makelaars, schakelaars of, nog erger, regisseurs. Ook zullen velen in de zaal met herkenning hebben geuisterd naar de passages waarin waardigheid als inhoudelijk referentiepunt wordt voorgesteld. De ontkenning van waardigheid van mensen in talloze praktijken is aan de orde van de dag. Bijvoorbeeld: het met wantrouwen bejegenen van groepen bewoners met een laag inkomen en veel kleur in herstructureringsprocessen, wordt door die bewoners ook ervaren als kwetsend. Blijkbaar worden zij als minder gezien, zijn zij minder

gewenst, heet de wijk door hun aanwezigheid onevenwichtig te zijn.

Op bijna alle punten meen ik dat Baart goede voorstellen doet voor inhoudelijke en methodische invulling van een niet-neutrale maar betrokken Derde Partij. Scherp vind ik zijn analyse dat de zwakste partij pas in, en mede dankzij, de relatie met anderen i.c. de opbouwwerker aan kracht en zelfvertrouwen kan winnen. Dit relationele perspectief –dat ook nog tweezijdig is omdat de opbouwwerker zich evenzeer verhoudt tot het categoriale als het institutionele discours– hoort de kern te zijn van iedere theorie van de derde partij, vanuit de mooie formulering: wel partijdig, niet eenzijdig. In dit korte commentaar wil ik –meedenkend met Baart– nu niettemin stilstaan bij wat hij heeft gezegd over de aard van deze relatie tussen professional en zwakstaande burgers. Op een paar punten heb ik twijfel over de voorgestelde invulling.

Mijn grootste twijfel betreft eigenlijk de ver-
 gaande identificatie die Baart verwacht van de opbouwwerker met het categoriale perspectief: het binnenperspectief dat gewenst is (hoewel Baart er ook op wijst dat dit gemengd kan worden met milde vormen van buitenperspectief en ook mag de identificatie partieel zijn en hoeft niet altijd met maximale intensiteit). Maar toch: ik denk niet

–om het maar scherp te formuleren– dat het belang van de zwakste partij altijd gediend is met deze vergaande afstemming op het perspectief van deze partij. Distantiëring lijkt mij niet altijd 'leugenachtig' (zoals Baart letterlijk stelt), beter weten dan betrokkenen is soms noodzakelijk. Vanzelfsprekend hebben ook de mensen in de grootste moeilijkheden een waardevol eigen levensverhaal; en zeker, iedereen moet de kans krijgen om talenten te tonen, eigenheid te laten zien. Maar juist in de praktijken die Baart kent en veel opbouwwerkers meemaken is het soms nodig om vóór hen te denken en te handelen. Niet omdat opbouwwerkers het weer zo zeker weten als enkele decennia geleden, maar door hun meermachtige positie kunnen ze het soms wel beter weten dan betrokkenen. Handelend optreden is dan gericht op het op termijn mogelijk maken dat iemand zijn eigenheid hervindt, zijn of haar levensdraad weer oppakt. Ook dat is kenmerkend voor een relationeel perspectief: dat er zorgzaam paternalistisch mag en moet worden opgetreden, op voorwaarde, let wel, dat de zwakstaande burgers achteraf moeten kunnen zeggen of ze blij waren met de ingreep. Als ik het wat opbouwwerkachtig zeg: juist als je in de moeilijkste omstandigheden verkeert, heb je er soms het meeste aan dat je bij de hand wordt genomen en

Welke kennis telt

de kans krijgt op een ander perspectief. Ik denk dat heel veel mensen blij zijn dat ze, zonder dat ze erom vroegen, naar betaalde arbeid zijn toegeleid. Ik denk dat heel veel mensen gelukkig zijn dat ze zelfs tegen hun zin naar een taal cursus zijn gesleept. Dit zijn voorbeelden dat 'zorgzame' paternalistische interventies, waardige hulp kan zijn – hoewel we natuurlijk heel goed moeten praten over de vraag op grond waarvan opbouwwerkers het beter menen te weten (en dat dit niet gebeurt om te voldoen aan de vereisten van het institutionele discours). Het belang van de zwakste kan gediend zijn bij ongevraagd, maar zorgzaam optreden.

Hiermee zeg ik twee dingen: naast de waardevolle praktijk van presentie – van preciese afstemming op het perspectief van de zwakstaande partij – moeten opbouwwerkers zich ook trainen in zorgzame interventies. Zeker wanneer er van een hulpvraag geen sprake is en mensen ieder geloof in zichzelf of in de buurt hebben verloren. Niet iedereen articuleert zijn hulpvraag – en dat is een andere, fundamentele reden waarom ik betwijfel of de kwaliteitscriteria van het professioneel handelen op 'de' hulpvraag kunnen worden afgestemd. Maar ook als iemand wel een vraag heeft, is het, zoals gezegd, de vraag hoe met die vraag moet worden omgegaan: hoe letterlijk die door opbouwwerkers moet worden genomen.

Er valt veel en veel meer te zeggen over de inleiding van Baart. Eigenlijk had ik hier het liefste een lofrede gehouden – maar ik moest iets bijdragen aan de discussie, vandaar mijn paar kritische kanttekeningen. Nu is het woord aan jullie.

□

Majone Steketeë houdt zich als senioronderzoeker vooral bezig met presentie, niet zozeer met opbouwwerk. Volgens haar is de duiding van 'het geluid van anderen' niet simpel. Bewonersgroepen worden steeds diverser, het wordt steeds dus moeilijker om een goed algemeen beeld te krijgen van wat er leeft onder mensen. Aan kennis kleven drie aspecten: zeggenschap, definitiemacht en onderzoekssturing. Majone heeft vooral ervaring met cliënt- en patiëntorganisaties. Verder houdt zij zich in haar onderzoeken bezig met de 'zorgwekkende zorgmijder'.

Er zijn een aantal manieren om kennis te vergaren over wat er 'van anderen' leeft. Bijvoorbeeld het instrument van de visitatie. Dit beperkt zich met name tot een kleine kring van bevrageden. De hele groep komt niet aan bod. Dit instrument wordt vooral door de instituties gebruikt. Daarnaast bestaan er de cliëntenpanels. Via interviews worden de cliënten bevraged. Hierbij bestaat altijd twijfel omtrent de representativiteit van de steekproef. Kritische rapporten worden niet opgepakt door de instellingen, er bestaat een strijd om de ware kennis(vergaring). Respect voor de menselijke waardigheid is een belangrijke voorwaarde voor het uitvoeren van een onderzoek onder de maatschappelijke onderlaag. Opbouwwerkers moeten aansluiten bij de leefwereld als (verwaarloosde) bron van informatie door de mensen actief te bevragen. Mensen moeten het gevoel hebben dat ze in tel zijn, hen moet een stem worden gegeven. Verder moet distantiering, de neiging tot creaming/afroming, tot het snelle werk en de gereede ingangen worden vermeden. Ook is er veel tijd nodig om een mate van verbondenheid op te bouwen die nodig is om mensen zo ver te krijgen dat ze vrij uit spreken.

Als stelling wordt geponereerd:
Opbouwwerkers kunnen belangrijke bruggenbouwers zijn als ze tijd en gelegenheid krijgen de straat op te gaan
 Workshopvoorzitter Jan van Eeden giet de stelling in een vraag aan de deelnemers:

Hoe stap je nou in de klus? Participatieve waarneming kan een methode zijn ('betaald meevoetballen'), maar als dat niet kan, hoe ga je dan het nodige onderzoek doen?

Een opbouwwerker uit Rotterdam Charlois legt uit dat hij bezig is met een project Stadsetiquette. Daarbij is de belangrijkste vraag: in hoeverre is er draagvlak om afspraken te maken over hoe je met elkaar omgaat in de openbare ruimte (op pleinen en in de straten)? Vanuit de deelgemeente wordt er veel druk uitgeoefend, resulterend in weinig tijd en veel middelen. Hoe moet je in een dergelijke situatie een gedegen onderzoek doen naar wat mensen willen? Een opbouwwerker uit Leiden vertelt over zijn project in opdracht van een woningbouwvereniging over beter wonen. Leefregels staan hierin centraal. Alvorens te kunnen beginnen wordt er een onderzoek gedaan, via huisbezoek.

Majone Steketeë: Communiceren met mensen is belangrijker dan afspraken maken. Bijvoorbeeld kan er ergens een situatie bestaan waar wordt gepest. Dan kun je beter onderzoeken waarom er wordt gepest, en dan vervolgens de oorzaak pakken dan een norm neerleggen en proberen er afspraken over te maken.

Vanuit de zaal wordt geroepen dat het in contact komen met mensen als kenmerkend element van de presentietheorie nogal een open deur is. Opbouwwerk doet dat vanzelfsprekend. Maar distantie is ook functioneel: in een situatie 'opbouwwerker' zijn in plaats van je compleet te vereenzelvigen met de doelgroep is ook goed. Bovendien kun je contact maken en ook een norm neerleggen, die dingen staan niet haaks op elkaar.

Voorzitter Jan van Eeden vraagt zich af wat 'volgens Baart' (vgl. 'volgens Bartjens' FG) nu precies geboden is. Majone Steketeë: De meerwaarde van de theorie van de presentie is het bewustzijn bij de werker dat interventie niet altijd hoeft. De werker kan ook zonder te interve-

Parallelsessie A*Inleidster: Majone Steketee, Verwey-Jonker Instituut**Workshopvoorzitter: Jan van Eeden**Notulist: Fenny Gerrits*

in het opbouwwerk?

nieren contact hebben met de doelgroep en eigenlijk is dat waardevoller omdat dat mensen meer in hun waarde laat.

Jan van Eeden tot de zaal: Krijgen opbouwwerkers die ruimte wel?

Vanuit Zaandam en Rotterdam wordt geroepen dat opbouwwerkinzet veel te versnipperd is. Vaak heb je maar 4 tot 8 uur per week per wijk. Dan blijft er niet veel tijd over

in koffie te drinken met de doelgroep. Vanuit Soest komt er een zeer uitvoerige reactie waarin twee benaderingen van dezelfde doelgroep tegelijkertijd, laten zien wat het verschil in benadering is tussen opbouwwerkers en 'de gemeente'. Het gaat hier om een groep jongeren die in opdracht van de gemeente door het opbouwwerk worden geactiveerd tot participatie. Er worden mooie plannen gemaakt en uitgevoerd. Tijdens dit traject pleegt voornoemde groep jongeren overlast en komt er vanuit de 'overlasthoek' op het stadhuis een reactie op gang van repressieve aard, waarbij de jongerenopbouwwerkers in de knel dreigen te komen ten aanzien van hun eigen project. Vanuit de spanning die dit oplevert tot een elegante synthese van beide aanpakken komen is hier de uitdaging voor de opbouwwerkinstelling. Die opdracht los je dus niet op met 'koffiedrinken met de doelgroep'.

Vanuit Den Haag wordt nog geroepen dat opbouwwerk vaak pas wordt ingezet als er sprake is van een probleem in de wijk. Alleen al dat gegeven maakt ook dat er vaak weinig ruimte is voor onderzoek en analyse.

Jan van Eeden: Opbouwwerk is nooit een basisvoorziening geworden, dus dergelijke conflicten tussen opdracht en uitvoering horen bij het werk. De opdrachtgever zit niet in de wijk en deze spanning tussen opdracht en uitvoering ontgaat hem veelal volledig. In Bloemendaal en Amsterdam worden opbouwwerkers veel te gedetailleerd afgegrekend op hun beschikbare tijd. Ze moeten tijdschrijven. In een dergelijk geval is ook het instellingsbeleid belangrijk. De instelling zou opbouwwerkers de gelegenheid moeten geven meer baas over de eigen agenda te

zijn. Dat is echter niet altijd mogelijk. Vanuit het Haarlemse Moedercentrum wordt gesteld dat het werken volgens de methode 'van anderen' (presentiemodel) uiteindelijk tijd spaart. De werkster heeft de mogelijkheid om zo te kunnen werken zelf bevochten in relatie tot de financier en haar ervaring leert dat dit uiteindelijk minder tijd kost.

Jan van Eeden: Is er nog een opbouwwerker te vinden die zonder die tijdsdruk aan het werk is?

Vanuit het Rotterdamse Woonwagenwerk wordt bevestigend gereageerd. In het categoriaal werk is het meer de gewoonte om autonoom te werken. Helaas wordt het werk binnenkort overgedragen aan een reguliere, algemene instelling. Dit zal een groot probleem opleveren, ook voor de doelgroep. Het categorale werk zal worden afgebroken. Opbouwwerk is volgens deze werker teveel een verlengstuk van het systeem. Een opbouwwerker uit Rotterdam Charlois reageert verbaasd. Presentie betekent heel nabij zijn bij de doelgroep. Hoe betrouwbaar is in een dergelijk geval je analyse eigenlijk? Geeft de theorie van de presentie dat ook aan? Gaat het dan om persoonlijke bagage of je instrumentele kwaliteiten?

Majone Steketee: Wanneer je werkt onder de marginale groepen in de samenleving moet je je aanpassen aan het ritme van de mensen zelf, trouw zijn aan die mensen, zorgen dat die mensen in tel zijn en onthaasten. De theorie van de presentie geeft aan hoe je een leemte kunt invullen in een verhaal van een persoon. Je moet empathisch zijn, 'in een persoon zitten'. Interventie en afstand versus nabijheid als fluctuerende grootheden.

Bij een aantal werkers gaat er een belletje rinkelen: dit riekt naar de jaren zestig en zeventig. Terug naar de tijd vóór het poldermodel! Baart brengt deze oude waarden via de presentietheorie weer terug. "Milikovskij!", voegt Jan van Eeden nog toe, "maar het is niets nieuws." Een nuchtere opbouwwerker uit Den Haag

roept dat we moeten oppassen dat het werk niet weer zo klef wordt als het toen was.

Plaatsvervangend werken is uit den boze. Maar in het algemeen staat men achter de slotsom van een opbouwwerker uit Schagen die oproept om in een hernieuwde keuze tussen mensen en structuren vooral voor de mensen te kiezen.

Lineke van Boven krijgt het laatste woord. Het hele dikke boek over de presentietheorie zou zij niet snel lezen, maar het Statuut Opbouwwerk bevat toch veel van de normen die in de workshop aan de orde zijn geweest.

Hiermee sluit de voorzitter de bijeenkomst af.

Opbouwwerk en het werkelijke contact

Leida Schuringa heet iedereen welkom en begint met een oefening in contact maken met je buurman/vrouw. Korte levendige gesprekken zijn het gevolg. Later wordt op eenzelfde wijze (met buurman/vrouw) gepraat over wat men van de werkwijze van het buurtpastoraat en de inleiding van de buurtpastor vindt. Ook dan vinden levendige gesprekken tussen mensen, die naast elkaar zitten, plaats. Door deze oefeningen en een gedegen maar wat lange inleiding blijft er weinig tijd over voor een plenaire discussie. Toch zijn de reacties van opbouwwerkers uit de zaal illustratief over hoe men over de theorie van de nabijheid en de praktijk ervan denkt.

Na de eerste oefening krijgt Monique de Bree het woord voor haar inleiding. Monique is buurtpastor in de Utrechtse wijk Daalse Dijk, waar zij negen jaar geleden begon. Haar (hier ingezins ingekorte) inleiding gaat over haar eigen werkpraktijk.

Moniek de Bree:

Aanleiding voor mijn verhaal zijn de volgende punten.

- Het Statuut Opbouwwerk aan de ene kant en het Mismatch-verhaal van Andries aan de andere kant: in dat spanningsveld wil ik nu gaan staan
- Er is een Statuut Opbouwwerk waarin geformuleerd wordt wat het opbouwwerk eigenlijk wil. Dat is een statuut, dus geen persoonlijke keus, maar een formele identiteit van de werksort. Daarnaast is in de afgelopen 10 jaar onder druk van overheid en stichtingsbesturen in het welzijnswerk met harde hand een afrekeningsstelsel ingevoerd die leidde tot een projectencarroussel, de druk om producten te leveren. Tussen het statuut en die voorwaarden waaronder gewerkt moet worden bestaat een grote spanning. En de vraag hoe je daarmee omgaat leg ik in juli midden.
- Specifiek voor deze workshop: in het Statuut wordt geformuleerd dat het opbouwwerk zich vooral wil inzetten voor personen/groepen mensen in een achtergestelde positie, zodat die de kans krijgen hun situatie te verbeteren. Belangrijk punt

voor het opbouwwerk is dan: hoe kom je bij deze mensen en hun vragen? En kan je dan met hen aan opbouwwerk doen. Want het ontbreken van competenties is juist de reden dat mensen in een achtergestelde positie terechtgekomen zijn.

Gezien deze spanningen is het hier niet eenvoudig om aansluiting te vinden bij die mensen of groepen. Dat is ook mijn ervaring. Ik ben buurtpastoor en werk nu negen jaar in een sociale achterstandsbuurt. In die jaren heb ik veel contacten opgebouwd met buurtbewoners die onderling zeer verschillen. Dat contact is er niet zomaar gekomen. Al gaandeweg hebben wij een methode van werken ontwikkeld, die van Andries Baart inmiddels de naam 'presentiebenadering' heeft gekregen. Toen wij begonnen, negen jaar geleden, zochten we een manier om de wijk te leren kennen en om contact te krijgen met buurtbewoners. Ook in onze doelstelling, zoals in die van het opbouwwerk, is namelijk verwoord dat we willen aansluiten bij buurtbewoners in hun leven en samenleven. En ook staat erin dat we hen willen ondersteunen in hun streven naar herstel en behoud van hun waardigheid en zeggenschap in zaken, die hun bestaan bepalen. Maar hoe begin je daarmee? Wij zijn dat

gaan doen door een jaar lang over straat te slenteren. Zo leerden we de buurt kennen of misschien nog wel beter: we ervoerden de buurt – alle hoekjes en gaatjes, de verschillende sferen, hoe het ruikt- eruit ziet en voelt. We namen de buurt in ons op, steeds opnieuw. En gedurende lange tijd, met alle tijd van de wereld en maar zien wat die dag gebeurde. Exposure, noemt Baart het: je blootstellen aan de buurt.

Wat we zagen en ervoeren, schreven we consequent op en we bespraken dat met elkaar. Dat is de manier om je goed bewust te worden van het standpunt van waaruit je naar de buurt kijkt; de ideeën die je in je hoofd hebt, je eigen geschiedenis en je eigen positie in de samenleving. We zijn al doende alledaagse vormen voor ons werk gaan vinden door aan te sluiten bij hoe de dingen gaan in de buurt – in hun ritme, met hun vormen- en door aan te sluiten bij wat er al gebeurt: dus geen eigen gebouwtje in de buurt maar gebruik maken van de speeltuin omdat mensen daar al samenkomen, gemed sprekeuur maar aanklampbaar zijn en voor een bakkie gevraagd kunnen worden of voor een maaltijd. Geen tafelgesprekken, maar gesprekken al doende (tijdens de vaat, een muurtje witten, het broodschappen doen of tijdens het knikke-

Parallelsessie B

Inleiding : Monique de Bree
 Gespreksleiding: Leida Schuringa
 Notulist : Chris Veldhuysen

... met buurtbewoners

Monique de Bree

ren). Geen vergaderingen met agendapunten, maar gewoon op de hoek van de straat en dan weer op een bankje en weer eens een keer bij iemand thuis: in de chaos zit de lijn en daar kan iets moois uit groeien.

Die exposure en leefwereldaansluiting zijn voor ons overgegaan in een gewone manier in doen. Het is een grondhouding geworden, die een aantal belangrijke werkbegin-selen heeft. Een aantal daarvan wil ik noemen (vanmorgen zijn deze ook al genoemd, ik ga er nog even mee door):

- * We maken een beweging naar mensen toe. We gaan naar hen toe en komen in hun huizen en op allerlei plekken waar hun leven zich afspeelt en we laten ons meenemen daar naar toe. Zonder agenda, om niet. Zij bepalen waar het om moet gaan, waar ze ons voor vragen of voor willen gebruiken.
- * Buurtbewoners betrekken ons zo bij problematische zaken (in hun eigen leven in hun gezin of familie, in de buurt, op school of bij andere instanties) maar ze betrekken ons ook bij onproblematische zaken (een geboorte, verjaardag of een suikerfeest, bij het halen van veter- tot fiets- tot 'Opvoeden zo'-diploma, bij een maaltijd of samen uitgaan). Daarmee zien wij niet

alleen maar een klein, kapot of onogelijk stukje van hun leven, maar een totaalpakket en raken we betrokken bij alle levens-terreinen. (-wat overigens veel lucht geeft en vrolijkheid in het werk.)

- * Kenmerkend voor ons werk is dan ook de traagheid, lange duur, geduld en trouw. Ik bedenk niet (op kantoor achter de computer) wat er moet gebeuren voor iemand of groepen: het komt op in die contacten, in hun tempo, in hun taal en in vormen die hen passen. Het is wel zo dat ik vaakzaam ben om mogelijke keerpuntmomenten, of life-events te herkennen om mensen dan te kunnen stimuleren en naast ze te staan om die momenten tot een werkelijk keerpunt te kunnen laten uitgroeien en mensen durven te gaan staan voor zichzelf, groter worden dan ze zijn, -even- verbond durven sluiten. (zodat ze bijvoorbeeld de stap tot afkicken zetten, de stap om hulp aan de kredietbank te vragen; zodat ze hulp op school vragen of durven solliciteren; zodat ze met hun man/vrouw/kinderen in gesprek durven gaan of met de buurvrouw; zodat er een uitstapje met de hele buurt gemaakt wordt, zodat er actie gevoerd wordt om de speeltuin open te houden of om de zwerfjunks de buurt uit te krijgen)

- * Wij maken dus geen plannen of beginnen elk jaar nieuwe projecten, maar we proberen op een 'natuurlijke' manier mensen in hun eigen leven te activeren, en vormen en plekken te vinden die niet buiten hun leven staan, maar er middenin. Plannen maken is de tijd in fasen indelen, is knippen in de stromende tijd: dat doen mensen niet. Die kijken of het op dat moment hen wel uitkomt of niet, hebben ineens tijd of ruimte voor iets of juist niet waardoor dingen in een stroomversnelling gaan of ineens stikken. Maar als je in hun tempo meegaat en hun verlangen kent en aan kunt wakkeren gebeurt er, op den duur, bijna altijd iets dat beklijft (al was het maar als goede herinnering).

- * We krijgen van hen vaak de rol van middelaar of plaatsbekleder. Of zoals het in het Opbouwwerk genoemd wordt (Theo Schuyt, Koos Vos en Jan Willem Duyvendak): als derde partij. We zitten dan tussen van alles in. Tussen gezinsleden of familie, burens, kinderen. Zeg maar: in de relatiesfeer en op buurtniveau. Tussen buurtbewoners en school/werk/uitkeeringsinstanties. Tussen buurtbewoners en de woningbouw, de wijkagent, het welzijnswerk, het medisch circuit. Tussen buurtbewoners en de bureaucratie.

Van mij worden in die rol door buurtbewoners verschillende dingen, verschillend vaardigheden gevraagd. Een aantal van die dingen zijn:

- Bemiddelen (naar instanties/werkers om contact te leggen/herstellen)
- Vertalen (van de bureaucratische taal, van moeilijk Nederlands)
- Ruimte zoeken/maken (voor hen bij instanties)
- Begrip kweken (bijvoorbeeld voor waarom iets gaat zoals het gaat, waarom niet betaald kan worden)
- Marge van mogelijkheden te zoeken (bij werkers in de regels waaraan zij zich moeten houden)
- Spanningen benoemen (dat mensen bang zijn hun uitkering te verliezen)
- Mensen uitnodigen/uitdagen hun verhaal te vertellen/zich uit te spreken (bij werkers/familie/buren)
- gesprekken oefenen (voor een bezoek aan de dokter, de uitkeringsinstantie, de leraar, ouders)
- Brieven helpen schrijven/vertalen
- De regels van het spel leren en leren omgaan met de regels van het spel.

Mijn uitgangspunt als derde partij naar instanties/andere werkers is: ik wil meehelpen dat er ruimte komt voor buurtbewoners en ik wil hun belang ondersteunen er mooie dingen. Ik merk trouwens dat instanties en werkers, die eerder met mij samenwerkten of die over mijn werk gehoord hebben, mij inmiddels ook zelf voor die rol van derde partij gaan inzetten als zij vastlopen met mensen of zien dat er iets gebeurt in die buurt waar eigenlijk wat mee zou moeten maar hoe, en vragen om mijn bemiddeling. Belangrijk is dan wel om daarin mijn eigen positie en verantwoordelijkheid goed te bewaken en me niet voor een of andere kar te laten zetten waar ik niet voor wil staan: noch van instanties/politiek/andere werkers, en noch van buurtbewoners

Wisselende reacties

De eerste vraag die plenair wordt besproken is de vraag of men zich herkent in de werkwijze van het buurtpastoraat en van buurtpastor Monique. Een opbouwwerker van de stichting Radius in Haarlem heeft in zijn werk veel te maken met onderlinge vooroordelen en acceptatie van bewoners. De methode van het buurtpastoraat is sterk individueel gericht. Hij mist de groepsbenadering en de wijze waarop groepen en instituties met elkaar omgaan. Ook moet in een wijk in veel kortere tijd resultaat zichtbaar

zijn. "De pastorale benadering is een beetje een luxe-benadering", zo besluit hij. Een opbouwwerker uit Rotterdam daarentegen herkent zich wel in de aanpak. Hij heeft in een wijk waar hij vroeger werkte en nu nog woont met het buurtpastoraat te maken gehad. De buurtpastor zat in de bewonersorganisatie en volgde de werkwijze van de opbouwwerker kritisch. Wat het opbouwwerk inderdaad gewoon deed was aanbellen en contact maken. En omdat hij ook in de wijk woonde kende hij de in en outs van de wijk. "Dat is in de wijk waar ik nu werk anders en wel een gemis. Het kost mij veel tijd om dergelijke contacten weer op te bouwen. En inderdaad de methode lijkt luxieus, een jaar lang in de wijk rond slenteren, maar levert uiteindelijk ook veel meer op." Een medewerker van STAMM in Drenthe herkent in de aanpak de vroegere OBS-praktijk (Opbouwwerk Bijzondere Situaties). Zij heeft zelf in een dergelijke aanpak op het Drentse platteland gewerkt. "Leuk, intensief en langdurig in een dergelijke situatie werken. De schaduwzijde was wel dat het wel erg paternalistisch was." Een opbouwwerker uit het Haagse Transvaal doet veel huiskamer-gesprekken. Hij brengt mensen bij elkaar bij iemand thuis die als gastheer optreedt. Tijdens die gesprekken komen allerlei onderwerpen waar mensen mee zitten aan bod. En het werkt. Dat noopte een andere deelnemer tot de constatering dat ook in het vrouwenwerk wordt zo gewerkt.

Lange termijn werken en korte termijn trucjes

Toch is er inderdaad een spanning tussen productie (resultaten boeken) en 'tijd nemen'. "Daarom is dit verhaal voor mij", zo geeft een opbouwwerker uit Eindhoven aan, "confronterend. Ook opbouwwerkers willen carrière maken en schuiven op naar beleidsfuncties. Deze intensieve manier van werken doen we niet meer. Je hebt een aantal condities nodig: a. mensen die dat willen en b. er jarenlang de tijd voor krijgen. Nu gebruiken we veel meer korte termijn trucjes. Voor een dergelijke aanpak is een verschuiving in denken bij het opbouwwerk en de opdrachtgevers nodig." "Ja, dat is mogelijk wel waar, maar de samenleving is veel sneller en dynamischer geworden. De wijk verandert te snel om de tijd voor een dergelijke aanpak te kunnen nemen. Je hebt als instelling ook een missie, een opdracht. Onze missie is een andere dan het buurtpastoraat. En is de aanpak zoals geschetst wel effectief voor de lange termijn?"

Inspiratie voor de eigen praktijk?

Op de vraag van Leida of mensen deze aanpak nu ook in de eigen praktijk meenemen een aantal korte reacties.

- "Je moet de werkwijze van mensen kennen, vertrouwen winnen, het denkpatroon begrijpen en vervolgens ook gebruiken in de contacten met de instituties en de politiek. Dat is vaak moeizaam, maar noodzakelijk om dingen voor elkaar te krijgen".
- "Dat de missie van buurtpastoraat en opbouwwerk geheel verschillend zijn ben ik niet met een van de eerdere sprekers eens. Gemeenten zijn vaak ook met hun handen en voeten gebonden, zie bijvoorbeeld het GSB-beleid, waar gemeenten door het rijk aan procedures wordt gebonden. Gemeenten zouden ook wel anders willen en opbouwwerk misschien meer ruimte geven voor langdurige inzet zonder op korte termijn te moeten scoren".
- "Ja, het versterkt mij in het gevoel dat we vooroordelen moeten weg laten. Taal van de mensen zelf moeten spreken en gebruiken. Samen met sleutelfiguren in de wijk aan de slag gaan."
- "Nee", zegt een volgende spreker, "dat moet je juist niet doen. Je moet juist nieuwe mensen aanspreken. Niet de buurtburgemeesters."
- "Ja. Het is een manier van werken die we bij migranten ook moeten gebruiken. Vergadertechnieken aanpassen, niet met agendapunten werken. Opbouwwerkers moeten minder vergaderen en meer de straat op."

Na deze korte maar duidelijke reacties moet Leida, daartoe aangespoord door de schoonmaakster (theater) die plotseling opduikt, de discussie beëindigen.

Parallelsessie C

Voorzitter: Ed Kooger

Inleider: Doortje Kal

Notulist: Kees Stuurup

Opbouwwerk: organisatie met oog voor het verschil

Doortje Kal is de inspirator van het project 'Kwartiermaken'. Het gaat om het voorkomen van uitsluiting en isolement van mensen met een psychische ziekte. Hoe kan er voor gezorgd worden dat zij als volwaardig burger kunnen worden geaccepteerd. Hoe kun je, als de psychiatrie vermaatschappelijkt, ruimte maken voor deze kwetsbare groepen. Het al eerder in Amsterdam uitgevoerde 'Kwartiermaken' is recentelijk verder ontwikkeld in Zoetermeer. Met steun van de RIAGG-Haagrand en in samenwerking met vrijwilligers en tal van maatschappelijke organisaties zijn nieuwe informele en formele netwerken ontwikkeld en is ruimte gemaakt voor rehabilitatie van de (ex) psychiatrische patiënten. Doortje Kal promo-

veerde onlangs op dit onderwerp. Samen met Frans Berkers, docent Hogeschool Den Haag, afdeling Culturele en Maatschappelijke Vorming (CMV) en lid van de begeleidingscommissie van het project in Zoetermeer, presenteert zij de doelstelling en werkwijze van kwartiermaken.

Voor de functie 'kwartiermaker' is bewust een opbouwwerker aangesteld, niet een hulpverlener. In Zoetermeer is er nauwelijks een sociale infrastructuur voor de mensen met een psychiatrische achtergrond.

Er wordt gewerkt via drie lijnen:

- het opsporen van de betrokkenen,
- deze mensen bij elkaar brengen,

• het 'versterken' van deze mensen, hun integratie mogelijk maken via het scheppen van ruimte en gastvrijheid in de maatschappij.

Voor de opbouwwerker gaat het er enerzijds om dichtbij deze mensen te staan, present te zijn, hun verhalen kennen, anderzijds om de instituties aan te spreken op het maken van ruimte en het organiseren betrokkenheid. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld de sportclub, de politie, buurt en clubhuizen, woningcorporaties, zorginstelling, ggz, artsen, onderwijs en natuurlijk de burgers van Zoetermeer. Het organiseren van nieuwe vormen van communicatie, het organiseren van ruimte voor overleg en con-

tact tussen de ex-psychiatrische patiënten onderling, maar ook tussen hen en de 'instanties'. Het is van groot belang dat de ex-psychiatrische patiënten zich in een veilige situatie samen met vertegenwoordigers van de instituties kunnen 'beraden', dat ze elkaars gedachten leren kennen en elkaar leren waarderen. Een belangrijke methode hierbij zijn de zogenaamde multiloog bijeenkomsten maar open ontmoetingen waar mensen hardop hun gevoelens, zorgen, meningen kunnen uitspreken. Zowel de professionals in alle soorten en maten als de betrokkenen zelf.

Verder is het systeem van "Vriendendienst" opgezet. De vrienden zijn vrijwilligers die als maatje samen met een (ex) psychiatrische patiënt optrekt. Zo kan isolement worden doorbroken door alledaagse dingen te doen, boodschappen, naar de film, de sportclub, het café. De Vriendendienst creëert een informeel steunnetwerk. Deze aanpak heeft op meerdere plaatsen in Nederland navolging gekregen.

Doortje Kal verbindt in haar inleiding de kenmerken van "Kwartiermaken" met de presentietheorie van Andries Baart. Bij de ontwikkeling van vermaatschappelijk gaat het om een beweging weg van de inrichting, de zogenaamde 'substitutie'. Een probleem daarbij is dat negentig procent van het geld voor de psychiatrie naar 10 procent van de mensen gaat. Vermaatschappelijk betekent hier dat dit geld anders moet worden besteed en ook daar in de maatschappij terecht moet komen waar andere vormen van hulp en ondersteuning nodig zijn. Zij verwijst verder naar haar proefschrift. Als je probeert mensen met een psychische ziekte een plaats in de samenleving te geven, als er wordt vermaatschappelijk, dan gaat dat niet vanzelf, het past niet vanzelf. Het gaat gepaard met conflicten en tegenstrijdigheden, het is ongemakkelijk er wordt gesproken over overlast. Omgaan met deze spanningen is ook een opdracht voor het opbouwwerk.

Het gaat om groepen die echt aan de onderkant van de samenleving zitten. Opbouwwerkers komen daar meestal niet rechtstreeks mee in contact. Je kunt een kwartiermaker vanuit de GGZ beschouwen als categoriaal opbouwwerk. Het zou goed zijn als er verbandingen ontstaan met het territoriaal opbouwwerk in wijken en buurten. Voor de territoriale opbouwwerkers is het herkennen van de problematiek en zo mogelijk het mee helpen ontwikkelen van vriendendiensten, multiloog etc., een nieuw aandachtspunt.

Vanuit de zaal wordt gevraagd naar de bedoeling van die multiloog bijeenkomsten. Wie zijn er. Doortje Kal: hulpverleners, familieleden, een politieagent. Iedereen kan er naar toe. Ze worden in de krant aangekondigd. De toeloop is groot. Het is een open bijeenkomst waar respect heerst. In plaats van monoloog of dialoog, een open gelijkwaardige uitwisseling tussen meerdere betrokkenen. Multiloog is een vrijplaats voor verhalen, er worden geen conflicten uitgesproken, geen conclusies getrokken. Er wordt uitgegaan van zorgzame benadering van iedereen, niet alleen voor de patiënt, maar ook de buurtbewoners, de hulpverlener, of de politie. Het gaat er om dat iedereen weer (met elkaar) verder kan. Vanuit de zaal wordt opgemerkt dat het wel heel lastige bijeenkomsten zijn, ontstaan er geen conflicten, komen buurtbewoners niet omgezouten hun klachten spuien, is dat niet hard voor de betrokken kwetsbare groepen? Doortje Kal zegt dat dit in de praktijk enorm meevalt. Juist door de specifieke open cultuur van de bijeenkomsten gaat het goed, vindt iedereen dat het waardevol is. Er worden wel hoge eisen gesteld aan degene die de multiloog bijeenkomsten leidt. Doet dat de opbouwwerker (kwartiermaker) ook? Zijn dat wel kwaliteiten die een opbouwwerker heeft of moet hebben? Frans Berkers wijst er op dat opbouwwerkers die een CMV opleiding hebben dat (voor een deel) ook kunnen. Het gaat om bemiddelen tussen de leefwereldverhalen en de kennis van de instituties. Je bouwt samen een andere kennis op ten aanzien van de leefwereld van de mensen waar het om gaat (woningcorporaties, politie, etc.). Belangrijk is ook dat de opbouwwerker bij kwartiermaken is gekoppeld aan een Dagopvangcentrum, waardoor een duidelijk basis dichtbij de betrokkenen aanwezig is. Wat gebeurt er met de kennis die de opbouwwerker zo allemaal krijgt over het leven van de betrokkenen? Frans Berkers: De kwartiermaker werkt voor een gedeelte naar gemeente en andere instellingen. Op basis van de presentieactiviteiten wordt je soms een representant. Voorzitter Ed Kooger verwijst naar de kritiek van Duyvendak op de presentiebenadering: er wordt wel erg uitgegaan van solidariteit met de doelgroep. Het kan toch noodzakelijk zijn dat je deze mensen aan het handje neemt en dat er echt sprake is van een gerichte interventie. Doortje Kal: dat is waar, maar dat is iets voor de psychiatrische hulpverlening zelf. Het gaat hier om het organiseren van gastvrijheid in de samenleving. Dat is wat totaal anders dan professionele interventie. Het is ook de bedoeling om de

professionals die interventies plegen bewust te maken van effecten buiten de behandelkamer. Niet om de interventies af te zweren maar ze een hoger 'presentiegehalte' te geven. Dat geldt ook voor het handelen van de overheid. Als de overheid zich "uitsluitend" opstelt in plaats van meer 'present' te zijn, geeft dat een negatief voorbeeld aan de burgers. Zij keren zich dan ook af van gastvrijheid voor mensen die 'anders' zijn. Belangrijke waarneming is ook dat er zo bezuinigd is op het welzijnswerk en dat het in standhouden van een sociale infrastructuur voor deze kwetsbare groepen terecht komt bij vrijwilligers. Zo wordt een ingewikkelde problematiek afgewenteld op de 'zwakkere' vrijwilligers. Als je vermaatschappelijk een kans wil geven moet je investeren in de noodzakelijke voorwaarden voor het versterken van de sociale infrastructuur.

□

Professionaliteit en presentie in het opbouwwerk

Andries Baart ging verder in op het thema "presentie". Tijdens het onderzoek, dat de basis vormde voor de presentietheorie zijn presentie-beoefenaren langdurig gevolgd. Vervolgens zijn de onderzoekers de buurten ingegaan om mensen te interviewen. "Kende u de presentiebeoefenaren?"

Het bleek, dat de pastores redelijk bekend waren, maar ... "gelukkig zijn het geen beroepskrachten, maar mensen met een hart" ... Aan professionals heb je immers niks!

Professionals van bijvoorbeeld het RIAGG of opbouwwerkers.

De presentie-beoefenaren werden beschouwd als goede vriend, broer, zus. Voor Baart voldoende aanleiding om ernstige vragen te stellen bij professionalisering (1).

Een tweede thema, dat hij aansneed, was dat van de bedrijfsmatigheid en marktgerichtheid.

De vraag is als je werkelijk marktgericht werkt, zou dan de werkelijke vraag van bewoners niet de echte markt zijn. Volgens onderzoeker krijgen buurtbewoners andere oplossingen binnengeschoven, dan ze vragen (2).

Een laatste thema, dat ter discussie werd gesteld was dat van de reflexieve sturing versus het ingesloten zijn door directieven, bijvoorbeeld die van het management van je instelling, de CAO of subsidievoorwaarden.

Baart poneerde de stelling, dat minder insluiting en meer reflexie uiteindelijk goedkoper is. Immers, dan doe je wat werkelijk gevraagd wordt en wordt je tijd niet besteed aan niet-gevraagde hulp of ondersteuning (3).

De thema's leverden een zinnige discussie op: wat kan de professe opbouwwerk met de presentie benadering?

Een eerste item was heel concreet: hoeveel tijd is er binnen instellingen voor reflexie en interview? De zaal vertoonde een gevarieerd

beeld: van geen tijd tot 30 % overhead-tijd. Van door de manager opgelegde reflexie-momenten tot: dat bepalen wij als werkers samen.

Geconstateerd werd, dat steeds minder werkers vuile handen willen maken; ze komen niet meer echt in de buurt, maar zitten achter de PC en sturen vrijwilligers aan, het semi-professionele proletariaat (!).

Veel werkers voelen zich ook klem zitten in de bedrijfsmatige projectencarrousel; je zult dan ook je eigen reflexie moeten organiseren. Is er sprake van "doorgeschoten marktgerichtheid", vraaggericht werken betekent volgens Baart niet per definitie "U vraagt, wij draaien". Waar het om gaat is, dat de (opbouw)werker discretionaire bevoegdheid zou moeten hebben, maar dan moet ook het management van de instelling, die mogelijkheid bieden. De manager zit vaak in dezelfde spagaat tussen enerzijds de "echte" vragen van bewoners en anderzijds de directieven van subsidie, CAO, etc.

Werken volgens de presentie-methode veronderstelt en zekere werker-dichtheid. Volgens Andries Baart is er een overdaad aan voorzieningen en instellingen, die allemaal langs elkaar heen werken. Ga je deze instellingen "ontschotten", dan kunnen werkers domein-overschrijdend bezig zijn. Dan kan ook de schaal waarop gewerkt wordt beter worden vastgesteld.

Een leuke uitsmijter van Baart: "Veel mensen weten wat ze moeten vragen als er weer zo'n welzijnstype voor hun neus staat. Pas als je als werker langdurig present bent, komen de echte vragen boven".

Slotconclusie: de presentie-theorie is een verrijking voor het opbouwwerk, maar heeft grote institutionele consequenties.

Presentatie Beroepsvereniging Opbouwwerkers Nederland

Een relatief kleine beroepsgroep in Nederland organiseert zich in een beroepsvereniging. Is dat nou nodig? Is daar wel behoefte aan? Ja zeker! De tijd dat opbouwwerkers alles en iedereen kunnen organiseren, maar zichzelf niet, ligt achter ons. Anders stonden wij hier niet.

Het vak van opbouwwerker, ontstaan in het voor-oorlogse Drenthe heeft een sterke impuls gekregen door de invoering van een rijkssubsidieregeling eind zestiger jaren. Na de decentralisatie van het welzijnsbeleid naar gemeenten en de bezuinigingen in de tachtiger jaren is weer veel opbouwwerk verdwenen, met name in plattelandsgemeenten. In de grotere steden heeft het opbouwwerk zich in de stadsvernieuwing scherp weten te profileren en zich als profesie stevig kunnen positioneren. Daarop voortbouwend leverde het opbouwwerk een belangrijke ondersteuning in de sociale vernieuwing en de ontwikkeling van door bewoners gedragen buurt- en wijkbeheer. Met de ontwikkeling van "lokaal sociaal beleid", de aandacht voor de multiculturele samenleving, de prioriteit bij herstructurering van oude wijken is een kentering te constateren in de waardering voor het beroep opbouwwerk. Opbouwwerk met als kerntaak het ondersteunen en versterken van de positie van bewoners naar corporaties, gemeenten, instellingen wordt steeds meer erkend als sleutelfiguur om "interactief" beleid te maken voor corporaties, voor gemeenten en vele anderen. De concurrentie van het "ingebouwd opbouwwerk" binnen gemeenten en woningbouwcorporaties wordt steeds groter en noodzaakt tot scherper definiëren van de functie opbouwwerk en ontwikkelen van een "beroepscode". Het "Statuut Opbouwwerk", dat dit jaar is gepubliceerd brengt deze beroepscode scherp in beeld en bevat een heldere standaard voor het beroep van opbouwwerker. Deze toenemen-

de waardering voor het opbouwwerk en de zorg voor de kwaliteit heeft op landelijk niveau in de afgelopen jaren geleid tot een aantal belangrijke netwerken, waarop een beroepsvereniging voort kan bouwen. Te noemen zijn: Het Samenwerkingsverband Beroeps Ontwikkeling (SBO); Het Register van Senior Opbouwwerkers met een College van Toezicht; De Kring Kwaliteitsmanagement Opbouwwerk en de Leerstoel Wetenschappelijke Grondslagen Opbouwwerk; veelal gestimuleerd en onderhouden door het Landelijk Centrum Opbouwwerk (LCO). Met deze netwerken is langzamerhand een infrastructuur opgebouwd die vraagt om een directe "input" vanuit de opbouwwerkers op de werkvloer. Enerzijds om de opgebouwde netwerken vanuit de beroepspraktijk van het opbouwwerk te voeden, maar vooral ook om met de opgebouwde expertise via korte lijnen de opbouwwerkers te ondersteunen, uitwisseling van praktijkervaringen op specifieke probleemvelden te bevorderen en coaching aan te reiken vanuit ervaren opbouwwerkers en daarmee de kwaliteit van het opbouwwerk te verbeteren.

De oprichting van de Beroepsvereniging Opbouwwerk Nederland is een schot in de roos. Een schot in de roos, omdat hiermee het Register Opbouwwerk van een passieve lijst van namen van ervaren opbouwwerkers omgezet kan worden in een krachtig potentieel aan kennis en ervaring voor collega's, die als opbouwwerker starten of in hun beroepspraktijk tegen vragen aanlopen. Een schot in de roos omdat, nu het beroep weer in de lift zit, het broodnodig is dat de beroepsopleidingen het opbouwwerk weer meer prioriteit geven. Een schot in de roos omdat er op korte termijn weer een nieuw loon-functie-gebouw voor de welzijnssector opgebouwd wordt, waarin de opbouwwerker weer een eigen duidelijk omschreven en

gewaardeerde functie wordt binnen de CAO Welzijn.

Daarom kan een opbouwwerker, die staat voor de kwaliteit en integriteit van zijn vak, niet zonder een beroepsvereniging. Een sterke beroepsvereniging kan u en uw vakgenoten van dienst zijn met het laatste opbouwwerknieuws via de elektronische snelweg, op regionaal niveau een ontmoetingspunt bieden met collega-opbouwwerkers, u regelmatig voorzien van het opbouwwERKschrift met casebeschrijvingen en u in samenwerking met het LCO en SBO jaarlijks, zoals vandaag, begroeten op de jaarlijkse vakconferentie.

En dat allemaal voor maar 50 euro!

Wordt dus lid!

Aan het einde van de presentatie overhandigde Rina Hendriks de kersverse beroepsvereniging een cheque ter waarde van f 22.500,- namens de instellingen uit het opbouwwerkveld.

Ideologie doet de afwas niet; impressie van een Conferentiebezoeker

door mr. dr. Joyce Hes

De vakconferentie opbouwwerk 2001, 21 november jl, was niet alleen een goed georganiseerde, enthousiasmerende dag voor praktijkwerkers en geïnteresseerden, maar bood ook een interessant zicht op de verschillende aspecten van de opbouwwerkpraktijk.

Zo tekende ik uit de mond van de voorzitter van de SBO Marja van der Werf op dat inhoud geven aan maatschappelijke tegendraadsheid de belangrijkste taak van het opbouwwerk was door de jaren heen en zij verwees daarbij expliciet naar emancipatoire processen.

De hoofdspreker van die ochtend, professor Andries Baart legde vervolgens zijn fileermes langs de praktijk van de pastorale werker(s). Hij wees met zijn uitwerking van de presentietheorie op het, naar zijn idee onderschatte, belang van aansluiting op de leefwereld (hij noemde dat overigens categoriale wereld) van degenen op wie de werker zich richtte. Het "zonder eigen belang er zijn voor de ander", was zijn devies, oftewel niet oplossen, maar luisteren, niet controleren, maar leren, niet effectueren, maar eren, dat wil zeggen respect hebben voor de ander, zo vat ik zijn erudiete en precieze betoog samen. In zijn onderzoek, neergelegd in een lijvig boekwerk, dat ook op de Conferentie was te verkrijgen, had hij zich vooral de vraag gesteld: Wat is het werksame bestanddeel van succesvolle pastorale

werk en waarom werkt dat zo? Steekwoorden van die benadering waren: open, empathisch, onbegrensd (dat wil zeggen door tijd, ruimte, taakstelling, belang), integraal, holistisch, ongehaast, waarbij als inhoudelijk referentiekader diende de menselijke waardigheid van de ander. Met een dergelijke benadering kon je gebrek aan aansluiting oftewel mismatches met de doelgroep voorkomen. Daar waar je toch ook als derde partij tussen institutionele wereld en categoriale wereld, geacht werd een brugfunctie te vervullen en spanningen tegenkwam was dat een goede zaak en zeker geen reden om afstand te nemen. Tegen dat laatste verzette Duyvendak zich vervolgens. Volgens hem was het belang van bewoners niet altijd gebaat met identificatie. Hij vond juist dat er zorgzaam paternalistisch moest kunnen worden ingegrepen. Soms moesten opbouwwerkers het gewoon beter weten en bijvoorbeeld mensen naar taalcurssussen "slepen". Immers niet iedereen kan een hulpvraag goed formuleren, aldus Duyvendak. Emancipatie tegen wil en dank, kon toch best, zeker achteraf gezien, vruchtbaar zijn gebleken, zo vat ik zijn repliek samen. Zit het onderscheid tussen opbouwwerkers en buurtpastores er misschien in dat de eersten meer "doeners" met een missie zijn, een beetje als de oude vormingswerker en de laatste meer lijken op de belangeloze vrijwilligers die niet wordt voortgedreven door

productie- en effectiviteits-eisen en tijdschema's? Of geldt de presentietheorie net zo goed en misschien juist voor de hedendaagse opbouwwerker die geen tijd meer heeft om even met deze of gene een "bakkie te doen"? vroeg ik me af. Wat mij betreft werd in het verhaal van Baart en ook al eerder bij Doortje Kal het interventie of doe-aspect te zeer tegenover "het er voor de ander zijn" gesteld. Evenzo bestaat het risico dat de vormingskant van het opbouwwerk te zeer tegenover de identificatiekant wordt gesteld. Hoewel er nu een fraai statuut opbouwwerk ligt, dacht ik met een zekere heimwee terug aan de voor mij zo overzichtelijke indeling van Kees Stuurup uit 1991 in Opbouwwerk en rehabilitatie, waar hij de taak, de kwaliteit en de positie van de opbouwwerker schetst. "De algemene taak kan volgens hem worden omschreven als: bevorderen van participatie en emancipatie van bepaalde bevolkingsgroepen via het ondersteunen van zelforganisatie en zelfwerkzaamheid en het beïnvloeden van maatschappelijke voorzieningen en structuren zodanig, dat die zelforganisatie, participatie en emancipatie wordt vergemakkelijkt. De kwaliteit van een opbouwwerker is in de eerste plaats lokale organisatiedeskundigheid. Hij opereert meestal in een organisatieveld van niet professionals, van "leken" en meestal met groepen met een lagere sociaal economische status. Een opbouwwerker

bezit sociaal organisatorische, strategische en educatieve kennis. Een opbouwwerker is per definitie een generalist met als specialiteit het organiseren van netwerken, de productie van nieuwe sociale organisatie. Daarnaast is de specifieke positie van het opbouwwerk kenmerkend. Het opbouwwerk opereert vanuit de "cultuur van de doelgroep". Het neemt een intermediaire positie in tussen bevolkingsgroepen en het geïnstitutionaliseerde lokale veld (zowel de particuliere organisaties als de politieke apparaten). Het opereren vanuit de cultuur van de doelgroep (of het territorium) en de relatieve autonomie in het institutionele veld, bepaalt in belangrijke mate de handelingsruimte van het opbouwwerk."

Baart sprak eigenlijk vooral over die specifieke positie van het (opbouw)werk als derde partij. Zijn verhaal kwam bij mij over als een waarschuwing: vergeet niet dat je vanuit die cultuur van de doelgroep moet blijven functioneren. Zijn nadruk op het belang van de vrije handelingsruimte is vanuit dat perspectief dan ook zeer begrijpelijk. Vroeger zouden woorden als solidariteit vaker zijn gevallen, nu worden woorden als "respect", "erkenning", "openheid" etc vaker gebruikt.

Strategisch werd deze waarschuwing ook uitgesproken op een juist moment. Immers diezelfde middag zag de BON, de Beroepsvereniging Opbouwwerkers Nederland het levenslicht, vanuit de behoefte "het beroep af te bakenen en de kwaliteit aan te scherpen". Daar is op zichzelf niets mis mee, maar de geschiedenis van de professionalisering van beroepsgroepen leert dat afbakening van het beroep en aanscherping van kwaliteit, als deze bijvoorbeeld gepaard gaan met steeds hogere opleidingseisen en bepaalde vormen van kennis en kunde, niet steeds gepaard gaat met een verhoogde aansluitingskunst, integendeel. De afstand tussen vraag en aanbod kan juist met een verdergaande professionalisering van de beroepsgroep toenemen (noot: Zie mijn proefschrift: *Tussen wal en schip; tussen recht en hulpverlening*, 1981)

Gelukkig hadden we op dezelfde dag een voorbeeld van een "voorbeeldig" opbouwwerker bij de hand om het één en ander aan te toetsen.

Niet alleen was zijn persoonlijke levensgeschiedenis wat dat betreft erg interessant, immers hij was zelf een voorbeeld van de "emancipatie" waar hij op doelde, met zijn studeren op latere leeftijd, ook zijn stijl van opereren vond ik heel representatief voor wat ik vaker bij het opbouwwerk was tegen gekomen, zoals recent bij Joop Schinkel, de opbouwwerker in de Indische buurt in

Zwolle. In *Recht doen aan de buurt*, 2001, noemde ik die benadering personalistisch vanwege de directe persoonlijke benadering, het optimistische mensbeeld (geloof in de potentiële kracht van de ander) en de contextgerichtheid. Het verschil met de presentiebenadering zit 'm hierbij vooral in onderkenning van het grote belang van de persoon van de werker, juist ook waar het de kunst van het aansluiten betreft, in de wijze waarop naar interventie of handelen gekeken wordt (juist in het doen openbaart zich ethiek) en het grote gewicht dat wordt gehecht aan zoiets als een voorbeeldfunctie. Daarnaast hebben diverse personalisten zich uitgesproken voor vormen van democratie van onderop, het vormgeven aan een samenleving vanuit de mensen zelf, dat wil zeggen te beginnen bij de meest betrokkenen.

Het verhaal van Piet Willems (een man met visie, een eigen plan en met beide benen op de grond, "Ideologie doet de afwas niet", p.51 van zijn boek) kan als illustratie dienen. Op pagina 59 van zijn boek: Radicaal kiezen voor opbouwwerk vond ik zijn persoonlijke verslag van de wijze waarop hij als opbouwwerker reageerde op "criminaliteitsproblemen". Ik geef dat verhaal hier even integraal weer omdat het laat zien dat een opbouwwerkbenadering waarin het accent wordt gelegd op potenties van mensen heel goed samen kan gaan met een grenzenstellend optreden, met luisteren en met mensen organiseren, interventie en presentie op een creatieve en constructieve manier.

Niet defensief opereren, maar emanciperen. Tot actie komen, iets gaan doen was in die tijd belangrijk. Zo hadden we op een gegeven moment inbraken in de wijk. Het was duidelijk dat er jongens en meisjes uit de wijk bij waren betrokken. Dat was voor de buurt een soort van bewustwording. De trots van de mensen kwam in het geding: hier in deze buurt breken wij niet in. Ze wilden er iets aan doen. Toen de dadertjes gepakt waren, is op ons voorstel de Officier van Justitie naar de wijk toe gekomen. In een houten barak die er toen stond, heeft hij de jongeren streng toegesproken.

De jongens zijn toen met hulp van een stagiaire van het buurthuis een brommerclub gaan oprichten. Ze bouwden ook een crossbaan. Ze noemden zich De Rakkers, daar is later nog een film van gemaakt. Op deze wijze werd het incident omgebogen, men ging aan de slag, er ging een impulswerking uit van het gebeuren. Je grijpt zo'n moment aan om de wijk in beweging te brengen en te houden.

De les die je hier uit kunt trekken is simpel.

Je vormt mensen niet met hang- en sluitwerk. Deze ijzerwaren vormen voor een opbouwwerker een verkeerde invalshoek. Met het aanbrennen ervan geef je een verkeerde boodschap af: "Julie wonen in een onveilige buurt, je moet de boel dichtspijkeren en vergrendelen." Je moet bewoners daarentegen leren een positie te veroveren, om met elkaar greep te krijgen op processen die de buurt doen verloederen. Strippen op de deur en prikkeldraad op de achter-schuttingen stammen uit de veiligheids-hoek, uit de hoek van de politiezorg, uit de sfeer van macht. Als je met mensen werkt aan bewustwording n aan het sterk worden door zich te organiseren van onderop, dan dringt al heel snel bij hen het besef door dat je niet moet inbreken. Dan krijg je een heel ander soort samenleving, heel andere buurten. Je moet mensen leren iets waardevols van hun leven te maken.

Veiligheid is dan een afgeleide. Als je een goed sociaal leven hebt, waar de mensen hart hebben voor de buurt, bevordert dat vanzelf de veiligheid. Die betrokkenheid levert wat op. De mensen leren dan dat je de buurman met wie je net vergaderd hebt, niet moet bestelen. Ze letten dan vanzelf op. Ik heb nooit specifiek ingezet op veiligheid, maar Oost scoorde plaatselijk opmerkelijk gunstig op gebied van veiligheid. (Einde citaat)

In een persoonlijk gesprek met Piet Willems na de lunch liet hij zich tegenover mij ontvallen dat hij een keer een man in zijn wijk die naar zijn idee verkeerd bezig was de waarheid had gezegd. Toen de politie de man had gezocht had hij hem wel een logeeraadres aangeboden. In een later stadium was hij intermediair geweest tussen hem en de politie. Ook dit voorbeeld geeft de veelzijdigheid van opereren van de "ware" opbouwwerker als derde partij aan. Dat de ware opbouwwerker soms "lastig" is en tegendraads (maatschappelijk maar ook persoonlijk), om met Marja van der Werf te spreken, dat wil zeggen naar de verschillende partijen toe, is daarmee tevens gezegd, dat hij of zij in elk geval een buitengewoon spannend beroep heeft als het goed is; dat ben ik met Baart eens. Dat maakte in elk geval deze boeiende en spannende Conferentiedag weer eens duidelijk.

□

Vader

Een eenakter uit het project SloopStories

De eenakter *Vader* was geprogrammeerd in de middag tijdens de Vakconferentie Opbouwwerk. *SloopStories* speelt zich af in de wijk Zalmplaat (Rotterdam Hoogvliet). De Dura Coignetflats worden gesloopt. Daaraan voorafgaand heeft Pieta Bot op basis van interviews met (ex)bewoners vier eenakters geschreven, ieder vanuit een ander perspectief. Deze eenakters zijn vervolgens door de bewoner, in regie van Cees Bavius, op locatie, dus in de flats gespeeld. Het publiek vertrok vanuit een gezamenlijke ruimte in vier groepen en bezocht de voorstellingen in de vier flats. Het publiek bestond uit ex-bewoners, bewoners van omliggende flats (fase 2), professionals, ambtenaren en bestuurders. Er zijn ook speciale voorstellingen geweest voor woningbouwcorporaties uit het hele land, die samen met een delegatie van bewoners kwamen kijken. Overkoepelend thema was afscheid nemen. De eenakters spelen zich allemaal af in het laatste uur dat in de flat wordt doorgebracht.

Vader gaat over een oude bewoner die tegen wil en dank is verhuisd naar een bejaardenhuis. Zijn dochter Emma en buurvrouw Truus ruimen de laatste spullen op in de bijna lege flat. Als ze een fles jenever hebben gevonden komt er van opruimen niet veel meer terecht. En *Vader* compenseert zijn afwezigheid met dwingende telefoontjes....

Een eenakter ook over de rol van een woningbouwcorporatie in het sloopproces. Emma wordt gespeeld door Attje Hijman en Truus door Anneke van Die. De opzichter werd wisselend gespeeld door de voorzitter van de deelgemeente en de directeur van Estrade Wonen/Vestia. Vandaag door regisseur Cees Bavius.

Geplaagd door storingen in de geluidsapparatuur, begon de voorstelling later dan gepland. Ook vanwege dit uitstel sloeg bij de actrices de plankenkoorts heviger toe dan anders het geval zal zijn geweest. Maar gelukkig konden de spelers rekenen op een begripvol publiek, dat zichtbaar geïnteresseerd de verrichtingen van de actrices op

het toneel volgde. De gespeelde situatie was herkenbaar en confronterend. De natuurlijk geschreven dialoog leverde een levensecht inkijkje op in de emoties van mensen die afscheid nemen van een deel van hun leven dat zijzelf en hun naasten in die flat hebben doorgebracht. We weten allemaal hoe ingrijpend verhuizen is, en stressvol. Het optreden van de opzichter, die alleen maar bezig is met de fysieke oplevering van de flat staat in schril contrast met de door emotie gekleurde bespiegelingen van de beide vrouwen, die naar aanleiding van de oplevering van de flat van de vader herinnerd worden aan hun eigen woonperikelen.

De productie werd gemaakt door Bureau d'Arts sans Frontières, een bureau voor advies en projecten op het gebied van internationale samenwerking en multicultureel beleid, in samenwerking met de bewoners. Vennoten van BAF zijn Cees Bavius, acteur en regisseur en Pieta Bot, schrijfster en regisseuse. Pieta Bot tekende ook voor het script van de gespeelde eenakter.

Voor nadere informatie over BAF: bel 078-614 0446 of email BAF@euronet.nl.

┘

Emma

Emma en Truus

De werkplaats

Opbouwwerkers worden toenemend geconfronteerd met opdrachten waar 'een luchtje aan zit', betaalde opdrachten van externe institutionele opdrachtgevers. Opdrachten die weliswaar voor de werkgever inkomsten genereren, maar waarbij baat en nut voor de mensen, bewoners in de buurten en wijken zeer twijfelachtig is. Bij dergelijke opdrachten staat de integriteit van de beroepsuitoefening op het spel.

Er ligt dan ook een taak voor de Beroepsvereniging om hiervoor een advies of toetsinstrumentarium te ontwikkelen, en eventueel een bemiddelende rol te spelen. Met bovenstaande gerichte en heldere

zitter Drs. Marja van der Werf dit maal evenwel een uitdaging van geheel andere orde aan "Daarnet heeft de Beroepsvereniging Opbouwwerkers Nederland zich gepresenteerd, een zeer belangrijke nieuwe component van de opbouwwerkinfrastructuur die al een College van Toezicht, een Register Opbouwwerkers, een Kring Opbouwwerkers, een Kring Kwaliteitsmanagement, een eigen hoogleraar, een vakblad en een landelijk expertisecentrum omvat.

Daarom is het nu bij uitstek het moment om vanuit deze brede samenkomst van vakgenoten aan die gremia de beroepsvereniging voorop voor te leggen welke prioriteiten

vangst nemen. Hoewel de meeste groepen zich aan de instructie (één voorstel per formulier) gehouden hadden, waren er uiteraard ook overtredingen.

Uitkomsten in grote lijn

De uitkomsten van de hele exercitie geven een heldere kijk op de aandachtspunten die de vier honderd aanwezige opbouwwerkers op het bordje van de beroepsvereniging en de andere landelijke kaders deponeren.

De top5 ziet er dan als volgt uit:

1. profilering en imago van het beroep (15x)
2. analyse en beschrijving van het werk, professie en methoden (10x)

vraagstelling kwam een groep opbouwwerkers uit Den Haag in bezit van de felbegeerde Wissel Trofee 2001, rozen en flessen champagne. Juryvoorzitter Drs. Marja van der Werf complimenteerde Bonny v.d. Burg, Hetty Gijzen, Sandra Ferwerda, Mieke Willemsen en Nicole Teeuwssen met deze voorzet op maat en overhandigde hen met kennelijk plezier de prijzen.

De werkplaats in

Ook de Vakconferentie 2001 bevatte uiteraard het even traditionele als populaire programmaonderdeel 'de werkplaats in', waarbij spontaan geformeerde groepjes conferentiedeelnemers zich buigen over een praktijkcase. Een laboratoriumsetting die aan de deelnemers inventieve professionele antwoorden op een maatschappelijke uitdaging moet ontlocken. Werkwijze en procedure overeind houdend kondigde SBO voor-

volgens U aangepakt moeten worden, wat Uw ideeën daarbij zijn; en hoe een en ander aangepakt moet worden."

Gewapend met die opdracht en voorzien van papieren placemats met daarop de opdracht en ruimte om de eigen inzichten te formuleren, formeerden de conferentiedeelnemers zich in tal van kleine groepen, die door het congressentrum uitwaaierden. En toen na afloop de bel luidde, kon juryvoorzitter Drs. Marja van der Werf maar liefst 58 voorstellen in ont-

- 3. positie, professionele autonomie en handelingsvrijheid opbouwwerkers (7x)
- 4. kwaliteit en keurmerk van de goede beroepsuitoefening (7x)
- 5. heroepsopleidingen en deskundigheidsbevordering (6x).

Daarna volgen onderwerpen als het promoten van de beroepsvereniging (4x), het vergroten van de aantrekkelijkheid van het beroep (niveau en salarisverbetering) (4x), de organisatie van de beroepsinzet (3x), andere analyse van samenlevingsvraagstukken(3x), verwerving externe opdrachten (1x), kosten/batenanalyse (1x), relatie met opdrachtgevers (1x), het ontwerpen, ontwik-

kelen van nieuwe vormen van communicatie (1 x). Daarnaast waren er nog drie ludieke, buiten het opdrachtkader vallende voorstellen, zoals een omkoopvoorstel uit het zuiden des lands: geef ons de prijs, daarmee versterken wij onze positie, en een kledingadvies uit NoordHolland opbouwwerkers dienen steeds direct herkenbaar te zijn aan hun uitmonstering.

De onderbouwing en uitwerking van de voorstellen en natuurlijk ook de realiseerbaarheid ervan! liep natuurlijk zeer uiteen. Maar, rijp en groen, het bestuur van de nieuwe beroepsvereniging BON nam graag de

uitdaging aan van juryvoorzitter Drs, Maria van der Werf om als centraal punt op te treden voor de verdere bewerking van de gedane voorstellen, samen met de andere landelijke gremia.

□

stimio

De schakel in uw communicatieketen

Een ideaal communicatie-concept

De communicatie-keten telt vele schakels. U heeft ideeën nodig en teksten, vormgeving, drukwerk, een congres, een videofilm of een Internet-site om die ideeën werkelijkheid te laten worden. Daarbij schakelt u specialisten in, zoals vormgevers, tekstschrijvers, drukkers, communicatie-adviseurs enz.

Maak daarbij gebruik van een beproefd concept. Bij u om de hoek, bij wijze van spreken. Eén adres, waar u met al uw wensen en vragen rond communicatie terecht kunt. Of het nu gaat om advisering of uitvoering, om kleine of grote projecten, om één dienst of product of een combinatie van meerdere diensten en producten. Aan u de keuze:

- teksten/interviews voor folders, brochures, tijdschriften en videoproducties
- advisering & uitvoering interne en externe communicatie
- coaching van pr-medewerkers
- beleidsadviesing & -implementatie, informatievoorziening & monitoring
- organisatie van conferenties & congressen
- samenstelling & productie van videofilms
- vormgeving, dtp & drukwerk

Flexibiliteit, kwaliteit, snelheid en creativiteit

Stimio bewijst al 15 jaar een uitstekende partner te zijn als het gaat om flexibiliteit, kwaliteit, snelheid en creativiteit. Bovendien beschikken wij door onze duurzame relaties met opdrachtgevers in de non profit-sector over de nodige ervaring en deskundigheid op beleids-terreinen als welzijn, gezondheidszorg, arbeidsmarktbeleid, minderhedenbeleid en onderwijs. Wij werk(t)en voor o.a.: de ministeries van VWS, Binnenlandse Zaken en Onderwijs & Wetenschappen, Arbeidsvoorziening Nederland, het Landelijk Centrum Opbouwwerk, JMW, de FIOM, de NP/CF, de NOT, Nederlands Politiemuseum, Compaq Nederland, SAP enz.

Geïnteresseerd in een vrijblijvende kennismaking?
Bel ons voor toezending van onze bureau-brochure
of voor het maken van een afspraak.

stimio

COMMUNICATIE PROJECTEN BV

communicatie- & beleidsadviesing
informatievoorziening & monitoring
tekstschrijven & journalistieke producties
management conferenties & symposia
audio-visuele producties
vormgeving & dtp
drukwerk

HSA001000172
184-185
Tijdschriften MO

Den Bommel 2
4194 TZ Meteren
Tel 0345 - 569844
Fax 0345 - 569825
e-mail stimio@wxs.nl

A. De inhoud van MO/Samenlevingsopbouw

1. Hoe intens leest U MO/Samenlevingsopbouw?

- niet
- oppervlakkig, alleen doorbladeren
- ongeveer de helft
- grotendeels
- helemaal

Eventuele opmerkingen, toelichting:

2. Hoeveel tijd besteedt U aan het lezen van MO/Samenlevingsopbouw?

- minder dan 5 minuten
- 5 tot 15 minuten
- 15 tot 30 minuten
- 30 tot 60 minuten
- meer dan 60 minuten

3. Waar leest U het blad?

- thuis
- op de werkplek
- wisselend
- anders (b.v. in de trein)

4. Wat vindt U van de lengte van de artikelen?

- vaak te lang
- over het algemeen goed qua lengte
- vaak te kort

5. Wat vindt U van de omvang/aantal pagina's van het blad?

- vaak te veel
- over het algemeen goed
- vaak te weinig

6. Wat vindt U in het algemeen van het niveau van de artikelen?

- te hoog niveau, moeilijk leesbaar
- over het algemeen goed qua niveau
- te laag niveau

7. Moeten er meer 'luchtige' artikelen in?

- ja
- neen
- geen mening

8. Vindt U vaste rubrieken noodzakelijk

- ja
- neen
- geen mening

9. Wat vindt U van de vaste rubriek KIOSK?

- goed
- matig
- slecht

10. Wat vindt U van de vaste rubriek STAD & LAND?

- goed
- matig
- slecht

11. Wat vindt U van de vaste rubriek COLUMN?

- goed
- matig
- slecht

12. Welke vaste rubriek mist U?

Omschrijf hier de nieuwe vaste rubriek die U wenst:

13. Vindt U dat er voldoende praktijkvoorbeelden in staan?

- ja
- neen
- geen mening

14. Heeft U ideeën over hoe U bij het blad betrokken zou kunnen worden?
(denk aan zelf artikelen schrijven, reageren op andermans mening enz. enz.)

Omschrijf hier Uw ideeën:

15. Over welke onderwerpen wordt naar Uw mening te veel geschreven?

Noem hier deze onderwerpen:

16. Over welke onderwerpen wordt naar Uw mening te weinig geschreven?

Noem hier deze onderwerpen:

17. Geregeld verschijnen in samenwerking met derden edities over een bepaald thema, terrein:

- a. is U opgevallen dat bepaalde themanummers verschenen zijn? JA/NEEN
b. vond U deze interessant? JA/NEEN/GEEN MENING
c. vindt U dat dit vaker moet gebeuren? JA/NEEN/GEEN MENING

(N.Nb.: niet gewenste antwoorden doorhalen)

18. welke onderwerpen, terreinen zouden in de komende twee jaar 'met stip' in aanmerking komen voor een thema editie of een speciaal katern? Geef hieronder Uw top-3 onderwerpen aan:

- a.
b.
c.

19. Geef rapportcijfers aan MO/Samenlevingsopbouw!
U geeft Uw mening over het onderwerp door middel van het geven van een rapportcijfer, variërend van 1 (=heel slecht, laagste score) tot en met 10 (=heel goed, hoogste score)!

- a. actualiteit artikelen: _____
b. leesbaarheid artikelen: _____
c. kwaliteit artikelen: _____
d. bruikbaarheid in de praktijk _____
e. juistheid van het taalgebruik _____
f. afwisseling in onderwerpen _____
g. frequentie van verschijnen _____
h. eindcijfer, welk cijfer geeft U MO/Samenlevingsopbouw in zijn totaliteit: _____

20. Wanneer U een toelichting of advies wilt geven met betrekking tot de inhoud van MO/Samenlevingsopbouw kan dat hieronder:

toelichting/advies:

B. Het uiterlijk van MO/Samenlevingsopbouw

21. Hieronder volgen enkele 'stellingen' over uiterlijk en vorm van MO/Samenlevingsopbouw. Wilt U elk van de stellingen een cijfer geven?

De betekenis van de cijfers is als volgt:

- 1 = sterk mee eens
2 = mee eens
3 = niet mee eens, niet mee oneens
4 = niet mee eens
5 = helemaal niet mee eens

Hier volgen de stellingen:

- a. de naam MO/Samenlevingsopbouw dekt in het algemeen 'de lading' van het blad:
b. het formaat, A-4, is prettig:
c. de cover, de omslag is aantrekkelijk:
d. de cover, de omslag geeft duidelijk de inhoud aan:
e. het logo past bij het blad:
f. het blad is rommelig/onduidelijk:
g. het tijdschrift ziet er goed verzorgd uit:
h. de papiersoort is prettig:

- i. het lettertype leest prettig;
- j. de kolomverdeling (3 per pagina) leest prettig;
- k. er staan genoeg foto's/illustraties in:

22. Wanneer U een advies of tip wilt geven met betrekking tot het uiterlijk van MO/Samenlevingsopbouw kan dat hieronder:

tip/advies uiterlijk:

C. Algemeen:

23. Een abonnement op MO/Samenlevingsopbouw kost thans Fl. 82,50 voor het eerste en Fl. 75,- voor tweede en volgende abonnementen.
Vindt U dat:

- te duur, een reëlere prijs zou zijn:
- een juiste prijs
- te goedkoop, een reëlere prijs zou zijn:
- geen mening

24. Wie betaalt Uw abonnement?

- ik
- gedeeltelijk zelf/gedeeltelijk werkgever
- werkgever

25. Geeft U MO/Samenlevingsopbouw wel eens door aan iemand buiten Uw organisatie?

- neen
- ja zo ja aan welke (beroeps)groep:

26. Welke kranten leest U (meerdere antwoorden mogelijk)?

- De Volkskrant
- Trouw
- NRC-Handelsblad
- De Telegraaf
- Algemeen Dagblad
- Plaatselijke/regionale krant, n.l.:

27. Hoe komt U aan uw plaatselijk/regionaal nieuws over opbouwwerk?

- plaatselijke/regionale krant, n.l.:
- via internet
- anders, n.l.:

28. Bewaart U MO/Samenlevingsopbouw?

- ja
- neen
- soms

29. Kopieert u wel eens artikelen uit MO/Samenlevingsopbouw ten behoeve van het werk?

- ja
- nee

30. Ontvangt u wel eens kopieën uit MO/Samenlevingsopbouw van collega's ten behoeve van het werk?

- ja
- nee

31. Gebruikt u de informatie uit MO/Samenlevingsopbouw voor uw werk?

- ten behoeve van het leggen van contacten
- om vernieuwingen in het werk door te voeren
- om een discussie in de werksetting op gang te krijgen
- niet

32. Hoe komt MO/Samenlevingsopbouw tot u?

- via eigen abonnement
- via meeleesabonnement (voor de hele instelling)

33. Indien u 'meeleest', zou u niet liever een eigen abonnement willen?

- ja
- nee

34. Indien u 'meeleest', maar liever een eigen abonnement zou hebben, wat is dan de reden voor het niet hebben van een eigen abonnement?

- mijn werkgever wil het niet betalen
- ik heb nog nooit een abonnement aan mijn werkgever gevraagd
- zelf heb ik het abonnementsgeld er niet voor over
- dat heb ik me nooit afgevraagd

35. Werkt U:

- landelijk
- regionaal
- plaatselijk
- wijkniveau
- anders, n.l.:

Persoonlijke gegevens (niet verplicht om in te vullen):

naam: man/vrouw

adres:

postcode en woonplaats:

werkzaam bij:

functie:

leeftijd:

Onder degenen die hebben meegewerkt aan deze enquête naar MO/Samenlevingsopbouw worden uit erkentelijkheid **vijftien geschenken** verloot.

Geef hieronder aan welk cadeautje Uw voorkeur heeft wanneer U een van de vijftien 'gelukkigen' bent:

- Handboek Opbouwwerk,
Methoden, Technieken en Terreinen
- Opbouwwerk 2000, Beeld en Perspectief
- Handboek Moedercentra
- Een CD-bon
- Een Boekenbon